

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Päivittäisen poliisitoiminnan turvallisuus vastaanottokeskuksissa

Väänänen, Hannu

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Päivittäisen poliisitoiminnan turvallisuus vastaanottokeskuksissa

Hannu Väänänen
Turvallisuusjohtaminen
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2016

Hannu Väänänen

Päivittäisen poliisitoiminnan turvallisuus vastaanottokeskuksissa

Vuosi 2016 Sivumäärä 82

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella poliisin turvallisuuden tunteen kokemista poliisin tehtävillä vastaanottokeskuksissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa poliisin tuntemuksista ja kokemuksista ja niiden avulla antaa mahdollisuus muokata poliisin toimintatapoja vastaanottokeskustehtävien osalta. Tämän opinnäytetyön on tarkoitus hyödyttää ensisijaisesti Länsi-Uudenmaan poliisin henkilöstöä, mutta myös kaikkia niitä, jotka toimivat poliisin kanssa yhteistyössä vastaanottokeskusten turvallisuuden parantamiseksi.

Tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys perustuu esiymmärrys- eli preunderstanding - lähestymistapaan. Opinnäytetyön tekijä on havainnut työympäristössään haasteen, jota yritetään selvittää tekijän omien kokemusten sekä kerätyn aineiston ja olemassa olevien tilastotietojen avulla. Esiymmärryslähentymistavassa opinnäytetyön johtopäätökset perustuvat sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti kerätyn aineiston käsittelyyn. Opinnäytetyön taustana oleva aineisto kerätään vastaanottokeskusten poliisitoimintaa kvalitatiivisesti havaintoja tekemällä sekä käyttämällä hyväksi lopputyön tekijän pitkää kokemusta poliisityöstä ja poliisitoiminnasta vastaanottokeskuksissa.

Tätä opinnäytetyötä varten suoritettiin Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella kysely niille konstaapeleille, jotka ovat olleet hälytys- tai muilla poliisitehtävillä kolmessa suurimmassa vastaanottokeskuksessa Espoon kaupungin alueella. Kyselyn tueksi ja vertailumateriaaliksi suoritettiin tietyllä ajanvälillä haku poliisin tietojärjestelmiin, jotta saatiin faktatietoa poliisin todellisista tehtävistä vastaanottokeskuksissa.

Opinnäytetyön tuloksena voidaan havaita, että poliisin käsitys vastaanottokeskusten turvallisuudesta ei täysin vastaa todellisuutta. Tässä opinnäytetyössä myös pohditaan sitä, minkä takia poliisi mahdollisesti ajattelee varautuneesti vastaanottokeskusten turvallisuudesta.

Tuloksista voidaan havaita myös, että poliisi tekee vastaanottokeskuksissa kautta maan samanlaisia tehtäviä ja samanlaista ennalta estävää työtä. Pieniä eroja näiden tehtävien vaikutuksella vastaanottokeskusten tehtäväkirjoon on havaittavissa, mutta pääasiassa voidaan katsoa oikeita asioita tehtävän vastaanottokeskusten turvallisuuden eteen.

Tämän opinnäytetyön kehitysehdotukset keskittyvät ennalta estävän työn tärkeyden korostamiseen ja eri viranomaisten, vastaanottokeskustoimijoiden sekä muiden vastaanottokeskusten kanssa yhteistyötä tekevien tahojen sujuvan, päämäärätietoisien yhteistyön ja kommunikoinnin kehittämiseen jatkossa. Oletuksena tässä opinnäytetyössä on, että syksyn 2015 turvapaikanhakijavyöryn kaltainen tilanne saattaa vielä tulla suomalaisen yhteiskunnan eteen.

Hannu Väänänen

Police safety on daily dispatches in reception centres.

Year 2016 Pages 82

Finland was one of the European countries that received a large number of refugees from Iraq, Afghanistan and Somalia in the fall of 2015. Finnish society had to stretch in every aspect in order to handle all the incoming refugees.

This Master's thesis is about the safety of the police dispatches in Finnish refugee reception centres in the Espoo city area. This thesis offers insights into the Western-Uusimaa police district constables' expectations and concerns about working in and with the refugee centres. Questions asked among the constables are: "What are the risks in police work at a refugee centre?" and "Is the work with the refugee centre as risky as we think?"

The main research theory applied is pre-understanding. A survey among the constables is made about the feelings, expectations and experiences about refugee centres and all the data will be referred to the police database about the real police dispatches in same refugee centres. The conclusions about the data collected will be mirrored with the solid and thorough expertise of the author and other constables about the police work with the refugee centres.

Conclusions are finally that police are concerned about the safety of the police work in refugee centres even though the collected data shows that there shouldn't be a major reason for concern. In this thesis, the reasons will be considered and it will be explained why constables may have reservations about the refugee centres. This thesis also identifies different kinds of risks that police may confront while working at the reception centre.

This thesis also introduces further improvements both in police methods and also in some governmental improvements to prepare for a new flood of asylum seekers at Finnish borders. The main objectives should be efficient co-operation and systematically planned community policing in order to prevent as much confrontation as possible between refugee centre residents and local native citizen. Some suggestions are mentioned for Espoo city officials for planning the reception centres from the beginning to be constructed as refugee centres. At the time the refugee centres are basically old hotels, motels, course centres or out of use office buildings that have been modified as reception centres. Usage of this type of buildings for refugee centre purposes will result in complexity in safety issues.

After all this thesis gives positive image and reassuring data about the safety situation in refugee centres in Espoo. Police and co-operators are making things right even though some things may, and should, be done better.

Keywords: Police, Reception centre, Security, Feeling of safety, Community policing.

Sisällys

1	Johdanto.....	7
	1.1 Irak.....	7
	1.2 Somalia.....	10
	1.3 Afganistan	11
	1.4 Vuoden 2015 turvapaikanhakijavyöry.....	12
2	Yleistä tutkimuksesta	14
	2.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	14
	2.2 Aihevalinnan perustelu.....	15
	2.3 Käsitteiden määrittely	17
	2.4 Aiheeseen liittyvät tutkimukset	21
3	Teoreettinen viitekehys.....	22
	3.1 Menetelmävalinta ja haasteen lähestyminen	22
	3.2 Esiymmärrys eli pre-understanding	24
	3.3 Tutkimuksen etiikka ja luotettavuus	24
	3.3.1 Opinnäytetyön eettiset haasteet	24
	3.3.2 Aineiston rakenne ja säilytys.....	26
	3.3.3 Kyselylomake.....	27
	3.4 Tutkimusprosessi	28
4	Tilannekuva	28
5	Turvapaikanhakijoiden majoitusyksiköt.....	29
	5.1 Järjestelykeskus.....	29
	5.2 Vastaanottokeskustoimijat	29
6	Poliisin ennalta estävä työ	30
	6.1 Järjestyspoliisi.....	31
	6.2 Lähipoliisi.....	31
	6.3 Viestintä	33
7	Yhteistyö muiden alueellisten toimijoiden kanssa	34
	7.1 Kaupunki	34
	7.2 Sosiaaliviranomainen	35
	7.3 Maahanmuuttovirasto	35
	7.4 Rajavartiolaitos.....	36
	7.5 Pelastuslaitos	36
	7.6 Puolustusvoimat	37
8	Turvallisuus	37
	8.1 Vastaanottokeskusten sisäiset uhkat	38
	8.1.1 Klaaniriidat, uskonnolliset erimielisyydet	41
	8.1.2 Ekstremismi, sotarikolliset, vierastaistelijat	41

8.1.3	Hierarkia, sisäinen järjestäytyminen	42
8.1.4	Järjestäytynyt rikollisuus	43
8.1.5	Tartuntataudit ja mielenterveystekijät	44
8.2	Vastaanottokeskusten ulkoiset uhkat.....	45
8.2.1	Aktiivinen toiminta vastaanottokeskuksia kohtaan.....	45
8.2.2	Paikalliset asukasyhdistykset ja -aktiivit.....	46
8.2.3	Maahanmuuttovastaiset liikkeet, Ekstremismi	46
8.2.4	Yksinäiset toimijat, ”perheenisät”, kostajat.....	48
8.2.5	Kilpailu tuotosta	49
8.3	Muita havaintoja	49
8.4	Uhkat poliisitoiminnalle.....	50
8.4.1	Poliisitoiminta, joka on negatiivista asukkaiden näkökulmasta	50
8.4.2	Vastaanottokeskusten rakenteelliset ongelmat.....	50
8.4.3	Poliisin kohdistuva väkivalta	51
8.4.4	Tartuntataudit	51
9	Tulokset, johtopäätökset	52
9.1	Mielikuvat, ennakkotuntemukset.....	52
9.2	Koetut tilanteet, tehdyt havainnot	55
9.3	Pohdintaa ja päätelmiä tuloksista	57
10	Toiminnan kehittäminen, visio	59
	Lähteet	64
	Kuviot.....	69
	Taulukot	70
	Liitteet.....	71

1 Johdanto

Vuonna 2015 Suomi kohtasi muuta Eurooppaa jo aikaisemmin kuormittaneen suuren turvapaikanhakija-aallon. Suurin turvapaikanhakijamäärä yli 32000:n turvapaikanhakijan joukosta oli kotoisin Irakin ja Afganistanin alueilta. Irakista saapui Suomeen vuoden 2015 loppuun mennessä 20485 turvapaikanhakijaa, Somaliasta 1981 ja Syyriasta 877 turvapaikanhakijaa. Eteläiseen Eurooppaan Välimeren yli Turkista ja Pohjois-Afrikasta tulee suhteellisesti eniten ihmisiä Syyriasta ja Afganistanista, kun taas Suomessa suurin osuus on nimenomaan irakilaisilla turvapaikanhakijoilla ja syyrialaisien osuus on eteläiseen Eurooppaan verrattaessa huomattavan pieni (Maahanmuuttoviraston tilastot, 2016; UNHCR, 2016).

Turvapaikanhakijat 1.1.2015 - 31.12.2015		
	Suomi	Etelä-Eurooppa
Irak	63 %	9 %
Afganistan	16 %	21 %
Somalia	6 %	2 %
Syyria	3 %	50 %

Taulukko 1: Turvapaikanhakijoiden prosenttiosuudet. Lähde: Maahanmuuttovirasto, UNHCR

Irakilaisten, afganistanilaisten ja somalialaisten turvapaikanhakijoiden lähtö kotimaastaan ei ollut äkillinen yksittäinen tapahtuma, vaan turvapaikanhakijoita on kotimaissaan pitkittyneiden aseellisten kiistojen ja selkkausten takia lähtenyt liikkeelle jo pitkän ajan kuluessa.

1.1 Irak

Irakin turvallisuustilanteen heikentyminen on Marko Juntusen tekemän tutkimuksen mukaan lähtöisin jo Saddam Husseinin valtakaudesta, joka alkoi vuonna 1979 (Juntunen, s.16). Saddam Hussein oli arabi ja sunnimuslimi (Salehzadeh, s.26) halliten Irakia Baath-puolueen yksinvallassa. Baath-puolue oli vallassa Irakissa jo vuodesta 1968. Saddam Husseinin hallinnon virkamiesten tuli kuulua Baath-puolueeseen, oppositioryhmien jäsenet joutuivat valtapuolueen luoman ilmiantajaverkoston ja sitä mukaa väkivaltakoneiston hampaisiin. Saddam Husseinin hallinto oli vastuussa sekä Irakin ja Iranin välisestä sodasta, että Yhdysvaltain liittouman kanssa käymästä Persianlahden sodasta vuonna 1991. Persianlahden sodan jälkiseurauksena Irak joutui taloussaartoon, joka entisestään kurjisti Irakilaisten normaalielämää (Juntunen, s.18).

Irakin poliittiset vallanpitäjät olivat jo 1970-luvulla pyrkineet estämään Irakin shiiamuslimiopinon politisoitumisen ja ottaneet hallinnon vallankumousneuvoston jäseniksi myös suuren

määrän shiioja. Iranin vallankumous 1979, jossa Iranin monarkia vaihtui uskonnolliseksi teokratiaksi, sai Irakin hallinnon huolestumaan Irakin shiiojen mahdollisista pyrkimyksistä uskonnolliseen vallankumoukseen kansalaisten avulla myös Irakissa. Irakilla on erityinen merkitys shiioille alueella sijaitsevien uskonnollisten keskusten, historiallisten moskeijoiden ja Irakin alueelle haudattujen muslimiprofeettojen vuoksi (Juntunen s.19).

Taloussaarron aikana 1991-2003 Saddamin hallinto ja Baath-puolueen eliitti, joka koostui lähinnä sunniheimojen johtajista, pyrki vaikuttamaan kurjuudesta kärsivän Irakin kansan mieliin uskonnollisella retoriikalla ja salli sunni-islamilaisten uskonnollisen aktivismin. Katukuvaan tulivat uskonnolliset tunnukset ja uskonnollinen julkisen moraalien vartiointi. Irakilaisten normaalielämään uskonnollinen aktivismi vaikutti mm. jakamalla koulut poikien ja tyttöjen opetusryhmiin, iltaelämää ja alkoholitarjoilua rajoitettiin ja naisten hunnuttautuminen lisääntyi. Irakissa oli kuitenkin ollut jo 1950-luvun lopun perhelain uudistuksesta lähtien naisilla muuhun arabimaailmaan nähden laajat sosiaaliset ja poliittiset oikeudet, joita ruvettiin rajoittamaan vasta Baath-puolueen valtakaudella (Juntunen, s.24).

Taloussaarron aikana Juntusen tutkimuksen mukaan noin kaksi miljoonaa Irakilaista menetti henkensä kulkutauteihin ja suoranaiseen nälänhätään. Taloussaarron aikana heimoperustainen lojaalisuus ja politiikka johtivat etuisuuksien suuntaamiseen sunnimuslimitautaisen poliittisen johdon strategisesti tärkeälle lähipiirille valta-aseman pönkittämiseksi. Samanaikaisesti siviilioikeuksien valtaa siirrettiin heimojen vanhimpien käsiin. (Juntunen, s.25)

Irakin sotien ja jatkuvien väkivaltaisten konfliktien jälkeen Irakin miehistä lähes kaikki osasivat käyttää aseita. Stanley Cohenin moraalisen paniikin teorian mukaisesti myös Irakissa väkivalta, yhteiskunnallinen epätoivo ja uskonnollinen aktivismi johtivat siihen, että tietyt sosiaaliset ryhmät määriteltiin uhkiksi yhteisölle tai sen arvoille. (Juntunen, s.27)

Irakia aiemmin hallinnut Baath-puolue julistettiin Irakin väliaikaishallinnon aikana laittomaksi ja miljoonat aiemmin hallinnossa työllistyneet jäivät työttömiksi. Irakin turvallisuustilanne alkoi heiketä ja maa alkoi vajota kaaokseen. Altavastajaksi jäävä sunnimuslimiväestö lisäsi poliittista retoriikkaansa saadakseen tukea poliittiselle aktivismilleen hallintoa hakevassa Irakissa. Saddam Husseinin löytyminen ja kuolemantuomio 2006 nosti Juntusen mukaan sunnimuslimien uskonnollisen aktivismin huippuunsa.

Shiimuslimit ja Irakin pohjoisosien kurdivähemmistö olivat poliittisen aktivismin osalta organisoituneempia kuin muut poliittiset vähemmistöt Irakissa. Irakin sunnimuslimit olivat myös lisänneet uskonnollista aktivismiaan ja Irakin kansa jakautui uskonnollisiin ryhmittymiin Juntusen tutkimuksen mukaan ällistytävänä nopeasti. Irakiin muodostettiin demokraattinen hal-

linto, jossa olivat edustettuna kaikki kolme suurinta poliittista tekijää, mutta poliittista yhtenäisyyttä ei saatu aikaan ja tilanne Irakissa paheni entisestään. Vuonna 2006 räjäytettiin Samarran kaupungin Kultainen moskeija, josta shiiamuslimit syyttivät sunni-extremistejä. Shiiamuslimien aseellinen toiminta kasvoi vuodesta 2004 ja Kultaisen moskeijan räjäyttämisen muutti shiiavastarinnan avoimeksi sodaksi sunnimuslimiryhmittymiä vastaan. Irakin hallintoon olivat nousseet shiia-puolueet, jotka tukivat väkivaltaa harjoittavia shiiamilitanttijoukkoja. Irakista oli tullut eri uskontoryhmittymien välinen taistelualue, jossa valtasuhteet vaihtelivat eri alueilla hyvin nopeaan tahtiin. Näihin valtataisteluihin osallistuivat myös lähialueiden aktivistiryhmät. Jokaisella poliittisella puolueella oli käytössään vähintäänkin aseellinen ryhmittymä, ellei jopa armeija. Ryhmittymillä oli vastapuolen poliittiseen toimintaan aikaisemmin osallistuneiden ihmisten nimilistoja, koteihin tehtiin ratsioita ja ihmisiä pidätettiin ja vietiin mukana. Teloittamiseen oikeutti väärä puoluejäsenyys, uskonto, vapaamielisyys, naisen työskenteleminen kodin ulkopuolella, seksuaaliseen vähemmistöön kuuluminen, työskenteleminen taiteilijana, musiikkikauppiaina, baarinpitäjänä, prostituoituna, avustustyöntekijänä tai miehitysjoukkojen apuna. Väkivallalla pyrittiin luomaan tilanne, jossa ryhmittymän omasta etupiiristä karkotetaan ei-toivottu aines ja jäljelle jääville luodaan tunne, että he ovat militanttiryhmittymän suojelun tarpeessa (Juntunen, s.31..36). Shiiojen ja sunnien väliseen vihanpitoon Irakissa vaikuttaa myös naapurimaan Iranin shiiahallinnon pyrkimys tukea kaikkia shiiamuslimeja ympäri Lähi-itää, olivat nämä hallitsevassa asemassa tai oppositiossa (Salehzadeh, s.19).

Juntusen tutkimuksen mukaan vuoteen 2008 mennessä Irakissa oli sisäisenä pakolaisena noin 2,7 miljoonaa kansalaista. Pakolaisaalto ei näkynyt maan ulkopuolella, sillä Irakilaiset käyttivät perhesuhteitaan ja käytössä olevia varojaan hankkiakseen asunnon väkivaltaisten alueiden ulkopuolelta, mutta kuitenkin Irakin valtion sisältä.

Irakin poliittisen väkivallan osapuolena oli myös Irakissa toimivia sunnimilitanttiryhmiä. Irakilaiset sunniaktivistit kyllästyivät Irakin johdon ylläpitämään sunniväestön sortamiseen ja sunnialueilla järjestettiin hallinnon vastaisia mielenosoituksia joulukuusta 2012 lähtien. Irakin hallituksen joukot surmasivat huhtikuussa 2013 Kirkukin kaupungin mielenosoituksessa 200 sunniamielenosoittajaa, joka sai sunniväestön asettumaan viimein ISIS-järjestön tukijaksi. ISIS-järjestöä edeltäneen Al-Qaidan jäsenet ovat kaikki sunneja, shiitit eivät järjestön jäseniksi voi liittyä (Salehzadeh, s.4). ISIS vahvistui sortoa kokevien alueiden asukkaiden tuesta ja aloitti nopeasti erittäin raakojen terroritekojen sarjan ja ajoi yli 800000 Irakilaista pakolaisiksi alle vuodessa. (Juntunen, s.39)

Irakilaiset lähtivät pakolaisiksi tai siirtolaisiksi kotimaastaan jo persianlahden sodan aikana 1991 - 1992 ja sitä seuranneen taloussaarron aikana. Tällöin Suomeen saapui noin 1000 irakilaista. Vuosien 1991 ja 2015 välisenä aikana useat irakilaiset ovat Juntusen tutkimuksen mukaan lähteneet Irakista pakolaisina ja tilanteen muuttuessa palanneet kotimaahansa, kunnes turvallisuustilanteen pahentuminen on taas ajanut heidät uudelleen pakosalalle ja turvapaikanhakijoiksi (Juntunen, s.43).

Syyrian sisällissota syttyi vuonna 2011 arabikevään levitessä kansannousuna myös Syyriaan. Syyriaa on hallinnut vuodesta 2000 Bashar Al-Assad, jonka isä Hafez Al-Assad oli hallinnut itsevaltiaana Syyriaa vuodesta 1970. Al-Assadien aikana Syyrian sunniväestöä ja etnisiä vähemmistöä alistettiin ja sunnitaustaisia syyrialaisia kuoli mm. Haman kaupungin joukkomurhissa vuonna 1982. (Salehzadeh, s.2)

1.2 Somalia

Somalian kriisi on osaltaan kestänyt jo vuosikymmeniä ja juontaa juurensa heimokiistoihin, alueellisiin erimielisyyksiin ja sekä kotimaisten että Somalian lähivaltioiden strategisten intressien lomittumiseen (Marangio, s.2). Somalian yhteiskuntarakenne on perustunut aina klaaneihin, sukusidoksiin ja yhteisiin intresseihin, joissa saman klaanin jäseniä ja siten klaanin etuja tuetaan voimakkaasti (Marangio s.4). Kolonialismin ja diktaattori Muhammad Barren aikana tämän klaanijärjestelmän haastoi eurooppalainen hallintojärjestelmä, jossa keskushallinto pitää käsissään sekä turvallisuuteen, että aluehallintoon liittyviä rakenteita. Klaani-perustainen somalikansa ei hyväksynyt keskushallintoa, vaan klaanit ryhtyivät vastarintaan ja islamilainen extremismi sai jalansijaa ja somalialaiset kokivat sen olevan keino vaikuttaa sekä ulkoisiin, että sisäisiin klaanien toimintaa uhkaaviin tahoihin (Marangio, s.6). Somalian epävarmoja oloja ja turvallisuutta koettelivat diktatuurin ja sisällissodan ohella 1980- ja 1990-luvun nälänhädät. Vallankaappauksella ja Neuvostoliiton tuella hallintonsa perustanut Muhammad Barre kukistettiin 1991 ja maa hajosi useiden ryhmittymien väliseen sisällissotaan samanaikaisesti, kun Somalimaa ja Puntamaa julistautuivat itsenäisiksi Somaliasta (EASO, s.14). Useiden turhien rauhanneuvotteluiden jälkeen Somaliaan muodostettiin väliaikaishallitus TFG vuonna 2004.

Vuonna 2006 joukko islamilaisia tuomioistuimia perusti ICU:n, joka otti haltuunsa Mogadishun ja useita muita kaupunkeja, kunnes Etiopian joukot länsimaiden tuella ajoivat ICU:n pois Mogadishusta (EASO, s.14). Afrikan Unionin joukot rauhoittivat tilanteen AMISOM-joukoillaan ja Etiopian joukot jättivät Somalian 2009. ICU:n tilalle eteläiseen Somaliaan syntyi ICU:n nuorista aktiiveista Al-Shabaab, joka pian otti haltuunsa myös Mogdishun (EASO, s.15). Al-Shabaab, Harakat al-Shabaab al-Mujahideen, on aktivoitunut vuoden 2002 aikana ja vuoden 2007

jälkeen kohdistanut sissisotaa, kohdennettuja murhia ja pommituksia Somalian hallintoa vastaan (YK:n turvallisuusneuvoston raportti 3/2010, s.15). Al-Shabaabin tavoite on luoda suur-Somalia ajamalla hallituksen ja ulkovaltojen joukot pois Somaliasta ja perustaa islamilainen valtio (EASO, s.19). Vuonna 2014 Somalian armeija ja AMISOM-joukot ajoivat Al-Shabaabin useista tärkeistä kaupungeista ja alueilta. Al-Shabaab on tästä huolimatta edelleen merkittävä tekijä useilla alueilla Somaliassa (EASO, s.15).

1.3 Afganistan

Afganistan itsenäistyi Britannian siirtomaasta vuonna 1919 itsenäiseksi valtioksi. Afganistanin väestöstä 90 prosenttia on sunnimuslimeja ja 10 prosenttia shiiamuslimeja. Afganistan on useiden etnisten ryhmien valtio, josta pataaneita oli puolet. Pataanit olivat Afganistanin valtaeliittiä, joka käytti valtaansa aktiivisesti pitääkseen oppositiovähemmistöt valtansa alla. Suuressa, harvaan asutussa köyhässä valtiossa keskusvalta ei kuitenkaan ulottunut maaseudulle ja maaseudun perinteiset vallanpitäjät kokivat valtiovallan puuttumisen maaseudun asioihin usein vihamielisenä. (Kulomaa, s.14)

Kylmän sodan aikana Afganistanin valtiojohto tukeutui sekä Yhdysvaltojen, että Neuvostoliiton talousapuun. Poliitiikka johti siihen, että 1970 luvulla Neuvostoliitto osallistui aktiivisesti Afganistanin asevoimien tukemiseen ja kouluttamiseen. Vuonna 1973 armeija kaappasi vallan Afganistanissa ja monarkiasta siirryttiin tasavaltaan. Uusi pääministeri ryhtyi vähentämään Neuvostoliiton tukea ja siten myös sen valtaa ja politiikka lähentyi Yhdysvaltoja sen myöntämän taloudellisen tuen kasvaessa merkittävästi 1970-luvun puolivälissä. (Kulomaa, s.23)

Neuvostoliiton tukema armeija teki vallankaappauksen vuonna 1978 ja Afganistanin valtaan nousi kommunistihallinto. Kommunistihallinto kuitenkin sortui sisäisiin riitoihin ja Afganistanissa syttyi sisällissota, johon osallistui hallintoa vastustava Islamilainen vastarintaliike, joka sai tukea Pakistanista. Sisällissota alkoi kapinana vuoristossa ja levisi siten, että hallitus kontrolloi vuoden 1979 loppupuolella enää neljännestä Afganistanista. Yhdysvallat tuki Pakistanin ohella vastarintaliikettä. (Kulomaa, s.33)

Joulukuussa 1979 Neuvostoliitto miehitti Afganistanin, miehityksestä alkoi Afganistanin sota Neuvostomiehittäjien hallinnon ja Mujahideen-sissien välillä. Sissivastarintaa tukivat Yhdysvallat, Pakistan, Kiina ja Saudi-arabia Afganistanin sota kesti Geneven sopimukseen asti, joka solmittiin osapuolten välillä vuonna 1988. Neuvostoliiton joukot poistuivat maasta vuonna 1989. (Kulomaa, s. 60-72; Kuschminder ja Dora s. 5)

Neuvostoliiton poistuttua Afganistanista jatkui sisällissota edelleen ja vuonna 1992 nousunsa aloittanut jyrkän islamistinen Taleban-liike oli ottanut suurimman osa Afganistania haltuunsa

vuoteen 1998 mennessä. Syksyn 2001 terrori-iskut Yhdysvaltoihin johtivat Yhdysvaltojen tuke-
man pohjoisen liittouman hyökkäykseen Talibania vastaan ja Talibanin vallan kukistumiseen
muutamassa kuukaudessa. Liittouma poistui Afganistanista vuonna 2011 ja sen jälkeen Tali-
ban-liike on hiljalleen saanut osia maasta uudelleen hallintaansa. (Kuschminder ja Dora s.6)

Afganistan on aina ollut siirtolaismaa. Afganistanilaiset ovat historian aikana lähteneet siirto-
laisiksi sekä Iraniin että Pakistaniin. Varsinaiset suuret siirtolaisvaellukset alkoivat Neuvosto-
liiton miehityksestä vuonna 1978. Suurimmillaan pakolaisaalto Afganistanista ajoittui Neuvos-
toliiton vetäytymiseen vuonna 1990, jolloin arviolta 6,2 miljoonaa afgaania lähti maasta. Toi-
saalta Talibanien noustua valtaan Afganistanissa 1992, palasi Afganistaniin arviolta 4 miljoonaa
aikaisemmin turvapaikkaa hakenutta. (Kuschminder ja Dora s.12)

1.4 Vuoden 2015 turvapaikanhakijavyöry

Suomesta on lähdetty lähinnä työn perässä siirtolaisina Yhdysvaltoihin ja Kanadaan 1900-luvun
alussa, ja Ruotsiin 1960-1970 -luvuilla. Suomeen suuntautuva maahanmuutto alkoi käytän-
nössä lisääntyä 1990-luvulla ja vuoteen 2010 mennessä se oli kymmenkertaistunut (Koponen,
2015). IMon (International Migration Organisation), Maailman maahanmuuttojärjestön vuoden
2015 raportin mukaan vuonna 2014 jo 54 prosenttia maailman väestöstä asuu kaupunkialu-
eilla. Raportin mukaan joka viikko noin kolme miljoonaa ihmistä siirtyy asumaan kaupunkialu-
elle. Monissa New Yorkin ja Sydneyn kaltaisissa suurkaupungeissa kolmannes asukkaista on
maahanmuuttajia ja mm. Dubaissa sekä Brysselissä maahanmuuttajia on jo puolet asukkaista.
(IMO-Report,1). Globaalisti on totuttu siihen, että maaseudulta on siirrytty kaupunkiympäris-
töön tietyssä määrin joka vuosi. Vuoden 2015 suuret turvapaikanhakumäärät yllättivät Euroo-
pan ja EU:n Schengen alueen äkillisyydellään ja turvapaikanhakijamäärällään. Euroopassa ha-
vahduttiin Lähi-Idän, Afrikan ja Etelä-Aasian maiden kansalaisten kiihtyneeseen tavoitteeseen
päästä Eurooppaan, kun suuria venelasteja Saharan eteläpuolisen Afrikan kansalaisia rantautui
Tunisiasta Lampedusan saarelle vuonna 2011 Arabikevät-kansannousun jälkimainingeissa
(Park,1). Keskeisimmät turvapaikanhakijoiden tuloreitit Eurooppaan olivat Välimeren yli Itali-
aan tai Balkanin kautta pohjois-Eurooppaan. (Maahanmuuttoviraston tiedote 7.5.2015)

Heinäkuussa 2015 turvapaikanhakijoiden määrä alkoi Suomessakin hiljalleen nousta. Ensin tur-
vapaikanhakijamäärät nousivat Turun ja Helsingin satamissa ja syksyn jatkuessa myös rajan-
ylityspaikalla Torniossa sekä Helsinki-Vantaan lentokentällä ja Raja-Joosepin ja Sallan raja-
asemilla (Rajavartiolaitos 12.1.2016). Elokuun 2015 lopussa turvapaikanhakijoiden viikoittai-
nen määrä nousi jo yli tuhannen hakijan ja huippunsa hakijamäärä saavutti syyskuun loppu-
puolella viikolla 39, jolloin turvapaikanhakijoita otettiin rajalla vastaan lähes 4000. Suomesta
haki ensimmäistä kertaa turvapaikkaa vuoden 2015 loppuun mennessä yhdeksän kertaa enem-
män ihmisiä kuin normaalisti. Hakijamäärän nousu oli Suomessa suurinta koko Euroopassa.

(Maahanmuuttoviraston vuorokausiraportti 7.12-13.12.2015, Eurostat-raportti marraskuu 2016). Turvapaikanhakijoita tuli Suomeen niin suuria määriä, että tulijoille jouduttiin järjestämään hätämajoitustiloja jopa lämmitettäviin telttoihin Turussa ja Joutsenossa. Myöhemmin telttamajoituksesta pystytään siirtymään rakennuksiin sijoitettuihin vastaanottokeskuksiin.

Miksi turvapaikanhakijamäärät kasvoivat vuonna 2015 jyrkästi? Yhteistä kaikille Suomeen tuleville turvapaikanhakijoille on, että lähtömaan hallinto on sekasortoisessa tilassa ja yleinen turvallisuustilanne on heikko. Irakissa, Afganistanissa ja Somaliassa laillinen hallinto on vuosien aikana vaihtunut moneen kertaan ja edellisen laillisen hallinnon aikaiset virkakoneiston työntekijät havaitsevat olevansa väärällä puolella lakia ja käytännössä hengenvaarassa. Myös naisten asema on uskonnollisen ääriajattelun myötä heikentynyt kaikissa lähtömaissa, vaikka naisten asema olisikin historian aikana välillä parantunut.

Sisäministeriön mukaan maahanmuuton kasvulle ei ole löydettävissä yksittäistä syytä vaan syyt ovat lähtömaan olosuhteiden muutoksilla perusteltavissa, eikä niinkään kohdemaan houkuttelevuudessa muutoin kuin että Suomi on turvallinen ja hyvä maa asua (www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat). Marko Juntunen on selvittänyt tutkimuksessaan irakilaisia suomalaisia haastatteleamalla, että irakilaiset ovat katsoneet ennalta Suomen olosuhteiltaan paremmaksi kuin naapurimaat (Juntunen, s.55). Vuoden 2003 irakilaisten turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa Ruotsi solmi palautussopimuksen silloisen Irakin hallituksen kanssa ja Norja, Tanska ja muutama muu Euroopan maa solmi vastaavat sopimukset piakkoin sen jälkeen. Suomen yrittäessä solmia vastaavaa sopimusta vuodesta 2009 lähtien Irak oli jo ajautunut hallinnolliseen sekasortoon, eikä palautussopimusta saatu solmittua.

Marko Juntusen tutkimuksessa esitetään liikkuvuuden kasvun syyksi pelon kulttuurin heikentymistä ja matkakustannusten pienentymistä. Irakilaisturvapaikanhakijoiden haastatteluissa Juntunen selvitti, että matka Irakista Euroopan läpi Suomeen on maksanut alle 3000 euroa. Kesäkuussa 2015 internetin sosiaalinen media välitti yhä enemmän irakilaisten matkakertomuksia ja ohjeita matkantekoon, mikä houkutti vielä matkan tekoa empiviä matkalle (Juntunen, s.56). Irakissa ei kansalaisilla ollut juurikaan matkapuhelimia ennen vuotta 2003, Google julkaisi arabiankieliset versionsa vuonna 2009 ja älypuhelimien hinnanlasku vuonna 2013 ilmeisesti yhdessä saivat yhtenä tekijänä irakilaiset ja muutkin Lähi-idän kriisialueiden turvapaikanhakijat liikkeelle. Lieveilmiönä lisääntyneessä tiedonjaossa oli turvapaikanhakijoille jaettu väärä informaatio kohdemaan olosuhteista. (Juntunen, s.58, 62).

Ruotsi aloitti Tanskan vastaisella rajallaan rajatarkastukset 4.1.2016, käytännössä liikenneyhtiöt veloitettiin tarkastamaan Ruotsiin matkaavien matkustusasiakirjat jo Tanskan puolella. Tanska aloitti vastaavanlaisen käytännön omalla Saksan vastaisella rajallaan muutaman päivän myöhemmin. Molempien maiden käyttöönottamat rajatarkastukset laskivat huomattavasti

Ruotsin läpi Suomeen tulevia turvapaikanhakijamääriä. Joulukuun 23. päivä Lapin rajavaltuutettu teki päätöksen, jolla Lapin rajanylityspaikoilta ei voinut rajaa ylittää enää polkupyörillä tai jalan, tällä pyrittiin vähentämään rajan ylittämistä (Rajavartiolaitos 12.1.2016). Päätöksen jälkeen turvapaikanhakijat tulivat rajan yli Venäjältä ostetuilla ajoneuvoilla, joita rupesi löytymään pitkin eteläistä Lappia hylättynä rautatieasemien lähistölle.

Helmikuussa 2016 Vantaalle perustettiin Transit-osasto niille turvapaikanhakijoille, jotka haluavat vapaaehtoisesti palata kotimaahansa (Maahanmuuttoviraston tiedote 4.2.2016). Huhtikuussa 2016 maahanmuuttovirasto muutti turvapaikanhakijoiden oleskeluluvista humanitaarisen suojelun perusteella myönnetyt oleskeluluvat. Humanitaarisen suojelun perusteella myönnetyt oleskeluluvat olivat Suomen kansallinen lupaluokka. Samalla maahanmuuttovirasto tarkensi Irakin, Somalian ja Afganistanin turvallisuustilanteen, jonka jälkeen toissijaisen suojelun perusteella myönnetyn oleskeluluvan saaminen vaikeutui kyseisiltä alueilta tuleville turvapaikanhakijoille. (Maahanmuuttoviraston tiedote 17.5.2016).

Maaliskuussa 2016 turvapaikanhakijoiden määrä on kuukausitasolla laskenut takaisin määriin, jotka olivat normaaleja ennen vuoden 2015 turvapaikanhakijavyöryä. Maaliskuussa 2016 rajoilla rekisteröitiin Rajavartiolaitoksen tilastojen mukaan 359 turvapaikanhakijaa. Turvapaikanhakijoiden eniten käyttämät rajan ylityspaikat olivat maaliskuussa 2016 edelleen Tornio, Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Etelä-Suomen satamat. (Rajavartiolaitos 4.5.2016).

2 Yleistä tutkimuksesta

Tämän opinnäytetyön aihe liittyy kiinteästi myös poliisin operatiiviseen toimintaan, joka monelta osalta on julkisuudeltaan rajoitettua tai jopa salaista. Aineiston käytöllä ja valinnalla pyritään siihen, ettei osia työstä tarvitsisi salata.

2.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa vastaanottokeskuksissa ilmeneviä päivittäistä poliisitoimintaa uhkaavia tai vaarantavia tapahtumia ja vastaavatko ne opinnäytetyön tekijän ja muiden vastaanottokeskuksissa työskentelevien poliisien näkemystä päivittäisen poliisityön turvallisuudesta vastaanottokeskuksissa. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda vastaanottokeskuksissa työskenteleville poliiseille, poliisilaitoksille ja vastaanottokeskusten turvallisuudesta huolehtiville uutta tietoa ja kehittää vastaanottokeskusturvallisuusalaa kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyön on tarkoitus olla kokonaisuudessaan julkinen ja siten olla käytettävissä myös tutkimuksen ulkopuolisille tahoille vastaanottokeskustoiminnan kehittämässä. Opinnäytetyö muodostaa tilannekuvan vastaanottokeskustoiminnasta opinnäytetyön tekemisen aikaan.

Opinnäytetyön ajankohta on murrosvaihe, jossa poliisilaitoksilla yritetään arvioida seuraavan vuoden vastaavan ajankohdan tapahtumia, nimenomaan turvapaikanhakijoiden määrän osalta.

Tehty opinnäytetyö hyödyttää erityisesti poliisin operatiivista toimintaa ja sidosryhmien toiminnan suunnittelua ja poliisitoiminnan ennakointia. Tutkimuksen tuloksia pystytään sovelta-
maan myös muiden poliisiasemien toiminnassa. Tutkimuksessa ei ole tarkoitus syvällisemmin kartoittaa vastaanottokeskustoimijoiden omia turvallisuusrakenteita. Opinnäytetyön tutkimuskohteena käytetään kolmea suurta Espoon kaupungin alueella toimivaa vastaanottokeskusta.

Tätä opinnäytetyötä varten kerätään tietoa poliisin toiminnasta vastaanottokeskuksissa, joihin majoitetaan Suomeen saapuneita turvapaikanhakijoita. Vastaanottokeskus on poliisille suhteellisen uusi toimintaympäristö, eikä valtaosalla poliiseista ole minkäänlaisia kokemuksia päivittäisestä toiminnasta vastaanottokeskuksessa.

Tässä opinnäytetyössä poliisityön turvallisuutta vastaanottokeskuksissa tarkastellaan turvallisuusnäkökulman laajassa merkityksessä. Turvallisuuden laajalla tarkastelulla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä sitä, että vastaanottokeskuksissa työtä tekeville poliiseille kysytään heidän omia kokemuksiaan ja tuntemuksiaan turvallisuudesta, ja niitä tarkastellaan todellisten konkreettisten tapahtumien näkökulmasta.

Opinnäytetyön aiheen tarkasteluun ja saatujen tulosten arviointiin pyritään saamaan myös eksaktia tilastotietoa. Haasteelliseksi vastaanottokeskuksia koskevien tilastotietojen saamisen tekevät viranomaistoiminnan salausvelvoitteet, jotka saattavat estää suorien tilastotietojen käytön opinnäytetyön tekemisen tueksi.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat poliisit, jotka tekevät päivittäistä työtä vastaanottokeskuksissa. Tutkimuksessa ei käytetä vastaanottokeskuksissa muissa tehtävissä työskenteleviä tai asuvia henkilöitä.

2.2 Aihevalinnan perustelu

Vastaanottokeskustoiminta on laajentuessaan tuonut yhteiskuntaan tilanteen, jossa laajasti koetaan turvattomuuden lisääntyneen. Turvattomuuden lisääntyminen on havaittavissa päivälehtien uutisoinnissa ja mm. televisiossa järjestettyjen turvattomuus-iltojen paneelikeskusteluissa. Paikallispoliisin tehtävänä on vähentää tätä turvattomuuden tunnetta mm jakamalla vastaanottokeskustoiminnasta todenmukaista tietoa. Poliisin perustehtävä ulkomaalaisvalvonnan ja maassaolon valvonnan lisäksi käy ilmi poliisilaista, joka sellaisenaan jo velvoittaa poliisin tekemään yhteistyötä vastaanottokeskustoimijoiden kanssa realistisen turvallisuuskuvan

saamiseksi vastaanottokeskuksista ja tukemaan vastaanottokeskustoimijoiden omaa työtä vastaanottokeskusten turvallisuuden takaamiseksi.

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. (Poliisilaki 1. Luku 1§)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä opinnäytetyön tekijän ja sen mukana koko Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen näkemystä poliisien työturvallisuudesta vastaanottokeskuksissa. Tätä opinnäytetyötä voidaan käyttää hyödyksi poliisin oman riskiarvioinnin tekemiseen vastaanottokeskusten osalta. Opinnäytetyöllä pyritään antamaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Onko päivittäinen poliisityö vastaanottokeskuksissa riskialttiimpaa kuin muu poliisityö
2. Vastaako yleisesti vallalla oleva käsitys vastaanottokeskuksissa ilmenevistä vaaratekijöistä koettuja tapahtumia?
3. Minkä tyyppisiä ja millaisia ovat ne inhimilliset ja rakenteelliset tekijät, jotka vaikuttavat poliisityön turvallisuuteen vastaanottokeskuksissa?
- 4.

Opinnäytetyön taustalla oleva oletus on, että vastaanottokeskuksissa tehtävä poliisityö on suurelta osin yhtä lailla haasteellinen kuin missä tahansa rakennuksessa, johon on majoitettu useita satoja ihmisiä. Oletus on myös, että kulttuuriset erot tuovat omat vivahteensa työn tekemiseen asettamalla vaatimuksia poliisin tietämykselle muista kulttuureista ja uskonnoista. Ääritapauksissa ja vakavissa tilanteissa poliisitoiminta on hyvin samankaltaista riippumatta siitä, että toimitaan vastaanottokeskuksessa. (Vertaa toimintaa suuriin yleisötapahtumiin) Opinnäytetyön tekeminen ajoittuu mielenkiintoiseen aikaan, jolloin Suomi on ennennäkemättömän suuren turvapaikanhakijavyöryn kohteena. Turvapaikanhakijoita Lähi-Idän kriisialueilta tulee määriä, joihin yhteiskunta ei ole valmistautunut ja joutuu tekemään ratkaisuja nopealla aikataululla ja kovassa paineessa. Poliisitoimintakin joutuu osaltaan muuttamaan toimintatapojaan, kun poliisilaitosten alueelle pystytetään vastaanottokeskuksia, joissa asuu satoja ihmisiä vieraista kulttuureista rakennuksissa ja oloissa, joita ei alun perin ole tarkoitettu majoitustiloiksi.

Kiinnostukseni vastaanottokeskuksia ja niiden toimintatapaa kohtaan heräsi työskennellessäni Helsingin poliisilaitoksella poliisiharjoittelijana. Harjoittelun aikana muutaman kerran saimme

tehtäväksi viedä maasta poistettava henkilö Metsälän vastaanottokeskukseen. Käynnit vastaanottokeskuksessa eivät oikeastaan paljastaneet mitään itse keskuksen toiminnasta. Syksyllä 2015 seurasin uutisia turvapaikanhakijamäärien kasvamisesta ensin keski-Euroopassa ja sen jälkeen myös Suomessa. Hyvin nopeasti yhteiskunta ryhtyi etsimään kiivaasti ratkaisuja, joilla maahan tulevat turvapaikanhakijat saadaan hallitusti turvapaikanhakuprosessin piiriin. Espoon pääpoliisiaseman alueelle syntyi nopeasti useita vastaanottokeskuksia ja majoitusyksiöitä, ja katukuvaan ilmestyi selkeästi turvapaikanhakijoiksi profiloituvia ihmisryhmiä. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu herätti luonnollisesti espoolaisissakin sekä myönteisiä että kielteisiä reaktioita. Poliisitoiminnallisesti näihin ristiriitoihin jouduttiin ottamaan kantaa ja samalla opettelemaan mistä, minkämaalaisia ja minkä takia nämä ihmiset ovat tulleet ja miksi heidät oli majoitettu juuri näihin paikkoihin, koska näitä kysymyksiä poliisin asiakkaat esittivät.

Lokakuun lopulla Espoon pääpoliisiasemalla mietittiin, miten vastaanottokeskusten kanssa ruvetaan tekemään yhteistyötä. Poliisin perustehtäviin ei kuulu varsinaisesti partioida vastaanottokeskuksissa, mutta jotenkin vastaanottokeskusten toiminnasta ja niiden poliisipalveluiden tarpeesta piti saada tietoa. Espoon pääpoliisiaseman valvonta- ja hälytyssektorin tuli tiedustelu lähipoliisiryhmälle mahdollisuudesta ryhtyä kontaktihenkilöiksi vastaanottokeskuksiin. Jokaiselle vastaanottokeskukselle nimettiin kontaktihenkilö, joka mahdollisuuksiensa mukaan kävisi säännöllisesti vastaanottokeskuksessa pitämässä yllä kontakteja ja näyttämässä vastaanottokeskuksen asukkaille suomalaisen poliisin tapaa työskennellä.

2.3 Käsitteiden määrittely

Opinnäytetyön tekemisessä esille nousevia käsitteitä määritellään tässä kappaleessa. Turvapaikkaprosessin käsitteet ovat hyvin samankaltaisia ja menevät helposti jo viranomaistoiminnassa sekaisin. Tämän opinnäytetyön lukemisessa ja ymmärtämisessä on keskeistä, että käsitteiden merkitys on lukijalle selvä. Viranomaistoiminnassa käsitteiden ymmärtäminen on keskeistä määriteltäessä mitä lakeja ja asetuksia ja niiden sisältämiä virkatoimia niiden kohteelle on mahdollisuus käyttää. Turvapaikkaprosessissa asiakkaan asema prosessin sisällä määrittää myös hänen oikeutensa ja velvollisuutensa yhteiskuntaa ja viranomaisia kohtaan. Poliisitoiminnassa poliisimies voi joutua tekemään päätöksiä ja virkatoimia, joiden lopputulos ei ole virkatoimen kohteeksi joutuvalla turvapaikkaprosessin osallisella itselleen toivottava, joten virkamiehelle on käsitteiden oltava yksiselitteisen selviä virkatoimesta päätettäessä ja se perusteltaessa.

Tässä opinnäytetyössä:

1. Turvallisuuden tunteella tarkoitetaan jokaisen ihmisen perustarvetta tuntea olonsa turvalliseksi, kuten Maslown viisiportaaisessa ihmisen perustarvehierarkiassa jo toisella portaalla esitetään.
2. Päivittäisellä poliisitoiminnalla vastaanottokeskuksissa tarkoitetaan tässä lopputyössä kaikkea sitä työtä, mitä poliisit vastaanottokeskuksissa tekevät päivittäin: Ulkomaalaisvalvontaa, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvontaa, sidosryhmäyhteistyötä, tavanomaisia hälytystehtäviä, turvapaikkapäätösten tiedoksiantoja ja turvapaikkahaastatteluja.
3. Ulkomaalaislain mukaan turvapaikanhakijalla tarkoitetaan pakolaista, joka hakee turvapaikkaa Suomesta turvapaikkamenettelyn kautta. Maahanmuuttovirasto määrittelee turvapaikanhakijan henkilöksi, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. (Maahanmuuttovirasto www.migri.fi/medialle/sanasto)
4. Pakolainen on ulkomaalainen, joka täyttää pakolaissopimuksen 1. artiklan vaatimukset. Turvapaikanhakija saa pakolaistatuksen, jos hänelle annetaan turvapaikka. (Ulkomaalaislaki 1 luku 3§ 1 mom, Maahanmuuttovirasto www.migri.fi/medialle/sanasto)
5. Turvapaikalla tarkoitetaan pakolaiselle turvapaikkamenettelyssä myönnettävää oleskelulupaa Suomeen ja Schengen-alueelle. (Ulkomaalaislaki 1 luku 3§ 14 mom)
6. Turvapaikkamenettelyllä tarkoitetaan menettelyä, jossa käsitellään Suomen rajalla tai alueella viranomaiselle esitetty hakemus, jonka perusteena on tarve saada kansainvälistä suojelua. (Ulkomaalaislaki 6 luku 94§)
7. Vastaanottokeskuksella tarkoitetaan Suomen laissa paikkaa, johon kansainvälistä suojelua hakeva ja tilapäistä suojelua saava majoitetaan, ja joka järjestää kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanottopalvelut. Vastaanottokeskuksiksi määritellään lain mukaan myös alaikäisten ryhmäkodit sekä tukiasuntolat (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 1 luku 3§ 4 mom)
8. Tukiasuntolalla tarkoitetaan vastaanottokeskusta, joka on tarkoitettu 16 vuotta täyttäneille lapsille, jotka ovat tulleet maahan ilman vanhempiaan. Tukiasuntolan suurimmaksi asukasmääräksi on laissa määritetty 40 asukasta, ja jokaista kymmentä lasta kohden pitää lain mukaan olla kolme ohjaajaa (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, §17).

9. Ryhmäkodilla tarkoitetaan vastaanottokeskusta, joka on tarkoitettu ilman vanhempia maahan saapuville turvapaikanhakijalapsille, jotka eivät ole vielä täyttäneet 16 vuotta (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, §17). Yhdessä ryhmäkodin yksikössä saadaan hoitaa lain mukaan vain seitsemää lasta, koko toimintaan tarkoitettussa rakennuksessa kokonaisuudessaan 24 lasta. Yhdessä yksikössä pitää olla vähintään 7 ohjaajaa, jos rakennuksessa on useampi yksikkö, voi ohjaajia olla 6 jokaista yksikköä kohden. Kiireellisissä tapauksissa voidaan lasten määristä kuitenkin väliaikaisesti lain mukaan poiketa. (Lastensuojelulaki, §59).
10. Palautuskeskuksella tarkoitetaan vastaanottokeskusta, jossa majoitetaan maasta poistamispäätöksen saaneita turvapaikanhakijoita. (www.migri.fi, Maahanmuuttoviraston ja Poliisihallituksen lehdistötiedote 8.12.2015)
11. Transit-keskuksella tarkoitetaan vastaanottokeskuksen yhteyteen perustettua majoituskeskusta, johon sijoitetaan vapaaehtoisesti maasta poistuvat turvapaikanhakijat. (www.migri.fi, Maahanmuuttoviraston ja Poliisihallituksen lehdistötiedote 8.12.2015)
12. Järjestelykeskuksella tarkoitetaan paikkaa, johon majoitetaan ulkomaalaislain 109 tai 133 §:ssä tarkoitettuja ulkomaalaisia ja joka järjestää heidän vastaanottopalvelunsa. Tilapäistä suojelua voidaan antaa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevalle ulkomaalaiselle, jonka turvallinen paluu kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen sen vuoksi, että maasta tai sen lähialueilta on tapahtunut ihmisten joukkopako aseellisen selkkauksen tai muun väkivaltatilanteen taikka ympäristökatastrofin vuoksi. Tilapäisen suojelun antaminen edellyttää, että suojelun tarve voidaan arvioida lyhytaikaiseksi. Tilapäisen suojelun kesto on yhteensä enintään kolme vuotta. Jos maahantulijoiden määrä on poikkeuksellisesti niin suuri, ettei maahantulon edellytysten selvittäminen ja maahantulijoiden rekisteröinti tavallisessa menettelyssä ole mahdollista, valtioneuvosto voi yleisistunnossa päättää, että maahantulijat, joiden maahantulon edellytykset ovat epäselvät tai joiden henkilöllisyys on epäselvä, voidaan rekisteröintiä varten toimittaa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun järjestelykeskukseen. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 1 luku 3§ 6 mom, Ulkomaalaislaki 6 luku 109§, Ulkomaalaislaki 7 luku 133§)

13. Hätämajoitusyksiköllä tarkoitetaan pikaisesti perustettua majoitusyksikköä, joka toimii jo olemassa olevan vastaanottokeskuksen hallinnon alla. Hätämajoitusyksikkö toimii muutaman kuukauden määräajalla ja ne on perustettu nopeasti kasvaneen turvapaikanhakijamäärä saamiseksi pikaisesti majoitettua. (www.migri.fi, Maahanmuuttoviraston lehdistötiedote 25.8.2015)
14. Vastaanottokeskustoimijalla tarkoitetaan kuntaa tai järjestöä, jonka kanssa maahanmuuttovirasto on tehnyt sopimuksen vastaanottokeskustoiminnan järjestämisestä. (Maahanmuuttovirasto, http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastuut_ja_roolit)
15. Säilöönottoyksiköllä tarkoitetaan valtion tai kunnan perustamaa yksikköä, joka voi toimia vastaanottokeskuksen yhteydessä tai omana yksikönään. Säilöönottoyksikössä majoitetaan ulkomaalaislain 121§ ja 122§:n nojalla säilöön otetut ulkomaalaiset. (Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä, 1 luku 1§,2§,2002)
16. Maahanmuuttovirastolla tarkoitetaan Sisäministeriön alaisuudessa toimivaa virastoa, joka vastaa vastaanottokeskusten toiminnan ohjauksesta, suunnittelusta ja seurannasta. Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön vastuulla on turvapaikkapäätösten tekeminen turvapaikkahakemusten perusteella. (Maahanmuuttovirasto, http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastuut_ja_roolit)
17. Extremismillä tarkoitetaan toimintaa, jolla vastustetaan yhteiskunnan perusarvoja kuten demokratiaa, lakia, henkilökohtaista vapautta ja eri arvojen ja uskontojen kunnioitusta ja sietämistä. (Counter-Extremism Strategy, s.9)
18. Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen kannustetaan tai väkivalta oikeutetaan laajemmalla aatemaailmalla perustellen. Väkivaltaisen ekstremismin taustalla on usein jokin ryhmittymä tai liike, joilla on yhteinen aatemaailma. (Sisäministeriö 15.8.2016)
19. Arabikeväällä tarkoitetaan kansannousuja, joissa arabimaiden kansalaiset vaativat korruptoituneiden ja autoritaaristen hallintojen siirtymistä syrjään ja islamilaisten hallintojen nousemista valtaan (Salehzadeh, s.2).
20. Sunnimuslimi on Islamin uskoinen arabi, jonka mielestä Abu Bakrin on Islamin uskon perustajan Muhammadin seuraaja (Salehzadeh, s.3).

21. Shiamuslimi on Islamin uskoinen arabi, jonka mielestä Muhammadin serkku Ali on tämän seuraaja (Salehzadeh, s.3).
22. Rikospoliisi on Espoon pääpoliisiaseman rikostutkintayksikkö joka vastaa rikostutkinnasta niidenkin tutkintailmoitusten osalta jotka koskevat turvapaikanhakijoita.
23. Suojelupoliisi (Supo) on operatiivinen turvallisuusviranomainen. Suomen valtion turvallisuusuhkien torjuntaan erikoistuneena poliisiyksikkönä se osallistuu parlamentaarisen demokratian ja yhteiskunnan turvallisuus-etuuden suojeluun. Suojelupoliisin keskeiset tehtävät ovat terrorismin-torjunta, vastatiedustelu sekä valtion sisäisen turvallisuuden uhkien torjunta. Suojelupoliisi arvioi turvapaikanhakijavyöryn vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen. (Suojelupoliisi, 3.11.2015)
24. Poliisin ulkomaalaisyksikkö hoitaa turvapaikanhakijoiden turvapaikka-kuulustelut aikuisten osalta. Lasten turvapaikkakuulustelut hoitaa Maahanmuuttovirasto. Poliisin ulkomaalaisyksikkö antaa myös turvapaikanhakijoille tiedoksi heitä koskevien turvapaikkahakemukseen tehtyjen turvapaikkatutkintojen päätösten tiedoksiannon. Osa poliisin ulkomaalaisyksikön tehtävistä on siirtymässä Maahanmuuttoviraston tehtäväksi. Siirtyväksi kaavaillaan oleskelulupahakemusten vastaanotto ja käsittely, kansalaisuushakemusten vastaanotto, EU-kansalaisten rekisteröinnit ja heidän perheenjäsentensä oleskelukorttihakemukset, pakolaisen matkustusasiakirjaan ja muukalaispassiin liittyvät tehtävät sekä päätösten tiedonantoon liittyviä tehtäviä. Toimintojen siirtymisajankohdaksi on suunniteltu tammikuu 2017.(Maahanmuuttovirasto, 11.3.2016)

2.4 Aiheeseen liittyvät tutkimukset

Tätä opinnäytetyötä varten olen etsinyt turvapaikanhakuprosessia koskevaa tutkimustietoa. Käytännössä, johtuen ilmiön lyhyestä elinajasta (ilmeni syyskuussa 2015), ei kirjoitettua tutkimustietoa ole. Suomessa on ollut vastaanottokeskustoimintaa, mutta se on nykytilanteeseen verrattuna ollut hyvin pienimuotoista. Varsinkin alaikäisten lasten vastaanottotoiminnasta on tehty tutkimuksia, kuten esimerkiksi Helsingin yliopistossa tehty Minna Lähteenmäen väitöskirja: Lapsi turvapaikanhakijana: Etnografisia näkökulmia vastaanottokeskuksen ja koulun arjesta (Lähteenmäki 2013). Lähteenmäen teos on hyvä esimerkki sosiaalisen alan tutkimuksesta, joita löytyy myös alempien koulutusasteen opinnäytetöistä. Vastaanottokeskus ja turvapaikanhakuilmiöstä on aikaisemmin tehty myös terveysalan tutkimuksia, joissa tarkastellaan mm. turvapaikanhakijoiden mielenterveyteen liittyviä ilmiöitä. Hyvä esimerkki tällaisesta tut-

kimuksesta on lastenpsykiatrian apulaisylilääkäriin Andre Souranderin tutkimukset Turun yliopistossa alaikäisten turvapaikanhakijoiden mielenterveydestä vuodelta 1998. Tutkimusten tuloksia hän esittelee Duodecim-lehdessä vuonna 2007 (Sourander 2007).

Poliisitoiminnasta vastaanottokeskuksissa ei löydy yhtään suomalaista tutkimusta. Opinnäytetyötä varten etsin tutkimuksia nimenomaan nykyisen kaltaisesta tilanteesta, jossa turvapaikanhakijoiden suuri määrä aiheuttaa erityisen haastavan prosessin käynnistymisen koko yhteiskunnassa. Poliisiammattikorkeakoulussa on tehty Rajavartiolaitoksen kanssa yhteistutkimus, jossa Sanna-Mari Kuoppamäki on selvittänyt poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistyötä turvapaikanhakuprosessissa. Kuoppamäen tutkimuksessa ei kuitenkaan käsitellä prosessin turvallisuusnäkökohtia (Kuoppamäki 2011).

3 Teoreettinen viitekehys

3.1 Menetelmävalinta ja haasteen lähestyminen

Vastaanottokeskusten poliisitoiminnan yhteydessä tehtävän opinnäytetyön tarkoituksena ei ole testata olemassa olevia teorioita. Tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys perustuu esiymmärrys-, eli preunderstanding - lähestymistapaan. Opinnäytetyön tekijä on havainnut työympäristössään haasteen, jota yritetään selvittää tekijän omien kokemusten sekä kerätyn aineiston ja olemassa olevien tilastotietojen avulla. Esiymmärryslähentymistavassa opinnäytetyön johtopäätökset perustuvat sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti kerätyn aineiston käsittelyyn. Opinnäytetyön taustana oleva aineisto kerätään vastaanottokeskusten poliisitoimintaa kvalitatiivisesti havaintoja tekemällä sekä käyttämällä hyväksi lopputyön tekijän pitkää kokemusta poliisityöstä ja kokemusta poliisitoiminnasta vastaanottokeskuksissa.

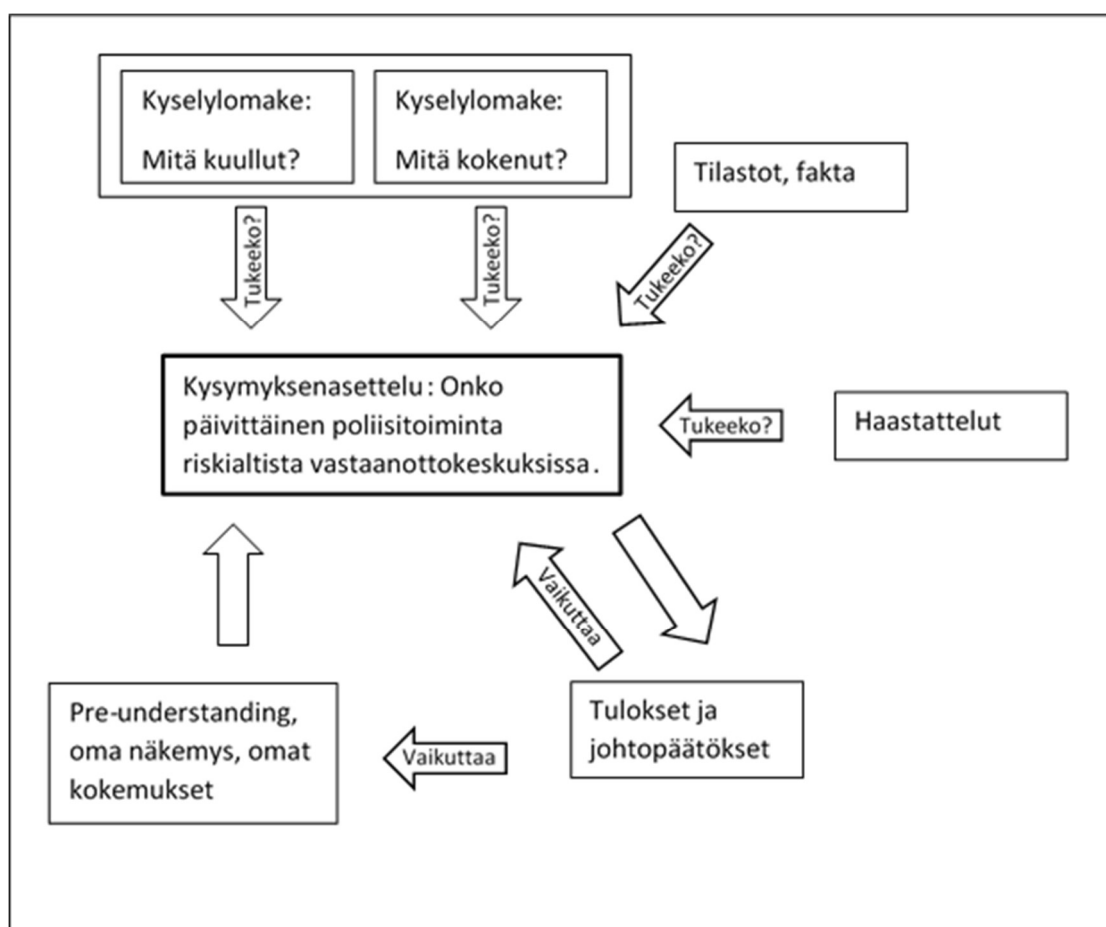
Opinnäytetyössä kartoitetaan vastaanottokeskuksissa toimivien poliisien kokemuksia ja oletuksia turvallisuusilmapiiristä ja turvallisuuteen vaikuttavista tapahtumista. Kyselyssä saatuja tuloksia verrataan julkisuudessa esillä olleisiin tapahtumiin ja median käsitykseen turvallisuustilanteesta. Saatuja tietoja yhdistetään opinnäytetyön tekijän kokemuksiin ja näkemyksiin poliisityön turvallisuudesta vastaanottokeskuksissa, sekä tilastollisiin lukumääriin poliisitoimintaa uhkaavista tilanteista vastaanottokeskuksissa.

Tietoa kerätään kyselylomakkeella vastaanottokeskuksissa toimineilta poliiseilta. Vastaanottokeskusten osalta analyysia tekeviä poliiseja myös haastatellaan. Haastatteluilla on tarkoitus saada poliisin tilastotietoa tukevaa taustatietoa laajemmalla havainnointipiiriltä.

Kyselylomakkeella kerättyjen tietojen kartoituksen jälkeen tietoja analysoidaan opinnäytetyön tekijän omien kokemusten ja käytettävissä olevien tutkimustietojen, tehtyjen haastat-

teluiden ja muun aihepiirin liittyvän kerätyn tiedon avulla. Poliisin omat tilastot vastaanotto-keskusten turvallisuusasioissa ovat ei-julkisia, ja käytettävissä olevat tilastotiedot eivät ole vielä lupahakemusten osalta selvillä 18.4.2016. Poliisin tilastotiedoilla pystyttäisiin tukemaan ja toisaalta poissulkemaan julkisissa tiedotusvälineissä olevia tapahtumia ja oletuksia vastaanotto-keskusten turvallisuustilanteesta.

Tutkimusprosessi on kuvattu graafisesti kuvassa 1. Kuvassa kysymyksenasettelu, johtopäätökset ja pre-understanding muodostavat Anttilan mainitseman hermeneuttisen kehän eli hermeneuttisen spiraalin (Anttila 2006, 306).

Kuvio 1: Tutkimusprosessi

Merkittävässä osassa opinnäytetyön tekemistä ja hermeneuttisen kehän soveltamista tässä opinnäytetyössä ovat myös opinnäytetyön tekijän pitkä työkokemus ihmisten perusturvallisuuden alalta poliisina, sekä omat havainnot jokapäiväisessä työssään Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella toimivissa vastaanottokeskuksissa.

3.2 Esiymmärrys eli pre-understanding

Tässä opinnäytetyössä olennaista on opinnäytetyön tekijälle muodostunut 10 vuoden poliisuran muodostama esiymmärrys ihmisten turvallisuuskäyttäytymisestä ja poliisitoiminnasta ihmisjoukkojen ja toisaalta joukoissa toimivien ihmisyksilöiden kanssa. Tehdyssä opinnäytetyössä ei pyritä osoittamaan tarkkaa tilastollista vastaavuutta vastaanottokeskuksissa toimivien poliisien turvallisuuden tunteeseen. Opinnäytetyössä pyritään selvittämään, onko poliisien kokemuksilla ja tuntemuksilla vastaavuutta eksakteihin tapahtumiin vastaanottokeskuksissa. Menetelmällisesti kyseessä on kvalitatiivisen analyysin, kvantitatiivisen kuvailun ja todistelun yhdistäminen (Tarkkonen 2016, 117).

Pirkko Anttila toteaa jokaisella tulkitsijalla olevan jonkinlainen esiymmärrys kohteestaan. Anttilan mukaan hermeneuttisen tutkimusmetodin voidaan katsoa olevan pyrkimystä saattaa näkyviin ja selvittää situaation, eli tässä opinnäytetyössä poliisitoiminnan vastaanottokeskuksissa, luonnetta ja rakentumista. Anttilan mukaan hermeneuttinen tulkinta voidaan yksinkertaistaen esittää salapoliisiromaanina, jonka lukemisen aikana epäilty vaihtuu koko ajan, kunnes lopullinen totuus kirjan lopussa selviää (Pirkko Anttila 2006, 305).

Ruotsalainen professori Evert Gummesson määrittelee kirjassaan *Qualitative methods in management research* esiymmärryksen tutkijan omaksi näkemykseksi tutkimuksen kohteesta ennen varsinaista tutkimuksen suorittamista. Gummesson kokee itse esiymmärryksen tarpeelliseksi ja esittää useiden akateemisten tutkijoiden puutteeksi yritystoiminnan yhteydessä juuri heidän niiden tietojen ja ymmärryksen vähyyden yrityksen perustoiminnoista, jotka olivat olennaisia nimenomaan esiymmärryksen kannalta. (Gummesson 2000, 15)

3.3 Tutkimuksen etiikka ja luotettavuus

3.3.1 Opinnäytetyön eettiset haasteet

Tämän opinnäytetyön tekemisessä noudatetaan opetusministeriön asettaman tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta, joilla pyritään varmistamaan, että tässä opinnäytetyössä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012).

Hyvä tieteellinen käytäntö selitetään mielestäni selkeän yksinkertaisesti Tutkimuksen voimasanat -kirjassa tiedeyhteisön toimintatapojen noudattamiseksi, eli rehellisyydeksi, yleiseksi huolellisuudeksi ja tarkkuudeksi tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, tulosten esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne ja Paavilainen 2013, 152)

Vastaanottokeskustoiminta ja turvapaikanhakijoihin liittyvät tutkimukset herättävät suuria tunteita ja tutkimuksen tekemisessä joudutaan harkitsemaan tehtävän tutkimuksen eettisiä ja moraalisia seikkoja tarkemmin kuin monessa muussa aiheessa. Tässä opinnäytetyössä joudutaan erityisesti kiinnittämään huomiota hyvän ihmisarvon kunnioittamiseen. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ei ole herättää tai kasvattaa epäluuloa vastaanottokeskuksissa asuvia ja työskenteleviä kohtaan, vaan tuottaa tietoa, jolla lisätään poliisin työturvallisuutta vastaanottokeskuksissa toimiessaan.

Kirjallisuudessa kehoitetaan välttämään liian tunteisiin käyvää opinnäytetyöaihetta. Tämän opinnäytetyön aiheen sain ehdotuksena omalta esimieheltäni ylikomisario Pekka Penttilältä. Penttilä oli jo aikaisemmin pyytänyt minua tarkastelemaan poliisilaitoksen toimialueella alkannutta turvapaikanhakuprosessia ja prosessin jatkuessa pyysi Penttilä edelleen minua käyttämään opinnäytetyö vastaanottokeskusilmion turvallisuuden tarkasteluun. Oma kiinnostukseni poliisitoiminnan riskienhallintaan sidottiin esimieheni pyynnöstä poliisilaitoksen tarpeeseen saada tietoa päivittäisen poliisitoiminnan riskeistä nimenomaan vastaanottokeskusten osalta. Tämä ulkopuoliselta taholta tullut esitys opinnäytetyön sitomisesta nimenomaan vastaanottokeskustoimintaan antaa mielestäni minulle ulkopuolisen aseman nimenomaan tunnepuolella tarkastelun kohteena olevaan aiheeseen. Liiallisesti tunteisiin käyvä opinnäytetyön aihe saattaa Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran mukaan tehdä aiheen tutkijan kykenemättömäksi tarkastelemaan asioita riittävän objektiivisesti (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 80). Hermeneuttiseen tapaan tutkia kiinnostuksen kohteena olevaa aihetta kuuluu, että tutkittavasta ilmiöstä on jonkinlainen esiyymmärrys (Gummesson 2000, 67). Johtuen siitä, että päättötyön tekijällä on esiyymmärrys tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta, on minun mielestäni ilmeistä, että päättötyön tekijällä on myös jonkinlainen ennakoasenne aiheeseen. Hermeneuttinen kehäprosessi muokkaa esiyymmärrystä ja siten myös ennakoasennetta sitä mukaa kun havainnot tehdään ja havainnot vahvistetaan tilastotiedolla.

Opinnäytetyön kysymyksenasettelussa arvioidaan vastaanottokeskuksen turvallisuutta poliisin toimintaympäristönä. Kokemukseni poliisin kenttätöistä on antanut minulle monisyisen kuvan siitä, millainen on omasta mielestäni poliisille riskialtis työympäristö ja millainen taas ei. Vastaanottokeskustoiminta alkoi Espoossa syyskuussa 2015 ja esimieheni Penttilän pyynnöstä olen vierailut sattumanvaraisesti useita kertoja viikossa seuraamassa vastaanottokeskusten toimintaa paikan päällä. Olen pyrkinyt tekemään havainnot objektiivisesti ottamatta kantaa siihen miksi tapahtumia tapahtuu tai on tapahtumatta, roolini on ollut välittää tekemäni havainnot poliisin analyysiyksikölle sellaisenaan seulomatta.

Peruskysymys tämän opinnäytetyön etiikassa on myös ratkaista kysymys oikean tiedon hankinnan perusteista, ilman että loukataan tutkimukseen osallistuvien tahojen oikeuksia tai koske-

mattomuutta, kuten Anttila toteaa teoksessaan (Anttila 2006, 35). Tietoa ei voi myöskään kerätä menetelmillä, jotka loukkaavat tutkittavan yksityisyyttä tai identiteettiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 186).

Tässä opinnäytetyössä ei tutkita vastaanottokeskuksissa asuvia henkilöitä vaan ilmiöitä, jotka liittyvät vastaanottokeskukseen ja poliisin toimintaan vastaanottokeskuksessa. Vastaanottokeskuksia käsitellään yksikköinä, joissa asuu ulkomaalaisia ihmisiä. Tutkimuksellisesti ei ole merkityksellistä edes tietää mikä on vastaanottokeskusasukkaiden alkuperäinen kansallisuus. Opinnäytetyölle on merkityksellistä vain toimintaympäristö, jota tarkkaillaan ja siinä tehdyt havainnot, sekä tilastotieto. Yksittäisten henkilöiden tiedot eivät ole millään muotoa tarpeellisia tutkimustuloksiin. Haastattelut tehdään analyysitiedoista nimeltä mainituille henkilöille, mutta itse analyysitiedoissa ei nimillä ole merkitystä, eikä niitä näin ollen edes kerätä tutkimusaineistoon.

Poliiseille tehtävät kyselyt tehdään nimettöminä. Kyselyssä ei ole merkitystä vastaajan sukupuolella, eikä kyselyn perusteella ole tarkoituksenmukaista seuloa yksittäisiä kyselyyn osallistuvia jälkepäin esille.

3.3.2 Aineiston rakenne ja säilytys

Opinnäytetyön säilytettävä materiaali ei sisällä yksittäisten henkilöiden tietoja vastaanottokeskuksista tai kyselylomakkeen täyttämiseen osallistuvista. Kyselylomakkeet ja haastatteluiden kirjalliset tuotokset säilytetään opinnäytetyömateriaalin osana.

Arkistolaitoksen tekemä opas tutkimustyön tekijöille antaa periaatteita, joiden mukaan tutkimusten materiaalia tulisi säilyttää. Oppaan mukaan tietojen oikea-aikainen hävittäminen on osa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain edellyttämää hyvää tiedonhallintatapaa sekä henkilötietolain edellyttämää hyvää tietojenkäsittelytapaa (Arkistolaitos 2010, 3). Oppaassa on erikseen mainittu keskeiseksi merkitykseksi se, kenen hallussa materiaali säilytetään ja kuinka kauan työkappaleiden säilyttäminen jatkuu (Arkistolaitos 2010, 4). Tämän opinnäytetyön yhteydessä syntyvä kyselylomakemateriaali säilytetään poliisilaitokselle luovutettavan opinnäytetyökappaleen ohessa Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen arkistossa kyseisen arkiston määräajan. Säilytysaikoja määritettäessä on arkistolaitoksen mukaan otettava huomioon arkistointia koskeva lainsäädäntö, tutkimuksen kohteena olevan organisaation tehtävä ja toimintaprosessit, henkilötietojen käsittely ja tutkimuksen kohteena olevien oikeusturva (Arkistolaitos 2010, 8). Tutkittavana olevan kohteen toiminnan ohessa syntyy arkistolaitoksen mukaan prosesseja, joita joudutaan valvomaan ja seuraamaan (Arkistolaitos 2010, 8). Tässä opinnäytetyössä ei ole prosesseja, joita valvottaisiin opinnäytetyön tulosten perusteella. Ar-

kistolaitos mainitsee ohjeessaan yhdeksi säilytysaikojen määrittämisen perusteeksi tilastollisuuden ja aikaan saatujen tilastojen pohja-aineiston säilyttämistarpeen (Arkistolaitos 2010, 9). Tässä opinnäytetyössä käytetään kyselylomakkeella saatuja tietoja tilastollisesti, kuten myös poliisijärjestelmistä saatavaa tilastotietoa, jotka näin ollen määrävänä tekijänä määrittävät säilytysajan pituuden. Säilytysajan laskeminen aloitetaan opinnäytetyön hyväksymispäivämäärästä.

3.3.3 Kyselylomake

Perusjoukko jolle kyselylomake tehdään ja jolta odotetaan vastauksia analyysiä varten, on noin 30 vastaanottokeskustoiminnan parissa työskentelevää Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen poliisia. Otanta käsittää kaikki 30 perusjoukon jäsentä. Otanta on riippuva otanta, sillä kyselyn aikana vastaajat vastaavat kahteen erilliseen kysymyspatteriin, jolloin ensimmäisen vastauskerran kysymykset väistämättä vaikuttavat toisen patterin vastauksiin (Valli, Aaltola 2015, 261).

Kyselylomake on mittari eli kokoelma kysymyksiä ja väittämiä, joilla pyritään mittaamaan vastaajien arvoja esitettyihin kysymyksiin (Vehkalahti 2014, 12). Mittarin yksittäinen kysymys on osio. Tässä opinnäytetyössä käytetään suljettuja osioita, joissa vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi, toisin kuin avoimissa osioissa, joissa esitettyyn kysymykseen vastataan vapaalla kerronnalla (Vehkalahti 2014, 25).

Kyselylomakkeessa käytetty mittaustapa on oleellisessa osassa, kun mietitään kyselyn mittaustapaa. Tämän opinnäytetyön mittaustapaa mietittäessä pohdintaa käytiin joko Likertin asteikon tai kahden vaihtoehdon dikotomisen asteikon välillä. Vehkalahteen mukaan Likertin asteikolla mitataan usein asenteita, kun taas yksinkertainen kyllä-ei vastausparin dikotominen asteikko on menetelmä, jota voidaan yksinkertaisuudestaan huolimatta käyttää kaikkiin tarvittaviin laskelmiin (Vehkalahti 2014, 39). Opinnäytetyössä etsitään vastauksia kysymyksiin, joihin voi vastata vain kyllä tai ei ja toisaalta vastaajilta halutaan tietoa heidän ensiasenteistaan ja tuntemuksistaan, joiden mittaamiseen taas Likertin asteikko sopii paremmin. Kyselylomakkeessa käytetään näin ollen näiden kahden mittaustavan yhdistelmää, kuitenkin siten että kummankin mittaustavan kysymyspatterit ovat erikseen omissa osioissaan.

Kyselylomake testataan arvioittamalla se kahdella tutkimukseen osallistuvalla poliisilla. Koetäyttämisen jälkeen lomakkeeseen tehdään tarvittavat muutokset, ennen sen käyttöönottoa. Kyselylomakkeen täyttämisen arvioidaan vievän noin 10 minuuttia. Lomake täytetään opinnäytetyön tekijän läsnä ollessa sen varalta, että kysymyksiin vastaajalle tulee kyselylomakkeen aikana tarve saada selvitys kysymyksenasettelun tarkoituksesta.

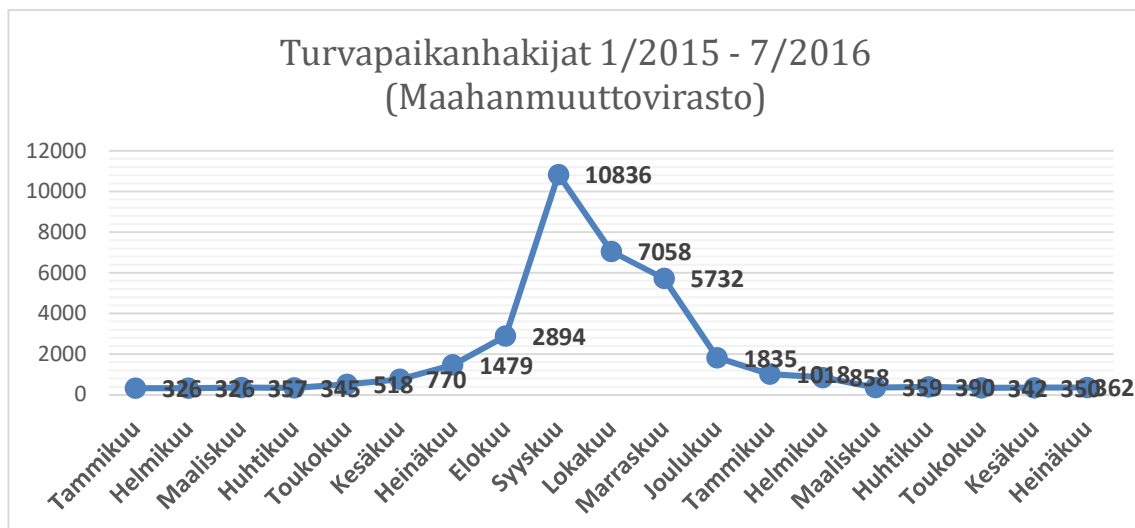
3.4 Tutkimusprosessi

1. Muodostetaan tilannekuva vastaanottokeskustoiminnasta ja poliisin roolista vastaanottokeskuksissa.
2. Kerätään aineistoa haastatteluin ja tiedonhaullisilla menetelmillä niistä uhista ja uhkaavista tapahtumista, joita vastaanottokeskuksissa toimivat poliisit uskovat tapahtuneen, ovat kokeneet tapahtumina ja joista valtamedia uutisoiivat.
3. Pyritään hankkimaan viranomaistilastotietoa vastaanottokeskuksien tapahtumista, joilla on vaikutus poliisin työturvallisuuteen ja poliisin käsitykseen vastaanottokeskusten tapahtumien vaikutuksesta työturvallisuuteen.
4. Tehdään hermeneuttisen menetelmän mukainen analyysi, jossa yhdistetään kerätty aineisto opinnäytetyön tekijän kokemuksiin ja pyritään saamaan opinnäytetyönä julkaistava kokonaiskuva poliisitoiminnan turvallisuusnäkökohdista vastaanottokeskuksissa.

4 Tilannekuva

Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaan 31.12.2014 Suomessa oli 28 vastaanottoyksikköä, joissa oli majoitettuna 3300 aikuista ja 150 alaikäistä. Vastaanottoyksiköiden määrä oli 31.12.2015 noussut 212 yksikköön, joissa majoitettiin 27300 aikuista ja 2500 alaikäistä. (Maahanmuuttoviraston tilastot, 2016)

Espoon pääpoliisiaseman alueella on 8 turvapaikanhakijoiden majoitusyksikköä, joista suurimmat ovat Kilon, Otaniemen ja Siikajärven vastaanottokeskukset. Alaikäisten turvapaikanhakijoiden ryhmäkoteja on heinäkuussa 2016 Espoossa 5 kpl (Migri, 2016).

Kuvio 2: Turvapaikanhakijamäärien kehitys (Maahanmuuttoviraston tilastot 2016).

Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaan Suomesta on vuonna 2015 hakenut 32476 henkilöä turvapaikkaa. Näistä hakijoista 63,1 prosenttia on Irakista, 16,1 prosenttia Afganistanista ja 6,1 prosenttia Somaliasta, 2,3 prosenttia Albaniasta ja 2,7 prosenttia Syyriasta. Pienempiä määriä on tullut muista lähtömaista. (Maahanmuuttoviraston tilastot, 2016).

5 Turvapaikanhakijoiden majoitusyksiköt

5.1 Järjestelykeskus

Syyskuun 22. päivä 2015 perustettiin Tornioon järjestelykeskus, jonka toiminta on vähentänyt turvapaikanhakijoista aiheutunutta ruuhkaa poliisilaitoksilla huomattavasti. Järjestelykeskukseen ohjataan maahantulijat, joiden henkilöllisyys tai maahantulon edellytykset ovat epäselvät. (Sisäministeriö 26.11.2015). Poliisi saa puolustusvoimilta virka-apua järjestelykeskuksen toiminnan turvaamiseksi. Virka-apuosastossa toimii 30 varusmiestä henkilötarkastustehtävissä, kuljetustehtävissä ja ohjaamassa turvapaikanhakijoiden liikkumista alueella. (Sisäministeriö 22.9.2015). Järjestelykeskus lopetti toimintansa tarpeettomana 18.3.2016, mutta on avattavissa uudelleen, mikäli turvapaikanhakijoiden määrä pohjoisilla rajoilla kääntyy uudelleen nousuun.

5.2 Vastaanottokeskustoimijat

Sisäministeriö päättää vastaanoton politiikasta, perustettavista ja lakkautettavista vastaanottokeskuksista ja niiden sijoittelusta. Maahanmuuttovirasto toimii sisäministeriön alaisuudessa ja vastaa vastaanottokeskusten ja säilytyskeskusten toiminnan ohjauksesta, suunnittelusta ja seu-

rannasta. (Migri, http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanotto-toiminta/vastuut_ ja_roolit). Vastaanottokeskusten turvallisuudesta vastaavat ensisijaisesti vastaanottokeskusta ylläpitävät tahot yksityisiltä turvallisuusyhtiöiltä ostamiensa palvelujen avulla.

Espoon kaupungilla on useita alaikäisten vastaanottokeskuksia Espoon alueella. Alaikäisten turvapaikanhakijoiden majoitustiloja sijaitsee seurakunnan leirikeskuksissa, hotellissa ja seurakuntien leirikeskuksissa. Nuorten asumisyksiköistä osa on muutettu alaikäisten turvapaikanhakijoiden majoitustiloiksi.

Seurakunnat järjestävät tarvittaessa Espoon alueella hätämajoitusta. Seurakuntien leirikeskukset sekä Velskolassa että Hilassa ovat olleet alaikäisten hätämajoitusyksikkökäytössä, jolloin rakennuskannasta on huolehtinut seurakunnan henkilökunta ja itse vastaanottokeskustoinnista Espoon kaupunki.

Luona Oy:n hallinnoimat vastaanottokeskukset on sijoitettu toimisto-, koulutus- ja majoituskiinteistöihin. Luona Oy on vuonna 2015 perustettu yhtiö, joka profiloituu parantamaan asiakkaidensa elämänhallintaa ja elämänlaatua, helpottamaan arkea ja tarjoamaan kriisiajan asumista, asumispalveluja sekä työllistämään kuntoutumisen jälkeen (Luona Oy).

Suomen punainen risti ylläpitää aikuisten vastaanottokeskusta Kirkkonummen Aavarannassa. Aavaranta on Maahanmuuttoviraston vuokraama entinen 85 huoneen hotelli, jossa nyt toimii aikuisten vastaanottokeskus. Suomen punainen risti ylläpitää Kirkkonummella myös Evitskogin vastaanottokeskusta, joka toimi aikaisemmin Helsingin kaupungin hätämajoitusyksikkönä. Evitskogin entiseen hotelliin on majoitettu aikuisia turvapaikanhakijoita.

Useat erityisesti lastensuojelutyöhön erikoistuneet vapaaehtoisjärjestöt ovat perustaneet Espoon pääpoliisiaseman alueella hallinnoimiinsa tiloihin alaikäisten lasten vastaanottoyksiköitä, tukiasuntoloita ja ryhmäkoteja. Espoon pääpoliisiaseman alueella Sos-lapsikyläsäätiö, Diakonissalaitos, A-klinikkasäätiö sekä Pelastakaa lapset Ry ylläpitävät useita ryhmäkoteja.

6 Poliisin ennalta estävä työ

Poliisin ennalta estävän työn peruseriaatteita ja tavoitteita ovat: Turvallisuuden tunteen luominen, hälytystarpeen vähentäminen, ammattiosaamisen lisääminen ja näkyvyys.

Ennalta estävä työ on käytännössä työtä, jossa puututaan ilmiöihin ja tapahtumiin jo ennen kuin ne varsinaisesti muodostavat poliisille toimintapakkoa tai nousevat yli kansalaisten ärsy-

tyskynnyksen ja johtavat äkäiseen puhelinsoittoon hätäkeskukseen. Jotta poliisi pystyy reagoimaan ennalta estävästi, täytyy poliisilla olla jonkinlainen ennakkotieto asiasta. Ennalta estävän työn perusedellytys on tiedon kerääminen ja sen analysointi riittävän ajoissa. Valvonta- ja hälytyssektorin poliisi saa hajatietoa vastaanottokeskuksissa tapahtuvilta hälytystehtäviltä, jonkin verran tietoa saadaan analyysi- ja tiedusteluyksiköstä ja suuri tiedon tuottaja on Espoon pääpoliisiasemalla toimiva Länsi-Uudenmaan ulkomaalaispoliisiyksikkö, jossa suoritetaan turvapaikkakuulusteluja. Poliisin on verkostoiduttava aktiivisesti saadakseen käyttöönsä tietoa vastaanottokeskuksista ja niiden asukkaista, jotta poliisin toimintaa voidaan ohjata tukemaan vastaanottokeskuksissa tehtävää työtä ja toisaalta pystytään reagoimaan mahdollisiin poliisi-toimintaa vaativiin ilmiöihin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

6.1 Järjestyspoliisi

Valvonta- ja hälytyssektorilla toimivien järjestyspoliisin partioiden päätehtävä on suorittaa hätäkeskuksen niille antamat hälytystehtävät, valvoa yleistä järjestystä ja turvallisuutta ja suorittaa muita sille erikseen annettuja yksittäisiä tehtäviä. Järjestyspoliisin partiot käyvät vastaanottokeskuksissa käytännössä vain hälytystehtävillä.

Hälytystehtävillä uutena piirteenä ovat ilmenneet Lähi-idän maiden kulttuuriset erot, jotka hämmentävät paikalle tulevaa poliisipartiota.

6.2 Lähipoliisi

Lähipoliisi on poliisitoiminnallinen ajattelutapa, jolla ohjataan poliisin toimintaa tuottamaan kansanläheisesti turvallisuuden tunnetta, estämään rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä. Lähipoliisitoiminnassa tehdään läheistä yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa alueellisesti keventämään ja juohevoittamaan poliisin ja muiden sidosryhmien yhteistyötä (Lähipoliisistrategia 2010, 3). Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen valvonta- ja hälytystoimintasektorin päällikkö, ylikomisario Penttilä pyysi lokakuussa 2015 lähipoliisiryhmää tekemään näkyvää sidosryhmäyhteistyötä alueelle perustettujen vastaanottokeskusten kanssa. Käytännössä lähipoliisit verkostoituivat vastaanottokeskusten ja hätämajoitusyksiköiden henkilökunnan kanssa. Verkostoitumisella pyritään helpottamaan henkilökunnan ja poliisin välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Lähipoliisin säännöllisillä käynneillä vastaanottokeskuksissa on tarkoitus myös tuttua turvapaikanhakijat suomalaiseen poliisiin.

Syksyn 2015 turvapaikanhakijoiden suuri määrä ja Espoon pääpoliisiasemalle, kuten muuallekin Suomeen perustetut vastaanottokeskukset loivat poliisiorganisaatiolle täysin uudenlaisen työkentän. Haasteelliseksi vastaanottokeskukset tekee niiden rakenne, jossa suuri määrä entuudestaan tuntemattomia ulkomaalaisia ihmisiä asuu yhteisössä, jonka kanssa poliisin pitäisi

toimia. Vastaanottokeskus yhteisönä ja yksikkönä on kuitenkin paikka, jonka turvallisuudesta vastaavat ensisijaisesti vastaanottokeskustoimija ja vastaanottokeskukseen palkattu vartiointiyhtiö. Espoon pääpoliisiasemalla marraskuussa 2015 pidetyssä kokouksessa Espoon pääpoliisiaseman hälytys- ja valvontasektorin johtaja ylikomisario Penttilä pyysi lähipoliisiryhmää luomaan yhteistyökontaktit vastaanottokeskustoimijoiden kanssa. Lähipoliisiryhmä nimettiin jokaiselle vastaanottokeskukselle yhteistyökontaktihenkilön, jonka tehtävänä on luoda tiedonvaihdonkanava vastaanottokeskustoimijan ja poliisin välille. Tiedonvaihtokanavalla pyritään nopeuttamaan tiedonkulkua poliisin ja vastaanottokeskuksen välillä. Poliisille uuden toimintayksikön toiminnan ymmärtäminen vaatii, että toiminnasta voidaan kysyä mutkattomasti ja suoraan vastaanottokeskuksesta. Tietoa tarvitaan asioiden ymmärtämiseen, päätöksentekoon sekä uuden tiedon luomiseen (Laihonon, 2013, s.12). Yhteistyökontaktihenkilöiden tiedonvaihdonkanavien kautta poliisilaitos saa ajantasaisen tiedon tapahtumista ja ilmiöistä sekä vastaanottokeskuksen toiminnasta suoraan vastaanottokeskuksesta, tiedon lähteeltä, ilman välikäsiä. Käytännössä yhteistyökontaktihenkilöt käyvät mahdollisimman usein vastaanottokeskuksissa tapaamassa vastaanottokeskustoimijan edustajaa, vastaanottokeskuksessa työskenteleviä sekä jossain määrin asukkaita. Tapaamisilla vaihdetaan tietoa vastaanottokeskuksen toiminnasta ja käydään vuorovaikutteista keskustelua asioista ja toimintatavoista, joilla poliisi voi tukea vastaanottokeskusten omaa turvallisuustyötä. Yhteistyökontaktihenkilöt neuvovat vastaanottokeskustoimijan kautta sekä vastaanottokeskuksessa työskenteleviä että turvapaikanhakijoita. Yhteistyökontaktihenkilöt eivät ota tapaamisilla kantaa lainsäädäntöön, muiden viranomaisien tai poliisin maahanmuuttoyksikölle kuuluviin virka-asioihin.

Lähipoliisin käynnit vastaanottokeskuksissa tehdään virkapuvussa ja partiona. Poliisin näkyvät käynnit vastaanottokeskuksissa totuttavat vastaanottokeskusten asukkaat virkapukuiseen poliisiin. Turvapaikanhakijoiden kotimaassa poliisi ei organisaationa nauti samanlaista luottamusta kuin Suomessa. Korruptoitumisen asteella mitatessa voidaan arvioida kansalaisten luottamusta viranomaisiin. Kansalaiset jotka tulevat maista ja alueilta joissa viranomaistoimet hoituvat sujuvimmin, kun niistä maksaa lahjuksia, suhtautuvat todennäköisesti epäilevästi viranomaisten toimiin maassa, jossa ei lahjuksia makseta laisinkaan. Eniten turvapaikanhakijoita on tullut Irakista, Syyriasta ja Somaliasta, näiden maiden korruptioluvut Transparency internationalin korruptiobarometrissa ovat 161, 154 ja 167. Transparency internationalin barometrissa vähiten korruptoitunut maa on sijaluvulla 1 ja eniten korruptoitunut sijaluvulla 168. (<https://www.transparency.org/country/>)

Turvapaikanhakijoille on tärkeää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa näyttää poliisin toimintatavat Suomessa. Poliisin näkyvien ja toistuvien vierailujen vastaanottokeskuksissa on tarkoitus luoda turvallisuuden tunnetta myös vastaanottokeskuksen lähialueiden asukkaisiin. Länsi-Uudenmaan poliisilaitos ryhtyi tekemään vastaanottokeskuksiin poliisivetoisia katselmuksia, joissa arvioitiin vastaanottokeskusten turvallisuusnäkökohtia ja niistä laadittiin kat-

selmuslomake. Katselmuksissa poliisi on yhteistyössä vastaanottokeskustoimijan kanssa tarkastellut vastaanottokeskusten rakenteellista turvallisuutta ja turvallisuustoimintaa. Länsi-Uudenmaan poliisilaitos oli ensimmäinen poliisilaitos, joka katselmuksia suoritti ja toiminta on siitä lähtien levinnyt poliisiin ja maahanmuuttoviraston valtakunnalliseksi toiminnaksi. Lähipoliisiryhmä osallistuu vastaanottokeskustoimijoiden järjestämille vastaanottokeskusten oman turvallisuushenkilöstön turvallisuuskoulutuksille kertomalla, kuinka poliisi vastaanottokeskusten kanssa toimii ja mitä poliisi odottaa vastaanottokeskusten turvallisuushenkilöstöltä poliisiin näkökulmasta. Osallistumalla vastaanottokeskusten sisäisiin koulutuksiin saadaan poliisiin käsitys siitä, minkälainen turvallisuusorganisaatio kullakin vastaanottokeskustoimijalla on, minkälaista henkilökuntaa turvallisuusorganisaatiossa toimii ja mikä tärkeintä, päästään sopimaan turvallisuustyön yhteisistä toimintatavoista ja kummankin osapuolen odotuksista turvallisuustyön suhteen.

Poliisi järjestää vastaanottokeskustoimijoiden kanssa myös yhteisiä kulttuuriorientaatioita, joissa käydään läpi Suomen lainsäädäntöä tulkin läsnä ollessa ja kääntäessä poliisin laillisuusluennon osallistujille. Laillisuusluentojen aiheet vaihtelevat järjestyslain, liikenteen ja rikoslain aiheissa, ottaen huomioon vastaanottokeskustoimijan toiveet aiheista, joiden tarpeessa vastaanottokeskuksen henkilökunta on huomannut vastaanottokeskuksen asukkaiden olevan. Lähipoliisien esimerkki poliisitoiminnan aktiivisesta ja omatoimisesta levittämisestä koskemaan myös vastaanottokeskuksia toimii esimerkkinä myös poliisivirkakunnalle. Poliisit ovat ihmisiä siinä missä muutkin ja reagoivat uusiin asioihin samoin kuin kuka tahansa muu. Lähipoliisitoiminnalla vastaanottokeskuksissa pyritään luomaan esimerkkitoimintamalli siitä, millä tavalla vastaanottokeskuksien kanssa tehdään yhteistyötä muutenkin kuin vain hälytystehtävillä. Hälytystehtävillä ei yleensä ole aikaa luoda henkilökohtaisia ja luottamusta kasvattavia suhteita vastaanottokeskustoimijoiden kanssa. Tällaista suhdeverkoston rakentamista varten lähipoliisit loivat yhteistyökontaktiverkoston alueen vastaanottokeskusten kanssa.

6.3 Viestintä

Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen viestinnästä vastaanottokeskusten osalta vastaa laitoksen tiedotusryhmä, yksittäisten turvapaikanhakijoita koskevien tapahtumien tiedottamisesta vastaa normaalisti tutkinnanjohtaja. Mediassa liikkuu paljon eri tarkoituksella liikkeelle laitettua tietoa koskien turvapaikanhakuprosessia, turvapaikanhakijoita, sekä näitä molempia kritisoivia tahoja. Poliisin on omalla viestinnällään tärkeää puuttua tai vastata tunteita herättäviin tiedottamisiin ja varsinkin väärän tiedon tai huhujen levittämiseen aktiivisesti. Poliisin pitää olla myös omassa tiedottamisessaan varovainen ja ammattitaitoinen, jotta vältyttäisiin virhetulkinnoilta ja poliisin lausumien käyttämiseltä aktivistien tarkoituksien hyväksi. Poliisi-

sin tiedottaminen ei myöskään saa herättää kansalaisissa pelkoa maahanmuuttajia tai turvapaikanhakijoita kohtaan. Voimassa oleva lainsäädäntö lähtökohtaisesti estää poliisia tiedottamasta yksittäisen turvapaikanhakijan asioista julkisuuteen.

Poliisin turvapaikanhakijoihin liittyvän viestinnän tulee myös palvella poliisin oman henkilökunnan tiedontarvetta, jotta henkilöstö saa oikeaa ja ajantasaista tietoa liittyen turvapaikanhakijoihin. Poliisi viestii myös turvapaikanhakijoille, jotta heille tulee oikea kuva poliisin roolista turvapaikanhakuprosessissa, sekä oikea mielikuva poliisin suhtautumisessa turvapaikanhakijoihin. (Poliisihallituksen kirje 4.12.2015)

7 Yhteistyö muiden alueellisten toimijoiden kanssa

Vastaanottokeskukset ja turvapaikanhakijat eivät ole vain yksittäisen viranomaisen huolenaiheena. Vastaanottokeskuksen toiminta vaatii usean eri tahon yhteistyötä ja vastaanottokeskuksen perustaminen vaikuttaa aina alueen sosiaaliseen rakenteeseen. Joillain alueilla yhteistyö ja vastaanottokeskuksen toiminta käynnistyvät helpommin ja toisilla alueilla yhteistyö kangertelee enemmän. Esimerkiksi Kyyjärven kunnassa yhteistyö vastaanottokeskuksen ja kunnan asukkaiden välillä toimi niin positiivisesti, että maahanmuuttoviraston tehdessä vastaanottokeskuksesta lakkautuspäätöksen, vastustivat kuntalaiset päätöstä niin voimakkaasti, että maahanmuuttovirasto joutui perumaan lakkautuspäätöksen toistaiseksi (Maahanmuuttovirasto 29.9.2016). Oman kokemukseni mukaan suurimpana esteenä toimivan yhteistyön muodostamisessa nopealla aikataululla on aiheeseen liittyvien sääntöjen ja toimintatapojen puutteellinen soveltamiskyky tai suoranainen pelko kohdata uusi ilmiö ja sen tuomat haasteet niin nopealla aikataululla kuin olisi joissain tilanteissa ollut tarpeellista. Toisaalta monessa, usein byrokraattisessa tai kankeassa organisaatiossa, oli ilo huomata, että asiat sujuivatkin nopeammin ja juohevammin, kuin mihin poliisissa oli totuttu.

7.1 Kaupunki

Espoon kaupunki on yksi suurimmista turvapaikanhakijoita vastaanottokeskuksissa majoittavista kaupungeista, Espoossa on sijoitettuna paljon alaikäisiä turvapaikanhakijoita (Espoon kaupunki 27.4.2016). Espoon kaupunki tekee poliisin ja muiden viranomaisten kanssa tiivistä yhteistyötä vastaanottokeskuksiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvissä asioissa. Turvapaikanhakijoiden kotoutumisen järjestelyissä kaupungilla on tärkeä rooli. Turvallisuusasioissa kaupungin virkamiehet ovat aktiivisesti yhteyksissä sekä turvallisuusviranomaisiin että mm. kaupunginosien asukasyhdistyksiin, jotka kokevat turvattomuuden tunnetta uudesta vastaanottokeskuksesta alueellaan. Näihin turvallisuuden tunteen puutteisiin poliisi ja kaupunki vastaanotto-keskustoimijan ohella pyrkivät yhdessä löytämään ratkaisuja.

Oman kokemukseni mukaan tässä opinnäytetyössä tarkasteltavina olevien vastaanottokeskusten kohdalla kaupungin kanssa tehty yhteistyö turvallisuustilanteen parantamiseksi on ollut mutkatonta ja yhdessä todettuihin toimenpide-ehdotuksiin on tartuttu saman tien lisävahinkojen estämiseksi tai asukkaiden turvallisuuden tunteen parantamiseksi. Yleisesti ottaen keinot näiden ongelmien lieventämiseksi tai jopa poistamiseksi ovat olleet rakenteiden ja infrastruktuurin pieniä muutoksia tai yhteisten neuvonta- ja ohjeistustilaisuuksien järjestämistä.

7.2 Sosiaaliviranomainen

Turvapaikanhakijan saatua oleskeluluvan, siirtyy hän kunnan asukkaaksi joko omatoimisesti tai ELY-keskuksen avulla. Kunnan asukkaaksi tultuaan on turvapaikanhakija oikeutettu kunnallisiin peruspalveluihin ja turvapaikanhakijat ovat saman lainsäädännön mukaan oikeutettuja lastensuojelun palveluihin kuin muutkin Suomessa olevat. Viranomaisten ilmoitusvelvollisuus havaitusta lastensuojelun tarpeesta koskee myös turvapaikanhakijoiden lapsia. (THL, lastensuojelun käsikirja).

Alaikäisenä ilman huoltajia tulevalla turvapaikanhakijalle määrätään edustaja, joka käyttää lapsen huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lasta koskevissa oikeudellisissa asioissa. Vastaanottokeskus puolestaan vastaa lapsen kasvatuksesta ja päivittäisestä hoidosta. Jos lapsella ei ole pysyvää asuinkuntaa, vastaa valtio lastensuojelullisten kustannusten maksamisesta ja kunnat palveluiden järjestämisestä. (THL, lastensuojelun käsikirja).

Tarkasteltavina olevissa vastaanottokeskuksissa oli havaittavissa varsinkin syksyllä 2015 haasteita lastensuojeluviranomaisten, vastaanottokeskusten ja poliisin yhteistyön kanssa turvapaikanhakijalasten kohdalla. Poliisin huostassa ollut alaikäinen lapsi oli selkeästi sekä vastaanottokeskuksen ja lastensuojeluviranomaisen palvelujen tarpeessa, mutta usein kesti huomattavan kauan, ennen kuin poliisille pystyttiin kertomaan kuka ottaa lapsen poliisin hallusta ja rupeaa hoitamaan hänen asioitaan. Kaikki asiat kyllä saatiin oikein hoidettua, mutta selkeästi oli havaittavissa, että sosiaaliviranomaisen ja vastaanottokeskusten välillä oli käytännön toiminnassa kehittämistä. Haasteita turvapaikanhakijalasten asioiden hoitamiseen toi selvästi myös epäselvyys siitä, oliko joku nuorista alle 18-vuotias todellisuudessa, vai oliko hän syystä tai toisesta ilmoittanut tai ymmärtänyt syntymäaikansa poikkeavaksi todellisesta.

7.3 Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto on sisäministeriön alainen virasto, jonka tehtävänä on myöntää oleskelulupia, muukalaispasseja ja pakolaisen matkustusasiakirjoja Suomeen tuleville ulkomaalaisille, Maahanmuuttovirasto käsittelee turvapaikkahakemukset ja ohjaa sekä suunnittelee tur-

vapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua tarvitsevien käytännön toimintoja. Maahanmuuttovirasto tekee poliisin ja muiden viranomaisten kanssa tiivistä yhteistyötä vastaanottokeskuksiin liittyvissä asioissa.

7.4 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen tehtävä on valvoa rajan ylittävää liikennettä, erityisesti Schengen-alueen ulkorajan ylittävää liikennettä. Rajavalvonnalla lisätään rajaturvallisuutta ja ehkäistään laittontaa rajaliikennettä. (Rajavartiolaitos, http://www.raja.fi/tehtavat/rajojen_valvonta)
Rajavartiolaitos osallistui turvapaikanhakijavyöryn selvittämiseen myös Suomen ulkopuolella yhteiseurooppalaisissa Frontex ja Poseidon Rapid intervention -operaatioihin. (Rajavartiolaitos, 3.2.2016)

Rajavartiolaitoksen partiot tukevat poliisitoimintaa tekemällä ulkomaalaisvalvontaa vastaanottokeskusten lähistöllä. Rajavartiolaitoksen partiot myös tarvittaessa tukevat poliisipartioita vastaanottokeskuksiin tulevilla hälytystehtävillä. Rajavartiolaitoksella on valmius lähettää muiden viranomaisten avuksi vastaanottokeskustehtäville rajavartiomiehistä koottuja partioita.

7.5 Pelastuslaitos

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen tehtävät vastaanottokeskuksissa ovat yhtenevät muun yhteiskunnan kanssa. Länsi-Uudenmaan pelastustoimen tehtävänä on huolehtia kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen turvallisuudesta pelastustoimen alueella. Tehtäviin kuuluvat onnettomuuksien ehkäiseminen, kuntien ja kuntalaisten onnettomuustilanteissa tarvittavien valmiuksien parantaminen, pelastustoimenpiteet ja ensihoitopalvelut (<http://www.lup.fi/fi-FI/Pelastuslaitos>).

Pelastus- ja ensihoitotehtävien lisäksi pelastuslaitos tekee käynnistettäviin ja jo toiminnassa oleviin vastaanottokeskuksiin pelastuslain mukaisia palotarkastuksia.

Pelastuslaitoksen yksiköt pyytävät poliisilta virka-apua pelastustehtäviä vastaanottokeskuksissa hoitaessaan. Sairauskohtaus- tai loukkaantumistapausten hoitamisessa on Lähi-idän maissa erilainen kulttuuri kuin Euroopassa. Euroopassa hoito tuodaan potilaan luo ja iso osa avusta annetaan paikan päällä, Lähi-idässä taas potilas kuljetetaan mahdollisimman nopeasti avun luo sairaalaan.

Ambulanssitehtävillä onkin poliisitoiminnallisesti havaittavissa asukkaiden tarve auttaa potilas mahdollisimman nopeasti ambulanssiin, kun pelastushenkilöstö yrittää hoitaa potilasta sen sijaan paikan päällä ennen siirtoa. Vastaanottokeskuksen asukkaiden tarve auttaa maanmies-tään luo myös tilanteen, jossa useita pelastushenkilöstölle ja poliisille vierasta kieltä kiihtyneesti puhuvaa ihmistä ympäröi auttajat ja luo hermostuneen sekä rauhattoman ilmapiirin pelastushenkilöstön ollessa epä tietoinen kiihtyneen ihmisjoukon tarkoitusperistä. Pelastushenkilöstö on esittänyt ajatuksen periaatteesta, jossa potilas siirretään mahdollisimman nopeasti ulos vastaanottokeskusrakennuksesta joko vastaanottokeskuksen turvallisuushenkilöstön tai poliisin avustuksella.

7.6 Puolustusvoimat

Puolustusvoimat antoi poliisille virka-apua Tornion järjestelykeskuksen toiminnan varmistamiseksi. Puolustusvoimien 36 hengen virka-apuosaston tehtäviin kuuluivat turvapaikanhakijoille tehtävän turvallisuustarkastuksen avustaminen, sekä turvapaikanhakijoiden ohjaaminen järjestelykeskuksessa sekä sen välittömässä läheisyydessä. Virka-apuosasto koostui kuudesta puolustusvoimien kantahenkilökunnan jäsenestä, sekä 30 varusmiehestä. (Puolustusvoimat, 2015) Järjestelykeskus lopetti toimintansa tarpeettomana 18.3.2016.

8 Turvallisuus

Vastaanottokeskusten turvallisuus on ollut julkisuudessa puheenaiheena niiden perustamisesta lähtien. Toisaalta ihmiset ovat olleet huolissaan vastaanottokeskusten aiheuttamasta turvallisuusvajeesta muille alueen asukkaille ja toimijoille, toisaalta ollaan oltu huolissaan vastaanottokeskusten sisäisestä turvallisuudesta ja lisäksi vielä ympäristön aiheuttamasta turvallisuusriskistä itse vastaanottokeskukselle, sen asukkaille ja työntekijöille.

Vuoden 2015 joulukuussa Maahanmuuttovirasto on jo parantanut vastaanottoyksiköiden turvallisuutta lisäämällä vartiointia ja kameravalvontaa sekä valaistusta. Maahanmuuttovirasto on myös järjestänyt vastaanottokeskuksissa asuville turvapaikanhakijoille laillisuus-, tapa-, ja kulttuurikasvatusta sekä tietoa Suomen uskonnonvapaudesta. Poliisi on maahanmuuttoviraston kanssa yhdessä järjestänyt vastaanottokeskusten asukkaille laillisuus ja tapakasvatusta, sekä vastaanottokeskusten henkilöstölle turvallisuuskoulutusta. Poliisi osallistuu myös vastaanottokeskusalueiden asukasiltoihin. (Poliisihallitus ja maahanmuuttovirasto 8.12.2015).

Vastaanottokeskuksen asema yhteiskunnassa ei ole ollut kaikille aivan selvä. Espoolaiseen vastaanottokeskukseen hakeutui vapaaehtoisavustustyöhön henkilöitä, joiden tarkoitusperät oli-

vat hyvät, mutta toimintatapa vaaransi vastaanottokeskuksen turvallisuuden. Avustustyöntekijät olivat ilmeisesti käsittäneet, että vastaanottokeskukset ovat julkista aluetta ja siellä kulku olisi perusteltu jokamiehen oikeudella. Avustustyöntekijät liikkuvat vastaanottokeskuksessa epämääräisiin kellonaikoihin ja kertomatta oleskelustaan vastaanottokeskustoimijalle. Avustustyöntekijöiden puutteelliset turvallisuustiedot ja -taidot aiheuttivat myös ongelmia vastaanottokeskuksen turvallisuudesta vastaaville tahoille avoimiksi jääneinä ovina ja ylimääräisinä tuntemattomina avustustyöntekijöinä.

Vastaanottokeskusten kasvaneet asukasmäärät sekä yleinen turhautuminen turvapaikanhakuprosessiin aiheuttavat joulukuussa 2015 enenevässä määrin häiriökäyttäytymistä vastaanottokeskuksissa ja niiden ympäristössä. (Poliisihallitus 4.12.2015)

Vapaaehtoisesti lähtevien halu päästä maasta heti pois törmäsi asiasta saatavan päätöksen hitauteen, päätöksen saaminen kestää joulukuussa 2015 noin 6..7 viikkoa ja alkuvuonna 2016 noin puoli vuotta. Maahanmuuttovirasto ja poliisi palkkasivat lisää henkilökuntaa turvapaikka-prosessin tehostamiseksi. Vuoden 2016 aikana poliisin turvapaikka-asioihin liittyviä virkoja lisättiin 50 kpl ja maahanmuuttovirastossa 100 kpl. (Maahanmuuttovirasto 27.9.2016)

8.1 Vastaanottokeskusten sisäiset uhkat

Keskinäiset riidat ovat hyvin yleisiä vastaanottokeskusten asukkaiden välillä. Poliisin havaintojen mukaan riitoihin lähes aina liittyy päihteidenkäyttö sekä eri uskontoryhmien väliset kiistat. Jotkin turvapaikanhakijoiden välisistä pahoinpitelyistä tai itsetuhoisista ilmauksista johtuvat asukkaan halusta nopeuttaa palautustaan kotimaahansa. Poliisille on tullut myös viheittä turvapaikanhakijoiden keskuudessa liikkuvasta huhusta, jossa väitetään maasta pääsyn nopeutuvan, mikäli pikaista maasta poistamista haluava turvapaikanhakija syyllistyy seksuaalirikokseen. Vastaanottokeskusten levottomuutta pyrittiin hillitsemään viestittämällä vapaaehtoisen kotiinpaluun mahdollisuudesta vastaanottokeskuksiin toimitetuilla turvapaikanhakijoiden omalla kielellä kirjoitetuilla ohjeistuksilla. Poliisilaitoksen maahanmuuttoyksikössä pyrittiin toisaalta nopeuttamaan vapaaehtoista kotiinpaluuta ja vaivattomuutta. Vastaanottokeskusten asukkaiden levottomuus johtuu myös osittain turhautumisesta itse turvapaikanhakuprosessiin, vastaanottokeskustoimintaan ja Suomeen turvapaikkana. Poliisille tulleiden tietojen mukaan useat pettyneet turvapaikanhakijat kokevat lähtömaassa saadun informaation Suomesta ja Suomen pakolaispolitiikasta olleen virheellisen. (Poliisihallitus 4.12.2015).

Espossa tarkastelun kohteena sijaitsevassa vastaanottokeskuksessa ilmeni järjestyshäiriöitä sellaisten henkilöiden taholta, jotka olivat saaneet kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa. Miehet olivat turhautuneet uutiseen ja todenneet ettei heidän tarvitse sääntöjä nou-

dattaa sillä: ”Millään ei ole enää mitään väliä”. Monet näistä tässä työssä tarkasteltavien vastaanottokeskusten säännöistä välittämättömistä poistuivat maasta muutaman päivän kuluttua kielteisen päätöksen saatuaan.

Vastaanottokeskusten levottomuudet keräävät usein kymmeniä osallistujia, kaava noudattaa samanlaisia tapahtumia kuin Euroopan muissa vastaanottokeskuksissa, joissa suurimmillaan on ollut jopa 200 hengen turvapaikanhakijamellakoita (Daily Mail, Express, 2016). Tarkasteltavissa vastaanottokeskuksissa suurimman turvapaikanhakijamäärän toi vastaanottokeskuksen pihalle tapahtuma, jossa poliisi nouti vastaanottokeskuksesta kiinniotettavan henkilön, ja pihalle muodostui turvapaikanhakijoista koostuva istumalakkoon ryhtyvä turvapaikanhakijajoukko, joka olisi halunnut poliisin kanssa selvittää kiinniotta. Lopulta poliisi joutui raivamaan poliisiautolle reitin ulos alueelta nostamalla istuvat turvapaikanhakijat fyysisesti pois auton edestä.

Lain mukaan turvapaikanhakijalle voidaan tämän hakemuksesta maksaa vastaanottorahaa tai käyttörahaa. Rahan myöntää hakemuksesta vastaanottokeskus, jossa turvapaikanhakija on kirjoilla (Laki kansainvälistä suojelua hakevasta, 3.luku 19§,20§). Vastaanottokeskuksiin raha tuli syksyllä 2015 pankista autokuljetuksilla ja se jaettiin vastaanottokeskuksissa rahanjakopäivinä käteisenä. Käteisen rahan säilyttäminen vastaanottokeskuksissa ennen rahan jakoa turvapaikanhakijoille sisältää riskejä rahan kavaltamisesta, varastamisesta tai ryöstämisestä joko vastaanottokeskuksen asiakkaiden taholta tai ulkopuolisen tekijän toimesta. Osa tarkasteltavina olevista vastaanottokeskuksista oli mukana MONI Nordic Oy:n pilottihankkeessa, jossa vastaanottokeskusten asukkaille jaettiin Prepaid-kortit, joille vastaanottoraha maksettiin. Syksyn 2016 aikana Prepaid-korttijärjestelmää laajennetaan pilottihankkeen ulkopuolelle (Finanssiala, 2016).

Perheväkivalta vastaanottokeskuksissa näkyi tarkasteltavina olevien vastaanottokeskusten poliisitehtävissä yhä enenevässä määrin joulukuussa 2015. Tyypillisimmissä tapauksissa miespuolinen turvapaikanhakija on kohdistanut väkivaltaa avo- tai aviopuolisoonsa sekä lapsiin. Naisia lapsineen on jouduttu kiireisesti siirtämään pois samasta vastaanottokeskuksesta miehensä kanssa vakavan perheväkivallan ja jopa aviomiestensä esittämien tappouhkausten takia. Turvapaikanhakijanaisilla on selkeästi esteitä hakea apua tilanteeseensa, kuten tietoa naisille Suomessa tarjottavasta avusta ja lainsäädännöstä.

Perheväkivaltaa ilmenee myös naisten tekemänä. Osa Lähi-idästä tulevista aviopareista on keskinäiseltä iältään eroavia. Vaikkakaan lapsena avioliittoon päätyneitä naisia ei suhteessa Lähi-idässä (5%) ole juurikaan enempää kuin Euroopassa (4%) (Unicef 2014, s.2), on lapsena tai nuorena avioliittoon päätyneitä kuitenkin jonkin verran turvapaikanhakijoiden keskuu-

nessa. Tarkasteltavissa olevissa vastaanottokeskuksissa on tapauksia, joissa pitkässä avioliitossa elävä vaimo on Suomeen vastaanottokeskukseen tultuaan tutustunut länsimaisen naisen oikeuksiin ja vapauksiin. Länsimaisesta elämäntavasta ja naisen asemasta yhteiskunnassa itselleen uusia tapoja ottanut vaimo on saanut perinteisen Lähi-idän perhenormeihin tottuneen aviomiehen hermostumaan ja välienselvittelyt ovat johtaneet rikosilmoituksiin asti. Joissain tapauksissa naiset ovat jopa erehdyksessä tulkinneet Suomen lain olevan ainoastaan naisten puolella kiistassa, mikä on johtanut välienselvittelyssä jopa käsitykseen miesten alisteisesta asemasta naisiin nähden Suomen lain mukaan.

Perhesuhteiden yllättävät muutokset ovat luoneet väkivallan uhkaa turvapaikanhakijanaisille myös lähtömaasta käsin. Miehestä eroamaan halunnut nainen on jopa saanut väkivaltaisia tapouhkauksia omalta suvultaan kotimaastaan, mikäli palasi takaisin. Eroa miehensä hakevan turvapaikanhakijanaisen oma suku on mahdollisesti myös pyytänyt eroa hakevan naisen sukulaismiestä matkustamaan Suomeen toteuttamaan esitettyä uhkausta. Turvapaikanhakijoiden lähtömaassa perheväkivalta ei välttämättä ole edes rikos, mikä osaltaan vaikeuttaa turvapaikanhakijataustaisen uhrin tilannetta koska hän ei ymmärrä, että tilanteeseen saa viranomaisen apua asian vain tullessa ilmi. Turvapaikanhakijanaisen ainoa sosiaalinen elinympäristö on turvapaikanhakijana nimenomaan oma perhe ja perheväkivaltatapauksessa väkivaltainen mies. Uhrina oleva nainen on sidottu kielellisesti ja kulttuurisesti omaan perheeseensä eikä pysty hakemaan apua tai ilmaisemaan hätäänsä oman sosiaalisen piirinsä ulkopuolelle apua saadakseen. Ilman kielen ymmärtämistä, työtä tai oman perheen sosiaalisen piirin ulkopuolisia kontakteja turvapaikanhakijana, uhri on sidottu nykyiseen tilanteeseensa pystymättä vaikuttamaan siihen itse (Menjivar ja Salcido, 2002 s.901).

Seksuaalirikoksen kohteeksi joutunut turvapaikanhakijanaisen on mahdollisesti vaarassa sekä tekijän että oman sukunsa suunnasta ja tilanne voi aiheuttaa vastaanottokeskuksessa erittäin vaarallisia uhkatilanteita. Useissa turvapaikanhakijoiden kulttuureissa nainen on itse vastuussa seksuaalirikoksen kohteeksi joutumisesta ja tieto seksuaalirikoksen uhriksi joutumisesta on uhrille hengenvaaraksi paitsi tekijän suvun häpäisemisestä, myös oman sukunsa häpäisemisestä. Myös seksuaalirikoksesta epäilty tekijä voi olla monikulttuurisessa vastaanottokeskuksessa vaarassa uhrin suvun puolelta, vaikkei itse koekaan tehneensä mitään väärää oman kulttuurinsa arvomaailman mukaisesti, jossa nainen saattaa olla hyvin alisteisessa asemassa miehiin nähden. Tuuli Tammissalo-Savolainen toteaa omassa tutkimuksessaan kunniaväkivallasta, että kunniaväkivaltaa ei voi sitoa johonkin tiettyyn uskontoon tai valtioon tai maanosaan. Kunniaväkivalta ilmenee Tammissalo-Savolaisen mukaan tilanteissa, joissa yhteisöllisesti pyritään puolustamaan patriarkaalisen yhteiskunnan siveysmoraalia (Tammissalo-Savolainen, s.33). Patriarkaalisella yhteiskunnalla Tammissalo-Savolainen tarkoittaa yhteiskuntarakennetta, jossa mies on etuoikeutetussa asemassa nimenomaan sukupuolensa vuoksi.

Tarkastelujakson ulkopuolella Otanmäen vastaanottokeskuksen läheisyydestä löytyi 11.9.2016 vainaja, jonka kuolemasta epäillään kahta Irakilaista turvapaikanhakijaa (Oulun poliisin tiedote 27.9.2016). Rikosnimikkeenä tutkinnassa on tappo ja törkeä ryöstö. Ruotsissa henkirikoksia vastaanottokeskuksissa on tapahtunut vuoden 2015 syksyn jälkeen kolme.

8.1.1 Klaaniriidat, uskonnolliset erimielisyydet

Uskonnolliset tekijät aiheuttavat kiistaa vastaanottokeskuksissa. Islamilaisen maailman kiista Sunnimuslimien ja Shiiamuslimien välillä on aiheuttanut levottomuuksia vastaanottokeskuksissa. Tarkasteltavissa vastaanottokeskuksissa riidat ovat usein henkilökohtaisia kiistoja, jotka pikkuhiljaa kehittyvät ilmiriidoiksi. Asiaa selvittäessä ilmenee, että vastakkain ovat eri kansallisuudet ja yhdeksi kiistan aiheeksi nostetaan toisen sunni- tai shiiauskonto. Riidan alkusyy ei useinkaan ole sen kummallisempi kuin toisten pitämä meteli tai epäjärjestys yhteisissä majoitustiloissa, uskonnolliset seikat tulevat riitaan mukaan sen eskaloituessa. Sunni tai shiiauskontoa käytetään ikään kuin lisäpontena toista syytettäessä, jotta vastaanottokeskustoimija tai viranomainen saadaan kääntymään omalle puolelle kiistassa.

Vastaanottokeskukset ja niiden asukkaat kiinnostavat myös Suomessa lähetystyötä tekeviä uskonnollisia yhteisöjä, Espoossa kristillistä lähetystyötä tekevä lähetystö yritti päästä vastaanottokeskukseen, mutta saatettiin pois alueelta ennen kuin he kohtasivat turvapaikanhakijoita.

8.1.2 Ekstremismi, sotarikolliset, vierastaistelijat

Suomesta on jo ennen vuoden 2015 lopun turvapaikanhakijavyöryä matkustanut ihmisiä Syyrian ja lähi-Idän alueen konflikteihin ottamaan osaa taistelutoimintaan. Vuoden 2012 jälkeen Suomesta on lähtenyt Sisäministeriön arvion mukaan ainakin 70 henkilöä, lähtijöissä on 17 eri kansallisuutta ja etnistä alkuperää, mutta myös kantasuomalaisia. (Sisäministeriön raportti 2/2014, s.8, 2/2015, s. 16)

Poliisin tiedossa on, että turvapaikanhakijoiden keskuudessa on myös terroristisissa yhteisöissä jäsenenä vaikuttavia henkilöitä. (SuPo 3.11.2015) Kansainvälinen tiedustelu ja poliisiyhteistyö ovat tärkeässä roolissa näiden ihmisten uhkan arvioimisessa, sillä näihin terroristisiin järjestöihin, kuten esimerkiksi ISIL, Al-Qaida, Hamas, Al-Shabaab ja Taliban, kuuluvat ihmiset ovat käytännössä Suomen poliisille entuudestaan tuntemattomia. Poliisiyhdyshenkilöille esiteltiin varsinkin vuoden 2015 lopulla ja 2016 alussa useita kertoja väitettyihin sotarikoksiin liittyviä valokuvia ja videoita, jotka levisivät vastaanottokeskusten asukkaiden keskuudessa sosiaalisessa mediassa. Poliisiyhdyshenkilöt välittivät tiedot rikospoliisille näistä sosiaalisen median lähteistä ja niiden kautta tulleista vihjeistä koskien henkilöitä joiden epäillään olleen

mukana puolisoitaallisissa ryhmittymissä, kuolemanpartioissa tai kurditaisteluissa. Syksyllä 2015 käynnistyi Suomen ensimmäinen rikostutkinta, jossa rikos on tehty ulkomailla ja rikoksesta epäillyt olivat tulleet Suomeen turvapaikanhakijoina (Sisäministeriö 1/2016 s.17).

Joka tapauksessa Suomessa on aikaisempaa enemmän henkilöitä, jotka ovat jollakin tavalla osallistuneet aseellisiin selkkauksiin ja siten tottuneet aseisiin ja taistelutilanteisiin. Sisäministeriön väkivaltaisen ekstremismin torjunnan toimenpideohjelman mukaan taisteluihin osallistuneilla ja taistelukoulutuksen saaneilla henkilöillä voidaan yleisesti katsoa olevan alentunut kynnyks väkivaltaisiin tekoihin (Sisäministeriö 28/2012, s.17). Vastaanottokeskuksissa julkitulleet tiedot jonkin osapuolen osallistumisesta väkivaltaisuuksiin lähtömaassa saattavat lisätä jännitteitä myös vastaanottokeskuksissa Suomessa, kaukana varsinaisilta taistelualueilta. Suomeen on myös muodostunut terrorismia tukevia ryhmittymiä, jotka pyrkivät lisäämään ääriideologista kannatusta ja värväämään joukkoonsa uusia jäseniä. Kasvavat ryhmittymät voivat myös ruveta aktiiviseen toimintaan, saatuaan kannatustaan riittävästi kasvatetuksi (Supo 3.11.2015).

8.1.3 Hierarkia, sisäinen järjestäytyminen

Marraskuun 2015 aikana tarkasteltavissa olevissa vastaanottokeskuksissa tulivat näkyviin ensimmäiset merkit asemaansa vahvistavista agitaattoreista, jotka pelolla ja uhkailuilla sekä muita asukkaita, että vastaanottokeskuksen työntekijöitä kohtaan, pyrkivät vahvistamaan asemiaan asukkaiden hierarkiassa ja toisaalta saamaan etuja muihin asukkaisiin nähden. Turvapaikanhakija-agitaattorit aiheuttivat toiminnallaan levottomuutta ja huolta vastaanottokeskuksissa. Eläkkeellä oleva poliisiylijohtaja Paatero on kertonut tiedotusvälineille syyskuussa 2016, että vastaanottokeskuksissa on järjestäytytty organisoidusti (YLE 7.9.2016). Paateron mukaan turvapaikanhakijoita olisi alettu värvätä järjestäytyneen rikollisuuden ryhmittymiin. Sisäministeriön kansliapäällikkö vastasi Twitterin kautta, ettei järjestäytymisestä ole merkkejä, myös Poliisihallituksen poliisitarkastaja Kilpeläinen kumoaa artikkelissaan nämä tiedot. (Kilpeläinen 7.9.2016).

Omien havaintojeni mukaan järjestäytyminen tarkasteltavissa vastaanottokeskuksissa on hyvin perusmuotoista päivittäisten pienten etujen saamista muiden asukkaiden kustannuksella. Osa vastaanottokeskusten asukkaista pyrki saamaan myös virkakoneistosta jonkinlaista etua oman asemansa käsittelyyn esittelemällä sotarikoksiin viittaavaa materiaalia sosiaalisesta mediasta ja ilmoittamalla että tietävät kuka näitä mahdollisia rikoksia on tehnyt.

Tarkastelussa olevissa vastaanottokeskuksissa on turvapaikanhakijoina henkilöitä, joilla on ollut jonkinlainen yhteiskunnallinen asema lähtömaassaan, ja nyt turvapaikanhakijana he vaati-

vat oman kulttuurinsa jäseniltä vastaavanlaista asemaa vastaanottokeskuksessa. Vastaanottokeskuksen kaltaisessa osittain suljetussa yhteisössä tällaisella asemalla saavutetaan esimerkiksi tietty paikka ruokalassa ja ympärille muutama ihminen, jotka juoksevat käytännön asioita tämän etuoikeutetun puolesta. Kokonaiskuvassa tällainen aseman nosto vastaanottokeskuksessa ei pienimuotoisena ensi alkuun vaikuta keskuksen toimintaan, mutta saattaa toimia alkuvaiheena suurempiin organisaation muodostamisiin, mikäli sellaiseen vastaanottokeskuksessa on mahdollisuus tai motivaatio. Sotarikosmateriaalilla toisen osapuolen syyttely avoimesti on myös väline, jolla on mahdollista saada suuria tunteenpurkauksia aikaiseksi vastaanottokeskuksissa.

8.1.4 Järjestäytynyt rikollisuus

Irakilaisten osuus törkeiden huumausainerikosten epäillyistä oli KRP:n päällikön Robin Lardotin mukaan vahva vuoden 2014 aikana Suomessa (Savon Sanomat 31.1.2016). Suomessa jo asuvien Irakilaisten ja muidenkin maahan aikaisemmin muuttaneiden ja mahdollisesti järjestäytyneessä rikollisuudessa toimivien kontaktiverkosto voi tarvittaessa hyödyntää nyt maahan turvapaikanhakijoina tulevia Irakilaisia toimintansa laajentamiseen.

On mahdollista, että vastaanottokeskuksissa syntyy eturistiriitoja näiden verkostojen levittäessä toimintaansa vastaanottokeskuksissa majoittuneisiin omien kansallisuuksien yhteisöihin. Robin Lardot toteaa artikkelissa myös, että mahdollinen uusien ulkomaalaisten järjestäytyneen rikollisuuden organisaatioiden leviäminen toisten alueelle harvoin tapahtuu välikohtauksitta (Savon Sanomat 31.1.2016).

Tulli ja Rajavartiolaitos tutkivat vastaanottokeskuksiin lentopostina tulleita matkustusasiakirjoja, joiden määrä elokuussa 2015 kasvoi räjähdysmäisesti. Pääasiassa asiakirjat ovat olleet irakilaisia, mutta myös syyrialaisia asiakirjoja on havaittu. Lähetykset tulevat tullin mukaan pääosin Turkista ja Irakista, mutta myös eurooppalaisista valtioista lähetyksiä on havaittu. Turvapaikanhakijoiden mukaan asiakirjat ovat olleet säilössä lähtömaassa, etteivät ne huku matkan aikana. Turvapaikanhakijoiden ilmeisenä tarkoituksena on kuitenkin esittää ne määräpaikan viranomaisille. Turvapaikanhakijat ovat myös tekeytyneet jonkin tietyn maan kansalaiseksi matkan aikana, sillä Euroopassa kohdellaan eri maista tulevia turvapaikanhakijoita eri tavoilla. (Tulli 24.9.2015)

Maaliskuun alussa raportoitiin eurooppalaisissa medioissa Ateenassa toimivista väärennettyjen passien kauppiaista, joista usean alkuperä on Pakistanissa. Väärennöksiä tuottavat ja myyvät Pakistanista peräisin olevat aikaisemmin Eurooppaan siirtolaisina tulleet henkilöt. Uutisten mukaan viikoittain myydään 250 vääriä passia jopa 3000 euron hintaan. Ateenassa löydettiin keväällä 2015 postipakettilähetys Kiinasta, jossa oli 4000 väärennettyä tyhjää oleskelulupaa

Schengen-alueelle. Yhden väärennetyn oleskeluvan hinta halukkaalle on noin 600 euroa. (www.ekathimerini.com, New Observer 5.12.2015)

Turvapaikanhakijoiden keskuudessa on todennäköisesti myös henkilöitä jotka pyrkivät salaamaan todellisen henkilöllisyytensä, joka saattaisi paljastaa heidän osuutensa terroristi- tai järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä.

Turvapaikanhakijoiden saapumiseen Eurooppaan liittyy salakuljetus, ja osaan ihmissalakuljetusta liittyy aina järjestäytynyt rikollisuus. Vuoden 2015 turvapaikanhakuvyöry loi Eurooppaan ja Lähi-Itään salakuljettajien markkinat, joissa kotimaastaan turvapaikanhakijoiksi lähtevät ihmiset maksoivat eri tahoille suuriakin summia rahaa päästäkseen hakemaan turvapaikkaa Euroopan sisäpuolelta. Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän tutkimuksen mukaan osa turvapaikanhakijoista toimi itsekin osana ihmissalakuljetusverkostoa kerätessään varoja omaa matkaansa varten. Tutkimuksen mukaan tilanne loi myös markkinat aivan tavallisille ihmisille toimia salakuljetusverkon jäsenenä, vaikeivat nämä kuuluneetkaan mihinkään järjestäytyneen rikollisuuden organisaatioon. (Juntunen, s.45-47). Turvapaikanhakijoita myös katoaa, ilman että viranomaisilla on mitään tietoa mihin ihmiset ovat siirtyneet, onko siirtyminen vapaaehtoista vai liittyykö toimintaan esimerkiksi ihmiskauppaa tai järjestäytyntä rikollisuutta. Suomesta on toukokuuhun 2015 mennessä kadonnut 30 alaikäistä 14...17 -vuotiasta turvapaikanhakijapoikkaa. Osa nuorista on lähtenyt maasta pelätessään palautusta Dublin-säännön perusteella, osan katoamiseen on ilmeisesti vaikuttanut joku ulkopuolinen taho. Kadonneet alaikäiset ovat sisäministeriön mukaan haavoittuvia hyväksikäytölle. (Maahanmuuttovirasto 24.5.2016).

8.1.5 Tartuntataudit ja mielenterveystekijät

Ulkomaalaisen saadessa vuoden oleskeluun oikeuttavan oleskeluluvan ja hänen aikoessaan jäädä vakinaisesti Suomeen, pääsee hän Suomessa asuvana sosiaaliturvan piiriin (STM-infektioehkäisy, 12).

Turvapaikanhakijoille suoritetaan osana vastaanottotoimintaa vapaaehtoisia tartuntatauti-seulontoja, mutta niiden tuloksia ei luovuteta maahanmuuttovirkailijoille. Perustellusta epäilystä voidaan kuitenkin henkilö määrätä tuberkuloositartunnan osalta pakkohoitoon. (STM-infektioehkäisy, 13). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos julkaisee tartuntatautilistaa turvapaikanhakijoille tehtävistä seulunnoista, listassa on lueteltu myös korkean tuberkuloosiriskin maat. Yleinen terveydentila maahanmuuttajilla ei näyttäisi poikkeavan valtaväestön terveydentilasta, joskin maahanmuuttajaryhmien ja yksilöiden välillä voi olla suuriakin eroja terveydentilassa (Snellman et al, 204).

Maahanmuuttajista mielenterveydeltään haavoittuvimpia ovat turvapaikanhakijat, jotka ovat kotimaassaan eläneet sodan ja hävityksen keskellä ja mahdollisesti joutuneet epäinhimillisen kohtelun ja jopa kidutuksen uhreiksi. Turvapaikanhakijoiden stressi voi näkyä jännittyneisyytenä, ahdistuksena sekä erilaisina fysiologisina ilmiöinä joilla on kielteinen vaikutus tunteisiin, ajatteluun, käyttäytymiseen ja ihmissuhteisiin sekä turvapaikan haluun ja kykyyn vaikuttaa omaan elämään. Tosin tutkimukset osoittavat, maahanmuuton jälkeisten tapahtumien vaikuttavan psyykkiseen terveyteen yhtä paljon kuin itse kidutuskokemukset. Traumaperäinen stressihäiriö johtuu tutkimusten mukaan lähtömaan tekijöistä, kuten sodasta ja väkivallasta, kun taas ahdistuneisuus ja masennus turvapaikanhakuprosessista, sosiaalisen tuen puutteesta, työttömyydestä ja yksinäisyydestä. (Snellman etal, 204).

Yleisesti mielletään suuri osa turvapaikanhakijoista traumaattisen menneisyyden omaaviksi uhreiksi, tosiasiallisesti tutkimuksen mukaan se ei koske suurinta osaa turvapaikanhakijoista. Eri tahot ovat korostaneet ilmeisesti auttamistarkoituksessa näitä negatiivisia piirteitä turvapaikanhakijoissa (Snellman etal, 207).

Maahanmuuttoviraston tietojen mukaan Suomen vastaanottokeskuksissa on kuollut vuosina 2015 ja 2016 yhteensä noin 20 turvapaikanhakijaa, joista useimmat ovat kuolleet sairauteen ja jotkut tapaturmaisesti. Lokakuun 2015 ja syyskuun 2016 välisenä aikana on vastaanottokeskuksissa maahanmuuttoviraston tietojen mukaan tapahtunut 15...20 itsemurhayritystä, joista viidessä yritys on onnistunut ja turvapaikanhakija menehtynyt. Turvapaikkaprosessi on ollut näillä henkilöillä eri vaiheissa, joillakin ei ole ollut ehditty edes antaa ensimmäistä päätöstä tiedoksi. (Maahanmuuttovirasto 27.9.2016)

8.2 Vastaanottokeskusten ulkoiset uhkat

8.2.1 Aktiivinen toiminta vastaanottokeskuksia kohtaan

Euroopassa on toteutettu useita tuhotöitä ja vahingontekoja vastaanottokeskuksia kohtaan. Saksassa vastaanottokeskuksia kohtaan tehtyjen tuhotöiden määrä on noussut vuoden 2014 199:stä hyökkäyksestä vuoden 2015 yli tuhanteen (Amnesty International 2016, s.41).

Suomen vastaanottokeskustoimintaa vastaan tehtiin useita erilaisia uhkaavia tekoja turvapaikanhakijavyöryyn alettua ilmentyä myös Suomessa syksyllä 2015. Häirintä ja uhkaukset ovat olleet hyvin erilaisia, vastaanottokeskusten ympäristöön on jätetty tai maalattu uhkaavia tai häiritseviä ilmoituksia, huudeltu vastaanottokeskusten pihalla ja ammuttu ilotulitteita vastaanottokeskuksia kohden. Tammikuuhun 2016 mennessä vastaanottokeskuksia vastaan on

tehty 16 polttopulloiskua, tammikuun jälkeen iskut näyttävät vähentyneen. Iskut eivät ilmeisesti ole järjestäytyneiden ryhmien tekemiä vaan ennemminkin päihtyneiden tai hetken mieli-johteesta tehtyjä yksittäisten henkilöiden spontaaneja tekoja (Sisäministeriö 1/2016, s.14).

Ruotsissa paloi heinäkuun 2015 - joulukuun 2015 välisenä aikana 43 vastaanottokeskukseksi tarkoitettua kiinteistöä. Varmuudella osa vastaanottokeskuksiksi tarkoitetuista rakennuksista poltettiin tahallisesti (Dagens Nyheter, 25.12.2015)

Vastaanottokeskuksia vastaan tehdyistä palotuhotoista on Ruotsissa saatu hyvin vähän vihteitä, eikä tekijöitä ole tavoitettu. Uusien vastaanottokeskusten sijainnit päätettiin Ruotsissa pitää salassa, jotta uusilta iskuilta välttyttäisiin (Migrationsverket 11/2015), uusien vastaanottokeskusten sijainnit julkaistiin kuitenkin pian internetissä eri tahojen toimesta.

Ruotsin poliisi ei poissulje mahdollisuutta, että vastaanottokeskuksia vastaan tehdyt tuhotyöt liittyisivät toisiinsa tai kansallismielisyyteen, mutta niistä ei ole näyttöä. Sosiaalisessa mediassa ruotsalaisilla keskustelupalstoilla on myös ollut esillä kehotuksia ja neuvoja miten iskeä vastaanottokeskuksiin (Dagens Nyheter 25.12.2015).

8.2.2 Paikalliset asukasyhdistykset ja -aktiivit

Siikajärven vastaanottokeskus on sijoitettu pohjois-Espooseen, alueelle jossa asukastiheys on matala ja koostuu lähinnä omakoti- ja kesäasuntokannasta. Siikajärven asukasluku oli vuodenvaihteessa 2015-2015 Espoon kaupungin tilastojen mukaan 919(Espoon asukasluku,3). Siikajärvellä toimii aktiivinen asukasyhdistys, joka on kritisoinut vanhaan K-instituutin tiloihin perustetun vastaanottokeskuksen toimintaa. Aktiivinen asukasyhdistys on painostanut eri tavoin viranomaisia ja kaupungin johtoa epäilyistä rakennuslupa- ja ympäristölupaongelmista. Asukasyhdistyksen vaikuttamisen toimintamalli Siikajärven vastaanottokeskuksen kohdalla perustuu voimakkaaseen negatiiviseen viestintään ja kaupungin päättäjiin vaikuttamiseen. Kaupunki vuorostaan työllistää poliisia pyytämällä kannanottoja ja havaintoja näihin epäilyihin väärinkäyttöihin ja asukkaiden toimiin alueella.

8.2.3 Maahanmuuttovastaiset liikkeet, Ekstremismi

Sisäministeriön kansallisessa toimenpideohjelmassa vuodelta 2012 määritellään ekstremismi mm. radikaaliksi ideologiaksi tai ääriajatteluksi, joiden keskeisenä sisältönä on luoda demokraattisia periaatteita vastaan laittomia toimia ja politiikkaa. Väkivaltainen ekstremismi taas sisältää väkivallan, jolla pyritään samoihin vaikutuksiin ja väkivalta äärimillään ilmenee terrorismina. Ekstremismille on toimenpideohjelman mukaan ominaista mustavalkoinen vihollis-

kuva, jossa yksittäiset henkilöt nähdään suuremman ryhmän tai tahon edustajina. Väkivaltaisen ekstremismin ja sitä tukevan väkivallan hyväksyjistä silti vain osa päätyy kuitenkin käyttämään äärimmäistä väkivaltaa ihmisjoukkoa kohtaan, ja kuitenkin yhden ihmisen ajautuminen ekstremistisen väkivallan piiriin voi aiheuttaa yhteiskunnan kannalta vakavan ja äärimmäisen väkivallanteon. (Sisäministeriö 28/2012, s.8,9)

Maahanmuuttovastaisten äärioikeistoainesten toimintatapa perustuu pitkälti itsenäisten henkilöiden tai itsenäisten pienten solujen aktiivisuuteen. Suomalainen äärioikeiston tekemä radikalismi realisoituu katuväkivaltana ja lentolehtisten jakamisena. Yksittäisten toimijoiden tekijöitä on vaikeampi selvittää kuin järjestäytyneiden ryhmien. Iskujen perustelu ja toimintamallit löytyvät helposti sosiaalisesta mediasta ja internetsivuilta. Maahantulijat ja heihin liittyvät paikalliset tilanteet ja yksittäiset tapahtumat nostattavat pelkoa ja vihaa, jotka toimivat sytykkeinä ja innostuksen lähteinä maahanmuuttovastaiselle aktiivisuudelle. Maahanmuuttovastainen toiminta aktivoituu yhtä lailla faktatiedosta kuin valheellisesti levitettävästä väärästä tiedostakin. Suomen äärioikeistoliike koostuu lähinnä paikallisista Skinhead-kerhoista ja Suomen Vastarintaliike -järjestöstä, tosin lisääntynyt maahanmuutto on nostanut pinnalle myös muutamia pienempiä uusia ryhmittymiä. (Sisäministeriö 28/2012, s. 18, Sisäministeriö 10.9.2014, Sisäministeriö 2/2015, s.13)

Sosiaalisen median keskusteluissa havaittiin joulukuussa 2015 internetin keskustelupalstojen eriytyneen, siten että asiallinen keskustelu on siirtynyt omille keskustelupalstoille ja ääriajattelua ilmaisevat tahot jääneet keskustelemaan keskenään. Tällainen keskittynyt ääriajattelua sisältävä keskustelu ja viestintä vahvistavat ääriajattelua ja keskustelijoiden keskuudessa valitsevia näkemyksiä. Keskusteluryhmälle muodostuneita normeja vahvistaa sekä kirjoittajien anonymiteetti, että sosiaalinen samaistuminen aiheen ollessa erityisen kiinnostava kirjoittajille. (Kantola M, s.18, 19)

Suomen vastarintaliike on uusnatsistisen ideologian omaava ulkomaalaisvastainen ryhmittymä joka levittää muukalaisvastaista propagandaa mm. tarroilla ja julisteilla. Suomen vastarintaliike määritellään Sisäministeriön raportin mukaan militantiksi ja vallankumoukselliseksi ääriryhmäksi, jonka poliittinen tavoite on luoda kansallissosialistinen Suomi. Suomen vastarintaliikkeellä on noin 70 jäsentä usealla paikkakunnalla ja jäsenistö on keski-ikältään vanhempaa kuin Skinhead-kerhojen jäsenet (Sisäministeriö 2/2015, s. 12, Sisäministeriö 2/2014, s.4). Maahanmuuttovastaisella yksipuolisella ja kärjistetyllä viestinnällään ja katupartioinnilla ryhmittymän arvellaan keräävän tukea omalle toiminnalleen. Suomen vastarintaliike saa toimintamallinsa pohjoismaisesta vastarintaliikkeestä ja erityisesti ruotsalaisesta sisarjärjestöstään Svenska motståndrörelsenistä (Sisäministeriö 2/2015, s. 13). Katupartioinnissa SVL:n jäsenten on huomattu toimivan hillitysti, mutta jäsenillä on kuitenkin havaittu olevan matala kynnys tulkita kiistatilanteita oikeutetuksi itsepuolustukseksi. (SuPo 3.11.2015)

SVL:n katupartioita on havaittu useissa kaupungeissa, itse ryhmittymä ilmoitti vuonna 2015 partioivansa kaduilla Helsingissä, Oulussa, Lahdessa, Tampereella, Porissa ja Hyvinkäällä (Kaleva 29.7.2015).

Pohjois-Suomesta lähtöisin oleva ryhmittymä Soldiers of Odin aktivoitui syksyllä 2015. Poliisin kannalta huolestuttavaa ovat ryhmän kytkökset kansallissosialistiseksi ilmoittautuneeseen Suomen vastarintaliikkeeseen, sekä SVL:ssa että SoD:ssa on samoja henkilöitä (ESS 4.7.2016). Soldiers of Odin ryhmittymä on nostanut mediasuosiotaan sosiaalisessa mediassa ja tammi-kuussa 2016 ryhmän Facebook-sivuilla oli jo 18000 tykkääjää nousten yli 46 000 syyskuuhun 2016 mennessä(www.facebook.com). Alkuaan Kemistä lähtöisin oleva liike menetti kannatus-taan kevään ja kesän 2016 aikana ja Kemistä johdettu toiminta siirtyi paikallisesti johdetuksi ja eri alueiden ryhmien jäsenet osallistuivat toistensa partiointiin ja konflikteihin, mikä huolestutti Suojelupoliisia (ESS 4.7.2016).

8.2.4 Yksinäiset toimijat, ”perheenisät”, kostajat

Marraskuussa 2015 uutisoitiin päivälehdissä tapausta, jossa poliisi oli tavannut helsinkiläisen vastaanottokeskuksen ulkopuolelta miehen konepistoolin kanssa, miehellä oli ollut autossaan myös pistooli. Suomalaisella yrittäjällä oli tullut riitaa vastaanottokeskuksen asukkaan kanssa ja riita oli edennyt siihen, että suomalaismies tuli esittelemään asettaan vastaanottokeskuksen eteen. Miehellä tavattiin hallusta myös huumausaineita (Poliisin tiedote 6.11.2015, Ilta-lehti 30.8.2016).

Suomessa tuli vuoden 2015 lopussa ilmi tapauksia, joissa asianomistajaksi ilmoittautunut on valheellisesti esittänyt turvapaikanhakijan raiskanneen tämän. Useat poliittiset järjestöt ja julkisuuden henkilöt ovat esittäneet voimakasta kritiikkiä tai käyttäneet näitä väitettyjä tapahtumia poliittisen viestinsä voimistamiseen, ennen kuin tapahtumia on varmistettu. (Yle 29.2.2016)

Tällaiset harkitsemattomat mielenilmaukset sekä niiden alullepanijoiden taholta, että viestin voimakkaan levittämisen puolelta voivat aiheuttaa mustasukkaisissa avo- tai aviomiehissä halukkuutta kostoretkiin vastaanottokeskuksia tai maahanmuuttajia vastaan, tai vähintäänkin antaa lisäpontta maahanmuuttovastaisiin viesteihin tai aktivismiyllätyksiin ja jopa summittaiseen aktiiviseen toimintaan turvapaikanhakijoita kohtaan. Yleisradion poliisille tekemän kyselyn mukaan ulkomaalaisten osuus vuoden syyskuun 2015 ja helmikuun 2016 välisellä ajalla tapahtuneista seksuaalirikoksista on 34 prosenttia (Yle, S.Rigatelli, 29.2.2016).

Suurta huomiota herätti uudenvuoden yön 2015-2016 poliisioperaatio, jossa poliisi varautui Helsingissä suurella määrällä poliiseja ehkäisemään Kölnissä tapahtuneen satojen naisten ahdistelun kaltaisia tapahtumia. Poliisin tietoon oli muutamaa päivää ennen vuoden loppua tullut, että Helsingin keskustaan kerääntyisi suuri määrä turvapaikanhakijoita ja heidän tarkoituksenaan olisi järjestää Taharrush gamae -nimellä tunnettu naisten joukkoahdistelu. Kölnissä ahdistelijat olivat lehtitietojen mukaan arabien tai Lähi-idästä peräisin olevien näköisiä ulkoisesti, mutta varmuutta siitä olivatko ahdistelijat turvapaikanhakijoita ei saatu. Poliisi teki Suomessa mm. Aavarannan vastaanottokeskuksessa kiinniottoja liittyen tapahtumiin ennen uudenvuoden yötä. Aavarannasta kiinni otettuja kuutta henkilöä ei kuitenkaan esitutkinnan jälkeen asetettu asiassa syytteeseen. (Keskusrikospoliisin tiedote 22.6.2016)

Suomessakin on sosiaalisessa mediassa julkaisuja, joissa on suunniteltu loukkauksia Islaminuskon tunnusmerkkejä kohtaan. Markus Janssoniksi esittäytyvä mies uhkaa nettiblogissaan polttaa postista tilaamansa koraanin ärsyttääkseen islaminuskoisia (M.Jansson 27.3.2015). Esimerkiksi koraanien polttaminen tai islamin tunnusten muu häpäiseminen koettaisiin muslimikulttuurissa erittäin loukkaavana ja äärimmillään reaktiot ajattelemattomiin loukkauksiin saattavat johtaa jopa Ranskassa tammikuussa 2015 tapahtuneen Charlie Hebdo -satiirilehden toimittukseen tehdyn terrori-iskun kaltaisiin väkivaltaisuuksiin.

8.2.5 Kilpailu tuotosta

Vastaanottokeskusten asukkaat ovat järjestäneet vastaanottokeskusten sisällä asukkaiden kesken tupakan ja alkoholin välittämistä rahallista korvausta vastaan. Turvapaikanhakijoilla on varallisuutta vaihtelevasti. Kontrolloimaton kaupankäynti ja vaihdantatalous normaalilta yhteiskunnalta piilossa voi mahdollistaa vähempivaraisten velkaantumisen ja toisaalta velkojan vallan kasvun ja epäterveen sosiaalisen lokeroitumisen vastaanottokeskuksen asukkaiden kesken. Eriarvoinen asema vastaanottokeskuksessa tuottaa jännitteitä, jotka voivat purkaantua häiriökäyttäytymisenä tai jopa yhteenottoina asukkaiden välillä.

8.3 Muita havaintoja

Joulukuussa 2015 maahanmuuttovirasto lakkautti kolme vastaanottokeskusta ja keskeytti kolmen vastaanottokeskuksen valmistelut poliisin kanssa tehdyn yhteisarvioinnin perusteella. Lopettamiskriteerinä eivät olleet vastaanottokeskuksissa esiintyneet levottomuudet vaan vastaanottokeskuksen sijainti (Poliisihallitus 8.12.2015). Maahanmuuttovirasto aloitti vastaanottokeskusten turvallisuuteen, toiminnallisuuteen ja talouteen arvioivan selvityksen tekemisen helmikuussa 2016, maahanmuuttoviraston selvityksen tueksi Suomen punainen risti tekee arvioinnin omista vastaanottokeskuksistaan (Maahanmuuttoviraston tiedote 5.2.2016).

8.4 Uhkat poliisitoiminnalle

Vastaanottokeskusten sijainti määrittelee poliisin arvion mukaan, millaisiin uhkiin poliisi joutuu vastaanottokeskusten osalta varautumaan. Kaukana poliisiasemista sijaitsevat vastaanottokeskukset ovat alttiimpia ulkopuolisille uhkille, kun taas lähellä poliisiasemia sijaitsevat vastaanottokeskukset sijaitsevat usein kaupungeissa, joka taas lisää turvapaikanhakijoiden alkoholinkäyttöä ja siten vastaanottokeskusten sisäisiä häiriöitä. Poliisihallitus on joulukuussa 2015 esittänyt että vastaanottokeskukset tulisi sijoittaa korkeintaan 20...30 kilometrin päähän poliisiasemista, jotta poliisin suuremmalla näkyvyydellä saataisiin häiriöiden ja rikosten ennalta estävyyttä ja toisaalta vasteaikaa hälytystehtäville laskettua. Poliisiasemien lähelle sijoittelulla parannetaan myös vastaanottokeskuksissa toimivien poliisien työturvallisuutta. (Poliisihallitus, 8.12.2015)

8.4.1 Poliisitoiminta, joka on negatiivista asukkaiden näkökulmasta

Turvapaikanhakijoille annetaan päätöksiä turvapaikkaprosessista tiedoksi sekä poliisiasemilla, että vastaanottokeskuksissa. Poliisin arvion mukaan kielteisen turvapaikkapäätöksen tiedoksiantotilaisuus on turvapaikanhakijalle tunteen omainen tilanne, joka saattaa purkautua kielteisellä tavalla ja kohdistua jopa päätöksen antavaan virkamieheen.

8.4.2 Vastaanottokeskusten rakenteelliset ongelmat

Osa vastaanottokeskuksista on perustettu alkuperäiseltä tarkoitukseltaan toimistorakennuksiksi rakennettuihin korkeisiin rakennuksiin. Esimerkiksi Espoon Kilossa sijaitseva vastaanotto-keskus on sijoitettu seitsemänkerroksiseen entiseen toimistotaloon, johon periaatteessa pystyttäisiin majoittamaan noin 1200 turvapaikanhakijaa.

Toimistorakennusten käyttäminen asumiskäyttöön luo monenlaisia käytännön ongelmia esimerkiksi ruoanlaittoon ja peseytymiseen. Toimistorakennuksia ei ole tarkoitettu asumiskäyttöön, ilmastointi, lämmitys, kulkeminen ja saniteettitilat on tarkoitettu huomattavasti pienemmälle ihmismäärälle ja käytettäväksi virka-aikana. Vastaanottokeskuksessa ei asukkailla yleensä ole mahdollisuuksia laittaa ruokaa tai peseytyä omissa huoneissaan, vaan ruoanlaitto ja peseytyminen joudutaan järjestämään asuinhuoneiden ulkopuolella keskitetysti.

8.4.3 Poliisin kohdistuva väkivalta

Poliisi on kohdannut virkatehtävillään vastaanottokeskuksissa tilanteita, joissa vastaanottokeskuksen asukkaat ovat mahdollisesti yrittäneet estää poliisipartiota viemästä mukanaan turvapaikanhakijaa. Muut asukkaat ovat yrittäneet estää partion toiminnan joko piirittämällä poliisiauton tai kohdistamalla fyysistä vastarintaa partiota kohtaan. Poliisipartiot ovat myös joutuneet käyttämään mm. OC-kaasusumuttimia hajottaakseen poliisiauton ympärille kokoontuneen väkijoukon, kuten Hennalan vastaanottokeskuksessa syksyllä 2015. Eräässä tässä opinäytetyössä tarkastelun kohteena olleessa vastaanottokeskuksessa asukkaat tulivat pihalle ja käytännössä piirittivät poliisiautot estäen niiden poistumisen kiinniotetun kanssa. Asukkaat jouduttiin nostamaan miesvoimin autojen edestä pois, mutta varsinaiselta aktiiviselta vastarinnalta poliisia kohtaan vältyttiin. Vastaanottokeskusten avaamisen jälkeen on turvapaikanhakijoiden majoitustiloista löytynyt teräaseita, joita vastaanottokeskusten turvallisuushenkilökunta on ottanut takavarikkoon, mikäli vastaanottokeskuksen säännöt kieltävät teräaseiden hallussapidon asumistiloissa. Joissakin vastaanottokeskuksissa tosin asukkaat hoitavat itse ruoanlaittonsa, jolloin teräaseiden hallussapito vastaanottokeskuksessa on luonnollisesti tietyissä oloissa tarpeellista. Aktiivisesta poliisiin päälle käymisestä tai suoranaisestä väkivallan käyttämisestä poliisia vastaan ei ole vastaanottokeskuksissa havaintoja aikaisemmin mainitun Hennalan vastaanottokeskuksen joukkotappelon lisäksi. (Karhu 3.10.2016)

Vastaanottokeskuksista on tullut myös vihjeitä mahdollisista agitaattoreista jotka yllyttävät muita asukkaita erilaisiin aktiivisiin toimiin virkavaltaa tai muita asukkaita kohtaan, mutta näistä ei ole poliisilla vahvistettua näyttöä. Poliisihallituksen mukaan on todennäköistä, että vastaanottokeskuksissa järjestäytytään ja muodostuu sisäistä hierarkiaa, mutta sillä tasolla, että sitä ei koeta uhkaavaksi. (Paatero 7.9.2016, Kilpeläinen 7.9.2016).

8.4.4 Tartuntataudit

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vastaanottokeskuksissa toimivat poliisit tarvitsevat rokotuksen ensisijaisesti jäykkäkouristusta ja kurkkumätää vastaan. Lisäksi poliisiin tulisi olla joko sairastanut tuhka- ja vihurirokko sekä sikotauti tai omata kahden MPR-rokotuksen antama suoja(THL).

Terveystarkastuksia on tehty turvapaikanhakijoille kahdessa lääkärikeskuksessa. Terveystarkastuksissa turvapaikanhakijoilta on löytynyt runsaasti yleisvaarallisia tartuntatauteja kuten tuberkuloosia, B-hepatiittia ja kuppaa. Suomessa vastaanottokeskuksen asukkaalta on löytynyt myös syyhyä ja Ruotsissa syyrialaisella turvapaikanhakijalla todettiin matkan aikana ilmei-

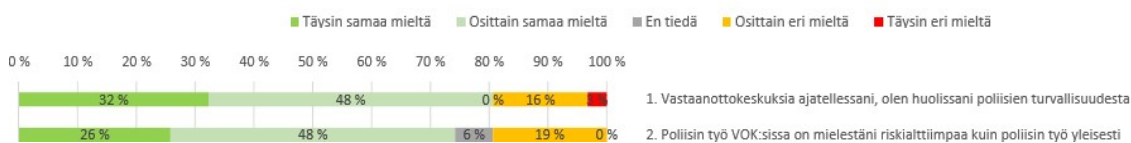
sesti Turkista saatu malaria. (Duodecim 3/2016, s.198). Poliisitoiminnassa vastaanottokeskuksissa ja turvapaikanhakijoiden kanssa korostuu rokotesuoja ja käsihygienia. Monissa vastaanottokeskuksissa on käsien desinfektioasemia vastaanottoaulassa.

9 Tulokset, johtopäätökset

9.1 Mielikuvat, ennakkotuntemukset

Vastaanottokeskuksissa työskenteleviltä tai niissä usein hälytystehtävillä käyville konstaapelilta kysyttiin tutkimusta varten ennakkokäsityksiä turvallisuustilanteesta vastaanottokeskuksissa nimenomaan poliisin näkökulmasta ja poliisin työn kannalta. Kyselyyn vastasivat kaikki 31 kyselytutkimukseen pyydettyä konstaapelia (liite 1).

Ensimmäinen merkittävä havainto poliisien omista tuntemuksista vastaanottokeskusten osalta on havaittavissa ensimmäisestä kahdesta kysymyksestä, joiden perusteella noin 80 prosenttia (n=25) vastaajista on huolissaan poliisin turvallisuudesta vastaanottokeskuksista ja 74 prosenttia (n=23) pitävät poliisin työtä vastaanottokeskuksissa riskialttiimpana kuin poliisin työtä yleensä (Liite 1, liite 2, kysymykset 1,2).

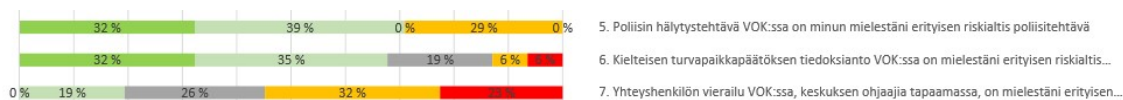
Kuvio 3: Kysymykset 1 ja 2.

Mielenkiintoista on kuitenkin havaita miten seuraavat kysymykset konstaapelien halukkuudesta mennä vastaanottokeskukseen joko hälytystehtävälle tai oma-aloitteiselle tehtävälle eivät vastaa ennakkotuntemuksia. Annetuista vastauksista on havaittavissa että 49 prosenttia (n=15) vastaajista ei mene vastaanottokeskukseen mielellään kuin hälytystehtävällä ja 42 prosenttia (n=13) vastaajista ei mielellään mene vastaanottokeskukseen oma-aloitteiselle tehtävälle. Kääntäen näistä voi arvioida, että noin puolet vastaajista kuitenkin on poliisina myöntyväinen käymään vastaanottokeskuksissa hälytystehtävillä ja oma-aloitteisilla tehtävillä. Merkille pantavaa näiden kysymysten tulosten tulokinnassa on tietenkin poliisin velvollisuus työtehtäviensä hoitamiseen, mikä selittää hälytystehtävien hoitamisesta saadun tuloksen, toisaalta oma-aloitteisten tehtävien hoitamishalukkuus tai -vastahakoisuus ei kuitenkaan poikkea hälytystehtävien hoitamisesta. Näin ollen konstaapelien motivaatio erilaisten tehtävien hoitamishalukkuuteen ei kuitenkaan ole täysin riippuvainen ammatin vaatimuksista tehtävien hoitamisessa. (Liite 1, liite 2, kysymykset 3,4)

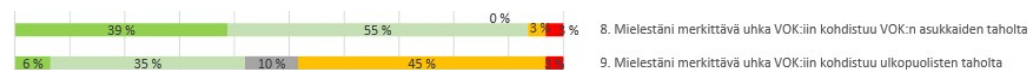
Kuvio 4: Kysymykset 3 ja 4.

Kysymysten asettelussa pyrittiin selvittämään myös mikä on konstaapelien mielestä erityisen riskialtis tehtävä vastaanottokeskuksissa. Erityisen riskialttiiksi ennakolta koettiin kielteisten turvapaikkahakemusten tiedoksiantotilanne. Vastausten mukaan 67 prosenttia (n=21) vastaajista koki kielteisten turvapaikkahakemusten tiedoksiannon riskialttiiksi. Riskittömäksi tai vähäisen riskin tilanteeksi vastausten perusteella voidaan katsoa kielteisen päätöksen tiedoksiantotilanteen ennakolta arvioivan vain 12 prosenttia (n=4) vastaajista. Vastaajat ovat vastanneet kysymyksen 6 kohdalla 19 prosentin osuudella (n=6): ”En tiedä”, oletettavasti sen takia että turvapaikkapäätösten tiedoksiantotilanteen käytännön järjestelyt ovat tuntemattomat. Samaten kysymyksen 7 kohdalla en tiedä -vastausten 26 prosentin (n=8) osuus oletettavasti johtuu siitä, että vastaajat eivät tarkasti tunne vastaanottokeskusten poliisiyhdyshenkilöiden työnkuva. (Liite 1, liite 2, kysymykset 5,6,7)

Kuvio 5: Kysymykset 5 - 7.

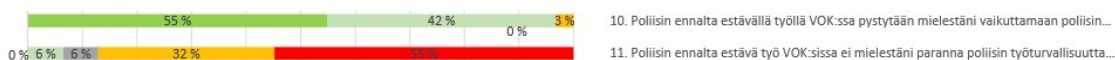
Arvioitaessa riskin lähteitä, tahoja jotka ovat uhkana vastaanottokeskuksille, havaitaan ennako-odotuksia kartoittavista kysymyksistä selkeästi suurimmaksi uhan lähteeksi vastaanottokeskusten asukkaat. Vastaanottokeskuksen asukkaat mahdollisen uhan lähteeksi arvioi 94 prosenttia (n=29) vastaajista, vain kuusi prosenttia (n=2) on eri mieltä. Ulkopuolisten tahojen uhan vastaanottokeskuksille on arvioitu konstaapelien vastausten perusteella pienemmäksi, 41 prosenttia (n=13) pitää ulkopuolista uhkaa mahdollisena, 48 prosenttia (n=15) ei koe ulkopuolisista olevan uhkaa. Kysymyksenasettelussa ei suoraan viitata vastaanottokeskuksiin kohdistuvan uhan olevan uhka myös siellä työskenteleville poliiseille. Mielestäni vastaanottokeskusta uhkaava teko on uhkaava kaikkia vastaanottokeskuksessa olevia kohtaan, aiheuttaen vähintäänkin poliisityön riskien hetkellisen lisääntymisen ja realisoitumisen levottomuuden ja mahdollisen epänormaalien tilanteiden luoman epäjärjestyksen ja jopa kaaoksen aikana. (Liite 1, liite 2, kysymykset 8,9)

Kuvio 6: Kysymykset 8 ja 9.

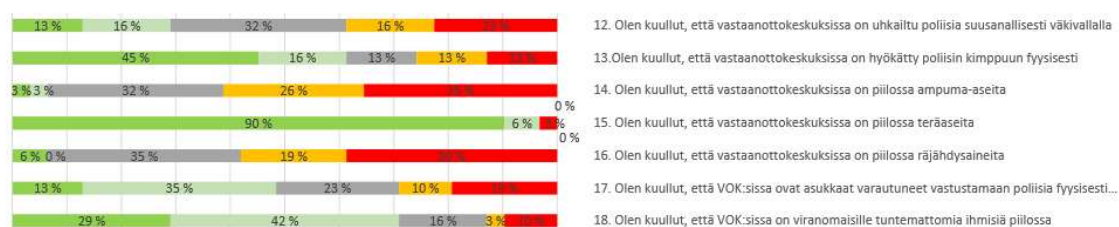
Poliisin ennalta estävä työ käynnistettiin vastaanottokeskusten osalta välittömästi, kun vastaanottokeskuksia Espoon alueelle ruvettiin perustamaan. Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen suunnitelma oli luoda kontaktit vastaanottokeskuksiin ja reagoida ilmi tuleviin ongelmiin heti, ennen kuin ongelmat kärjistyvät liikaa, mikä lisäsi valvonta- ja hälytyssektorin työtaakkaa. Kysyttäessä konstaapelien mielipidettä poliisin ennalta estävän työn merkityksestä vastaanottokeskustoiminnassa, ovat vastaukset varsin selvät. Vastaajista 97 prosenttia (n=30) kokee

ennalta estävän työn vaikuttavan poliisin työturvallisuuteen vastaanottokeskuksessa ja kääntäen seuraavan kysymysasettelun voidaan todeta 87 prosenttia (n=27) vastaajista kokevan, että poliisin ennalta estävä työ vaikuttaa positiivisesti työturvallisuuteen vastaanottokeskuksissa. (Liite 1, liite 2, kysymykset 10,11)

Kuvio 7: Kysymykset 10 ja 11.

Kyselylomakkeen kysymyksillä 12...18 pyrittiin selvittämään mikä on vastaajien mielikuva niistä tapahtumista tai konkreettisista piilossa olevista uhkista, mitä konstaapelit odottavat vastaanottokeskuksissa olevan. Kysymyspatteri ei ole kattava kaikkia uhkia luetteleva, kysymyksenasettelulla pyrittiin kuitenkin saamaan näyte niistä mielikuvista, joita vastaajilla aiheeseen on. Kysymyksenasettelulla pyrittiin tarkoituksellisesti saamaan myös tietoa siitä, millaisia kuulopuheita tai huhuja poliisien keskuudessa näistä uhista liikkuu. Suurin osa, vastaajista 96 prosenttia (n=30) oli sitä mieltä, että vastaanottokeskuksissa on piilossa teräaseita (Liite 1, liite 2, kysymys 15). Fyysisestä vastarinnasta poliisia kohtaan oli vastaajista kuullut 61 prosenttia (n=19), (Liite 1, liite 2, kysymys 13). Vastauksista kysymykseen 12 käy kuitenkin ilmi, että suusanallisesta vastarinnasta tai uhasta poliisia kohtaan oli kuullut vain 29 prosenttia vastaajista (n=9). Vastauksista päätellen osa uhka-aiheista on sellaisia, joista vastaaja ei ole kuullut mitään, mikä vuorostaan korostaa teräaseosuuden ehdottomuutta vastaajilla. Merkillepantavaa on myös huomata positiivinen havainto siitä, että ampuma-aseista tai räjähdysaineista vastaanottokeskuksissa on kuullut vain 6% kutakin (n=2, n=2), toisaalta molemmissa tapauksissa epävarmuus vastaajilla on kummassakin yli 30 prosenttia (n=10, n=11), (Liite 1, liite 2, kysymykset 14,16). Kysymykseen mahdollisuudesta, että vastaanottokeskuksissa on vastaajien näkemyksen mukaan poliisille tuntemattomia ihmisiä piilossa, vastaa myöntävästi 71 prosenttia (n=22) vastaajista. Vastaajien keskuudessa siis koetaan, että vastaanottokeskusten asukkaiden henkilötiedot eivät ole ainakaan poliisin tiedossa kattavasti (Liite 1, liite 2, kysymys 18).

Kuvio 8: Kysymykset 12 - 18.

Poliisien keskuudessa on sisäisesti pohdittu ja keskusteltu vaikuttaako konstaapelin sukupuoli vastaanottokeskuksiin tai turvapaikanhakijoihin liittyviin tehtäviin. Kysymyksellä 19 pyrittiin saamaan kuva siitä, miten yleisellä tasolla poliisissa koetaan sukupuolen vaikutus vastaanotto-keskustyössä. Vastaajista 77 prosentilla (n=24) oli mielikuva, että sukupuolella on vaikutusta

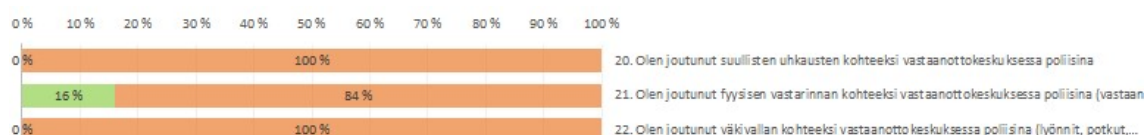
nimenomaan poliisitehtävillä vastaanottokeskuksissa. Kysymyslomakkeessa ei selvitetty vastaajien sukupuoliosuuksia.

Kuvio 9: Kysymys 19.

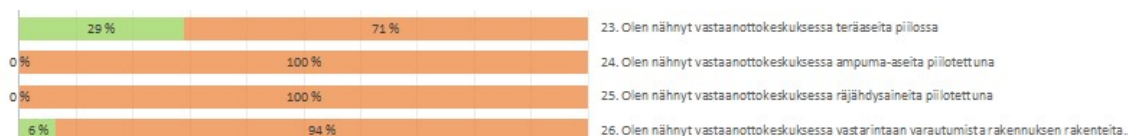
9.2 Koetut tilanteet, tehdyt havainnot

Ennakkotuntemuksien jälkeen konstaapeleille annettiin toinen kysymyspatteri, jossa pyrittiin selvittämään millä tavalla konstaapelit olivat kokeneet vastaanottokeskusten parissa työskentelyn. Tähän kyselyyn vastasivat kaikki 31 konstaapelia, joille kysely jaettiin (Liite 3). Ensimmäisenä kysyttiin kokemuksia fyysisestä ja suusanallisesta vastarinnasta. Vastausten perusteella 16 prosenttia (n=5) konstaapeleista on kokenut fyysistä vastarintaa vastaanottokeskuksissa (Liite 1, liite 3, kysymys 21). Suullisia uhkauksia tai varsinaista fyysistä väkivaltaa ei ollut kokenut yksikään vastaajista (Liite 1, liite 3, kysymykset 21,23).

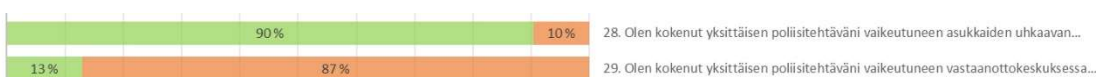
Kuvio 10: Kysymykset 20 - 22.

Vastaanottokeskuksessa asuvien varautumista vastustamaan poliisin toimintaa on pohdittu poliisin päivittäiskeskusteluissa. Kysyttäessä asiaa kyselyyn osallistuvilta, 29 prosenttia (n=9) oli nähnyt vastaanottokeskuksissa teräaseita piilossa ja kuusi prosenttia (n=2) oli havainnut vastaanottokeskuksen rakenteita muutetun vastarintaa ajatellen (Liite 1, liite 3, kysymykset 23,26). Vastaajat eivät olleet havainneet vastaanottokeskuksissa piilotettuna aseita tai räjähdysaineita (Liite 1, liite 3, kysymykset 24,25).

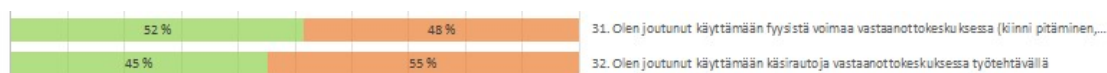
Kuvio 11: Kysymykset 23 - 26.

Suurin osa, 90 prosenttia (n=28), vastaanottokeskuksissa käyneistä konstaapeleista on kokenut asukkaiden kerääntymisen tapahtumapaikalle uhkaavaksi. (Liite 1, liite 3, kysymys 28). osa, 13 prosenttia (n=4) vastaanottokeskuksissa käyneistä konstaapeleista on todennut myös, että paikan päälle tulleet vastaanottokeskuksen ulkopuoliset henkilöt ovat vaikeuttaneet poliisitehtävän suorittamista. (Liite 1, liite 3, kysymys 29)

Kuvio 12: Kysymykset 28 ja 29.

Vastarinnan ja vastarintaan varautumisen jälkeen poliisi joutuisi käyttämään mahdollisesti jopa fyysistä voimaa virkatehtävänsä suorittamiseksi. Kysyttäessä fyysisen voiman tai voiman käyttövälineiden käyttötarvetta vastaanottokeskuksissa voidaan havaita, 52 prosentin (n=16) kysymyksiin vastanneista joutuneen käyttämään vähintään kerran fyysistä voimaa kiinni pitämiseen tai talutukseen kiinni pitämällä virkatehtävän kohdetta vastaanottokeskustehtävällä. Vastaajista 45 prosenttia (n=14) on joutunut käyttämään käsiraudoilla kahlitsemista ainakin kerran vastaanottokeskustehtävällä. (Liite 1, liite 3, kysymykset 31,32).

Kuvio 13: Kysymykset 31 ja 32.

Kukaan vastaajista ei ollut joutunut käyttämään varsinaisia voimankäyttövälineitä, kuten teleskooppipatukkaa, OC-kaasua, etälamautinta tai virka-asetta vastaanottokeskustehtävällä.

(Liite 1, liite 3, kysymykset 34,35,36).

Kuvio 14: Kysymykset 34 - 36.

Vastaanottokeskuksessa työskenteleviltä poliiseilta kysyttiin myös ovatko he joutuneet perääntymään virkatehtävänsä suorittamisesta asiakkaidensa toimien vuoksi. Vastaajista yksikään ei ollut joutunut luopumaan tai perääntymään virkatehtävästään. (Liite 1, liite 3, kysymys 30).

Kuvio 15: Kysymys 30.

Vastaajista 26 prosenttia (n=8) on itse havainnut vastaanottokeskuksissa ihmisiä, jotka piilotelevat viranomaisilta. (Liite 1, liite 3, kysymys 27).

Kuvio 16: Kysymys 27.

Virkatehtävää suorittavan konstaapelin sukupuolen merkitystä virkatehtävän suorittamiseen on pohdittu poliisitoiminnassa myös vastaanottokeskusten osalta. Kysymyspatterissa kysyttiin konstaapelin omia kokemuksia tai havaintoja sukupuolen vaikutuksesta. Vastaajista 35 prosenttia (n=11) oli nähnyt tai kokenut sukupuolen vaikuttavan vastaanottokeskustehtävän hoitamiseen. Vastauksista ei kuitenkaan käy ilmi kumpi sukupuoli on ollut kyseessä ja millä ta-

valla vaikutusta on ollut. Vastauksista ei kysymyksenasettelun vuoksi pysty myöskään päättämään onko vastaaja ollut kokemassa vai todistamassa havaintoa. (Liite 1, liite 3, kysymys 33).

Kuvio 17: Kysymys 33.

Viimeisillä kahdella kysymyksellä pyrittiin arvioimaan kyselyyn osallistuneiden konstaapelien omaa näkemystä siitä, onko poliisin toiminta vastaanottokeskuksissa turvallisempaa vai turvattomampaa verrattuna vastaajan aikaisempaan mielikuvaan. Kysymys esitettiin kaksitahoisesti, jotta kysymyksenasettelun vaikutus vastaukseen saataisiin pienemmäksi. Tarkasteltaessa molempia vastauksia yhdessä voidaan päätellä konstaapelien käsityksen vastaanottokeskustyön olevan todellisuudessa turvallisempaa, kuin mitä mielikuvat antaisivat ensin ymmärtää. Kyselyyn osallistuneista 52 prosenttia (n=16) oli sitä mieltä, että heidän näkemyksensä mukaan poliisin näkemys vastaanottokeskusten turvallisuudesta on muuttunut paremmaksi. Toisaalta, 81 prosenttia (n=25) vastaajista oli eri mieltä kysymyksenasettelun kanssa siitä, että turvallisuus olisi poliisin näkökulmasta muuttunut turvattommaksi vastaanottokeskuksissa (Liite 1, liite 3, kysymykset 37,38).

Kuvio 18: Kysymykset 37 ja 38.

Mielikuvien ja konstaapelien kokemusten vertailun tueksi selvitettiin poliisin tietojärjestelmistä minkälaisia ja minkä verran vastaanottokeskuksissa on sellaisia tehtäviä, joiden hoitamisessa konstaapelilla on riski joutua joko itse uhatuksi tai tehtävän luonne on sellainen, joka on yleisesti poliisitoimintaa uhkaava. Tilastoista tehty kaavio on liitteenä 4. Kaaviosta voidaan todeta poliisin käyneen tarkasteluajankohtana vastaanottokeskuksissa ulkomaalaisvalvontatyypisillä tehtävillä 343 kertaa (Liite 4). Näihin tehtäviin lasketaan mukaan poliisiyhdyshenkilöiden vierailut vastaanottokeskuksissa. Poliisi kävi vastaanottokeskuksissa järjestyksenvalvontatehtävillä 116 kertaa, mistä huolimatta häiriökäyttäytymistä esiintyi 92 tehtävän ja pahoinpitelyitä tai tappeluita 67 hälytystehtävän verran (Liite 4). Henkilön suojaan liittyvät muut tehtävät sisältävät mm. pelastuslaitoksen tai terveydenhuollon tehtävät, joissa poliisi-partio on ollut mukana avustamassa. Muita tehtäviä poliisit suorittivat yhteensä alle kymmenen. (Liite 4)

9.3 Pohdintaa ja päätelmiä tuloksista

Mitä nähdään? Kyselyn tuloksia ja tilastoja tarkastelemalla voidaan arvioida poliisiorganisaation ja konstaapelien varautuvan ajatuksellisesti vastaanottokeskuksissa toimimisen olevan

riskialttiimpaa ja ehkä jopa vaarallisempaa kuin mitä todellisuus on osoittanut kokemuksien ja tilastojen perusteella. Kyselytuloksista nähdään miten vastaajat ovat ensin kertoneet kuulensa vastaanottokeskuksissa olleen poliisia kohtaan vastarintaa jopa fyysisesti kiinni käymällä, vastaanottokeskuksissa varustaudutaan vastarintaan piilottamalla teräaseita ja muuttamalla keskusten rakenteita. Vastaanottokeskuksissa uskottiin myös olevan ihmisiä piilossa. Kyselyllä saatiin selville, että vastaanottokeskuksessa työtä tehneet poliisit ovat kokeneet asukkaiden uhkaavan käytöksen vaikuttaneen heidän virkatehtäviensä suorittamiseen ja virkatehtävillä on koettu vastaanhangottelua ja rakenteisiin tarttumista minkä lisäksi vastaanottokeskustehtävillä on jouduttu kahlitsemaan asiakkaita. Poliisin ei kuitenkaan ole joutunut käyttämään voimakkaampia voimankäyttökeinoja tai kohdannut ampuma-aseita tai räjähteitä

Kyselytulosten mukaan ennalta estävää poliisityötä pidetään selkeästi tärkeänä tekijänä vähennettäessä poliisin vastaanottokeskustyössä kohtaamia riskejä. Tämän tuloksen perusteella poliisilaitoksella marraskuussa 2015 tehty päätös lähteä aktiivisesti luomaan yhteistyökontakteja vastaanottokeskustoimijoiden kanssa on ollut oikea.

Poliisin oma näkökulma vastaanottokeskuksissa tehtävien virkatehtävien suorittamisesta on muuttunut turvallisemmaksi. Espoon kolmen tässä tutkielmassa tarkasteltavana olevan suuren vastaanottokeskuksen poliisitehtävät ovat pääsääntöisesti olleet ennalta estäviä tai olleet seurausta järjestyshäiriöistä ja asiakkaiden välisistä yhteenotoista.

Miksi näin? Poliisit ovat turvallisuusalan ammattilaisina hyvin turvallisuushakuisia ja pyrkivät pohtimaan virkatehtävien työturvallisuutta etukäteen. Syksyn 2015 äkillisesti kiihtynyt maahanmuutto ja sen johdosta ympäri Suomea perustetut vastaanottokeskukset loivat lyhyessä ajassa hyvin erilaisia toimintaympäristöjä kaikille viranomaisille, myös poliisille. Espoon vastaanottokeskukset aloittivat toimintansa nopeasti ja keskukset perustettiin kiinteistöihin, jotka olivat yleensä vielä ennen vastaanottokeskustoimintaa joko tyhjillään (Siikajärvi, Kilo) tai täyttöasteeltaan huomattavan paljon pienemmän ja vähemmän aktiivisuutta omaavien majoitustahojen hallinnassa (Otaniemi). Espoolainen poliisi ei ollut tottunut toimimaan tällaisissa toimintaympäristöissä.

Poliisitkin seuraavat mediaa ja keskustelua mediassa. Turvapaikanhakijat ja vastaanottokeskukset ovat herättäneet runsaasti keskustelua sekä puolesta, että vastaan. Julkinen keskustelu väistämättä vaikuttaa myös poliisien henkilökohtaisiin mielipiteisiin ja mielikuviin vastaanottokeskustoiminnan riskeistä. Ulkomailla on lukemattomia vastaanottokeskuksia ja niissä on esiintynyt väkivaltaa myös poliisitoimintaa kohtaan. Suomessakin on syytä varautua vastaanvanlaiseen aktivismiin vastaanottokeskuksissa, vaikkakaan Suomessa eivät uhat ole vielä toteutuneet.

Espoon pääpoliisiaseman valvonta- ja hälytyssektorilla tehtiin marraskuussa 2015 päätös nimetä jokaiselle vastaanottokeskukselle vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on toimia yhteyshenkilönä poliisin ja vastaanottokeskustoimijan kanssa. Yhteyshenkilön tehtävä ei ollut luoda kontakteja suoraan asukkaiden kanssa, vaan alentaa tiedonvaihtokynnystä poliisin ja vastaanottokeskustoimijan välillä. Tiedonvaihtokanavalla pyrittiin nopeuttamaan tarpeellisten vastaanottokeskusta ja poliisia koskevien turvallisuustietojen vaihtoa ja vähentämään virheellisen tai vääristyneen tiedon välitystä kumpaankaan suuntaan. Kyselyllä saatujen ja tässä työssä käsiteltyjen tulosten mukaan toiminta on ollut tavoitteen mukaista.

10 Toiminnan kehittäminen, visio

Poliisi joutui Suomen oloissa ennen näkemättömän tilanteen eteen, turvapaikanhakijavyöryn ilmentyessä Suomen pohjoisella rajalla syksyllä 2015. Suomessa oli toimiva järjestelmä ja yhteiskunnallinen malli turvapaikanhakuprosessin läpiviemiseen, mutta tulijoiden suuri määrä venytti virkakoneiston ja koko yhteiskunnan ääri rajoilleen tilanteen hoitamiseksi. Espoon pääpoliisiasemalla, kuten muuallakin Suomessa, poliisi joutui tekemään nopeita ratkaisuja, pystyäkseen vastaamaan uuden ilmiön tuomiin haasteisiin.

Kuten tästäkin raportista voidaan todeta, Länsi-Uudellamaalla poliisi on selvinnyt ilmiön alkuvaiheesta siten, etteivät pahimmat pelot ja riskikuvat päässeet realisoitumaan. Poliisi joutuu kuitenkin edelleen ponnistelemaan ja tasapainoilemaan yhteiskunnan muutoksen, lakien, kansalaisten odotusten ja omien turvallisuuteen liittyvien uhkakuvien muodostamassa tilanteessa. Poliiseilta, myös Länsi-Uudellamaalla, kysytään jatkuvasti mitä pitäisi tehdä paremmin, mitä uhkakuvia on olemassa, pitääkö ihmisten pelätä ja mitä tapahtuisi, jos turvapaikanhakijavyöry alkaa uudestaan? Seuraavassa on asioita, joita minun mielestäni tulisi ottaa huomioon turvapaikanhakuprosessissa, vastaanottokeskustoiminnassa ja turvapaikanhakuprosessin jälkeen.

Poliisi on muodostanut toimintamalleja, joita käytetään vastaanottokeskustoiminnassa. Monet toimintamallit ovat itse asiassa vain tapoja tehdä asioita niin kuin ennenkin, mutta sovelletuna vastaanottokeskusympäristöön. Suurimpana haasteena on ollut saada kielitaitoisia ihmisiä poliisitehtäville, joissa kiihtyneille ihmisille on yritetty antaa ohjeita, neuvoja, kehotuksia tai käskyjä. Poliisille ei ole vastaanottokeskustoimintaa varten hankittu erikoisvarustusta, tosin joitakin jo olemassa olevia on muokattu sopivammiksi toimintaan, jossa rakennetussa ympäristössä joudutaan operoimaan suurempien ihmismäärien kanssa kuin normaalisti. Poliisille annetaan jo nyt laaja-alaista koulutusta verkkokoulutuksina. Poliisin tuleviin koulutuksiin tulisi paikallisten osaajien ja yksilöllisen turvapaikanhakijoihin liittyvän kulttuuri- ja tapakoulu-

tuksen sijaan järjestää yhtenäistä verkkokoulutusta, jolla varmistetaan jokaisen poliisiorganisaation jäsenen saavan ainakin perustiedot turvapaikanhakijoiden taustoista yhtenevästi ja saman sisältöisenä.

Tähän asti uhkaavimmat tilanteet ihmisten henkeä ja terveyttä kohtaan vastaanottokeskuksissa ovat olleet tilanteet, joissa asuttuja vastaanottokeskuksia vastaan on hyökätty palavilla nesteillä, kivillä tai muuten väkivaltaa käyttäen tai uhaten. Vastaanottokeskusten turvallisuudesta vastaa vastaanottokeskustoimija, poliisi tukee tarvittaessa keskusten turvallisuushenkilöstöä akuuteissa tilanteissa, tai rikostutkintaan liittyvissä tilanteissa. Kuten Amnesty Internationalin toteaa raportissaan, ei poliisi voi järjestää vastaanottokeskuksiin ympärivuorokautista vartiointia. Amnesty International toteaa raportissaan, että poliisin ja viranomaisten tulisi kohdentaa valvontaa niihin vastaanottokeskuksiin, jotka ovat riskialtimpia väkivaltaisille hyökkäyksille. (Amnesty International 2016, s. 45) Amnestyn raportti ottaa kantaa vain rasistisiin ulkoa päin tuleviin hyökkäyksiin, mutta sama periaate eri vastaanottokeskusten riskiarviointeihin ja niiden perusteella kohdennettavaan poliisin ja muiden viranomaisten valvontatoimiin soveltuu myös vastaanottokeskusten sisäisten uhkien torjuntaan. Eniten poliisia työllistävät vastaanottokeskuksissa asukkaina olevat moniongelmaiset turvapaikanhakijat, joiden häiriökäyttäytyminen ei rajoitu vain heidän omaan lähipiiriinsä, vaan usein leviää laajemmalle koko vastaanottokeskuksessa. Moniongelmaisuuden syyt liittyvät monilla sekä turhautumiseen, että mielenterveydellisiin ongelmiin. Tarkastelun alla olevissa vastaanottokeskuksissa tapahtuneet moniongelmaisten turvapaikanhakijoiden ongelmat on hoidettu poliisin osalta pikaisesti ja häiriö on saatu hetkellisesti poistettua. Olen kuitenkin havainnut, että näitä perussyitä ja ongelmia, jotka turvapaikanhakijoilla on, ei ole yhteiskunnassa pystytty hoitamaan. Moniongelmaisten häiriökäyttäytymistä ei pystytä lopettamaan sillä, että poliisilain perusteella henkilö suljetaan hetkeksi rauhoittumaan poliisin säilöön tai henkilö siirretään vastaanottokeskuksesta toiseen. Yhteiskunnassa ja turvapaikanhakuprosessissa pitäisi olla rakenteita ja keinoja hoitaa näitä ongelmia siten, ettei niiden hoitaminen kuormita viranomaisia tai vastaanottokeskustoimijoita vastaanottokeskuksissa, joita ei ole suunniteltu tai varustettu näiden ongelmien hoitamiseen. Ääritapauksessa pitäisi olla keinoja ja rakenteita näiden ongelmien hoitamiseen kontrolloidusti omissa yksiköissään, joissa on näiden moniongelmaisten ihmisten auttamiseen ammatillisesti koulutettua henkilöstöä.

Vastaanottokeskusten turvallisuuteen ja turvallisuustyön tukemiseen liittyy pohdinta vastaanottokeskuksen johtajan asemasta. Tällä hetkellä vastaanottokeskuksen johtaja ei ole virkamies vaan johtaja katsotaan asemaltaan yksityiseksi henkilöksi. Vastaanottokeskuksen johtajat pyytävät silloin tällöin poliisilta virka-apua turvaamaan vastaanottokeskuksessa tehtäviä tarkastuksia, joissa selvitetään, onko esimerkiksi asuinhuoneisiin piilotettu vaarallisia tai vastaanottokeskuksen asukkailta kiellettyjä esineitä tai aineita.

Poliisi voi antaa yksityiselle taholle virka-apua, mikäli virka-avun antaminen on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen (Poliisilaki 9 luku 1§). Poliisi voi myös antaa virka-apua yksityiselle poliisilain yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisen nojalla (EOA 17.5.2005). Vastaanottokeskuksen henkilökunnalla on mahdollisuus käyttää kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain aineiden ja esineiden haltuunottoa sekä asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamista koskevia toimivaltuuksia, mutta vastaanottokeskuksen henkilökunnalla ei ole turvallisuuskoulutusta tai osaamista tehdä näitä tarkastuksia turvallisesti (Hallituksen esitys eduskunnalle 101/2016, s.4).

Poliisi voi käyttää poliisilain, pakkokeinolain ja esitutkintalain antamia valtuuksia vastaanottokeskuksessa, kun rikos on tapahtunut tai on syytä olettaa, että tekeillä on vakava rikos ja poliisi toimii sen ehkäisemiseksi. Jos pakkokeinolain käyttämisen edellytykset eivät täyty virka-apua pyydettyäessä, ei poliisi voi virka-apua antaa. Mikäli vastaanottokeskuksen johtaja määriteltäisiin virkamieheksi, olisi poliisin virka-avun antaminen virkamiehelle huomattavasti yksinkertaisempaa ja nopeampaa.

Vastaanottokeskuksissa työskentelevä henkilöstö on avainasemassa vastaanottokeskuksen turvallisuustyössä. Poliisin huoli vastaanottokeskuksissa mahdollisesti vaikuttavista vierastaistelijoina tai radikalisoituneista ihmisistä on ollut julkisuudessa. Näiden mahdollisesti realisoituessaan vakavaa uhkaa yhteiskunnan turvallisuudelle aiheuttavien henkilöiden verkostoituminen asuinmaansa radikaaliainekseen on ensimmäinen askel toiminnallisen yksikön muodostamiseen. Vastaanottokeskuksen henkilökuntaan soluttautuminen olisi erinomainen paikka henkilölle, joka haluaa olla kontaktissa Suomeen tulevan ja paikkaansa etsivän radikaalille toiminnalle alttiin tai siinä jo toimivan henkilön tavoittamiseksi. Vastaanottokeskuksen henkilökunnalle olisi perusteltua vaatia ja tehdä työhönottovaiheessa turvallisuusselvitys. Suojelupoliisi tekee eriasteisia turvallisuusselvityksiä viranomaisille ja myös yrityksille (SUPO 1.4.2016). Jo turvallisuusselvityksen vaatiminen toimisi ennalta estävänä tekijänä vastaanottokeskuksen työntekijöitä etsittäessä ja motiiveiltaan riskialttiiden ihmisten seulomisessa.

Vastaanottokeskuksissa toimii turvallisuustehtävissä yksityisen turvallisuusliikkeen vartijoita. Lain mukaan vartija suojaa omaisuutta, henkilön koskemattomuutta ja paljastaa vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneita rikoksia. Laissa nimenomaan on kielletty vartijoita ottamaan vastaan tehtäviä jotka liittyvät yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen (Hallituksen esitys 101/2016, s.4). Vastaanottokeskusten turvallisuushaasteet liittyvät kuitenkin suurelta osin häiriökäyttäytymiseen sekä vastaanottokeskusten sisällä, että vastaanottokeskusten välittömässä läheisyydessä, joko asukkaiden tai ulkopuolisten aiheuttamana. Eduskunnalle on tehty lakialoite, jolla yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain järjestyksenvalvoja koskevia säännöksiä muutetaan siten, että järjestyksenvalvoja voidaan asettaa myös

vastaanottokeskuksiin (Hallituksen esitys 101/2016). Vartijoita tai järjestyksenvalvojia tulisi asettaa tarkasteltavina olevien vastaanottokeskusten kohdalla tehtyjen havaintojen mukaan ainakin yksi jokaista sataa vastaanottokeskuksessa majoitettuna olevaa miespuolista turvapaikanhakijaa kohden.

Turvapaikanhakijavyöryn ilmentyessä Suomessa syksyllä 2015, eivät Suomessa jo olleet vastaanottokeskukset pystyneet millään vastaamaan siihen tarpeeseen, jota turvapaikanhakijoiden määrä olisi edellyttänyt. Vastaanottokeskuksia perustettiin tyhjillään oleviin hotelleihin, motelleihin ja kurssikeskuksiin Turvapaikanhakijoiden suuren määrän vuoksi yhteiskunta joutui ottamaan käyttöön myös sellaisia majoitusrakenteita, joita ei oltu tarkoitettu ihmisten asumiseen, kuten koulut ja toimistorakennukset. Vastaanottokeskuksen pitäisi monien turvallisuuden osa-alueiden tehokkaan huomioonottamisen mahdollistamiseksi pyrkiä rakentamaan alun alkaen vastaanottokeskuksiksi. Suunnitteluvaiheessa tulisi jokainen vastaanottokeskustoitumisen ohella vastaanottokeskuksissa työskentelevä viranomais- ja vapaaehtoistaho ottaa mukaa suunnitteluun. Tällöin pystytään jo alussa vaikuttamaan keskuksen sijainti ja rakenneseikkoihin ja ottamaan huomioon muun muassa poliisin, pelastuslaitoksen, yksityisen turva-alan ja sosiaalialan erityistarpeet siten, että kaikki turvapaikanhakijan tarvitsema viranomais- ja muut palvelut olisivat rakenteellisesti jo keskuksessa saatavilla. Riittävän ajoissa aloitetulla yhteissuunnittelulla pystytään tällöin myös vaikuttamaan vastaanottokeskuksen sijaintiin.

Ensimmäisiä seikkoja, joita turvapaikanhakijoiden tullessa pitää ottaa huomioon, on tiedottaminen. Suomessa on totuttu siihen, että valtiollinen tai yhteiskunnallisesti laaja tiedotusvälineistö on lähtökohtaisesti luotettavaa. Turvapaikanhakijat tulevat alueelta, joissa tiedotuksesta vastaava taho on usein myös se joka hallinnoi aluetta keinoin, jotka ovat ajaneet ihmiset pakosalle. Tällöin valtatieoittamisen motiivit ovat myös yhtenevät valtaapitävien tavoitteiden kanssa. Turvapaikanhakijat ovat tottuneet suurelta osin pitämään suusta suuhun kulkeutta tai huhutietoa todenperäisempänä kuin mitä meillä Suomessa oletetaan. Poliisin tai yhteiskunnan halutessa turvapaikanhakijoille tiedottaa asioista pitää tapa, jolla tiedottaminen tehdään, harkita etukäteen. Tiedottamisen pitää olla yhtenäistä ja tiedottamisen vaikutuksia pitää seurata. Länsi-Uudenmaan poliisilaitos aloitti oman tiedottamisensa heti ja se suoritettiin siihen resursoitujen poliisien ja tulkkien yhteistyöllä koordinoitusti. Turvapaikanhakijoille tiedottamisessa pitää varautua nopeisiin reagointeihin, mikäli esimerkiksi vastaanottokeskusten ympäristö reagoi asukkaiden käyttäytymiseen. Tiedottamista pitää tehdä myös alueen asukasyhdistyksille ja kansalaisaktiivisesti proaktiivisesti ja reagoiden muuttuviin tilanteisiin ja ongelmiin.

Kaikkein riskialtteinimmaksi tulevaisuuden ongelmaksi turvapaikanhakuprosessin osalta tulee arvioni mukaan olemaan kielteisten turvapaikkapäätösten saaneiden turvapaikanhakijoiden

tulevaisuus Suomessa. Tällä hetkellä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet palaavat kotimaahansa vapaaehtoisesti joko itse tai viranomaisten järjestämällä palautuslennoilla. Mikäli kielteisen päätöksen saanut turvapaikanhakija ei itse halua palata, ei Suomella ole esimerkiksi Irakin, Afganistanin tai Somalian kanssa palautussopimuksia, joiden perusteella henkilöt voitaisiin palauttaa yksipuolisesti (Tiainen ja Brewis 2016, s.4). Opinnäytetyön valmistumisen aikaan neuvotteluja palautussopimuksista edelleen käydään.

Kielteisen päätöksen saaneet henkilöt, joita ei saada palautettua jäävät maahan ja hakeutuvat todennäköisesti piiloon yhteiskuntarakenteiden sekaan. Jäätyään kielteisen turvapaikkapäätöksen seurauksena ilman toimeentuloa, joutuvat piiloutuneet hankkimaan elantonsa siten, että viranomaiset eivät saisi selville heidän olevan maassa. Yhteiskunnan yleisten rakenteiden ja sosiaalisten ryhmien ulkopuolelle jääminen eli syrjäytyminen koetaan yleisesti yhdeksi suureksi riskitekijäksi ihmisten radikalisoitumista mietittäessä (Kauppila 2016, s.43). Turvapaikanhakijat, jotka ovat pettyneet omaan maahansa, pettyneet suomalaiseen yhteiskuntaan ja jäävät tänne vailla tulevaisuudenkuvaa ovat suuressa riskissä joutua houkutelluksi järjestäytyneiden rikollisryhmien tai radikaalien uskonnollisten ryhmittymien jäseniksi. Ruotsi on pitkään ottanut vastaan suuria määriä turvapaikanhakijoita, joista osa on ajautunut rikollisryhmien jäseniksi. Nämä etniset rikollisryhmät muiden rikollisryhmien ohessa ovat niin vaikuttava tekijä Ruotsalaisessa yhteiskunnassa, että osassa ruotsalaisista lähiöistä turvallisuustilanne on Ruotsin poliisin mukaan laskenut merkittävästi (Svenska Rikskriminalpolisens 2014, s.10). Tämän hetkinen tilanne, jossa kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen yhteiskunta ei tiedä mitä turvapaikanhakijalle tapahtuu, on kaikkien turvallisuutta ajatellen kaikkein huonoin. Yhteiskunnalla pitäisi olla valmis järjestelmä, jossa kielteisen turvapaikan tiedoksiannon jälkeen turvapaikanhakijalle on osoitettava seuraava askel prosessissa, millä hän pääsee poistumaan maasta hallitusti. Tästä prosessista pitää pystyä tiedottamaan ymmärrettävästi ja selkeästi turvapaikanhakijalle jo etukäteen ja ehdottomasti samassa yhteydessä, kun kielteinen turvapaikkapäätös annetaan.

Kuten mistä tahansa kriisistä kunnialla selviämiseen, tarvittiin tähänkin kriisiin monien viranomaisten ja muiden tahojen yhteisiä ponnisteluja. Näiden ponnistelujen tuloksena syksyn 2015 turvapaikanhakijavyöry pystyttiin hoitamaan Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella ilman vakavia ongelmia tai tapahtumia. Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella heti aloitettu ennalta estävä toiminta tuotti tulosta ja vastaanottokeskustoimijoihin ja sidosryhmiin saatiin toimivat ja terveellä pohjalla keskustelevat kontaktit. Vastaanottokeskustoimijat ja maahanmuuttovirasto tekivät mutkatonta ja tarvittaessa nopeavaikutteista yhteistyötä poliisin kanssa aina kun siihen oli tarvetta.

Lähteet

Kirjat

Anttila P. 2006, Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos, tekeminen, Akatiimi Oy, Hamina.

Arkistolaitos, 2010, Opas säilytysaikojen määrittelyn periaatteiksi, Kansallisarkisto.

Gummesson, E. Qualitative methods in management research, second edition, 2000, Sage Publications, California.

Kantola M., Oikeus vihapuheeseen? Sananvapauskysymykset maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevassa verkkokeskustelussa, Pro Gradu -tutkielma, Helsingin Yliopisto, 2013.

Kulomaa J., Punaisen Afganistanin puolesta 1979 - 1989 Neuvostoliiton interventio - sota - sotataito, Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen julkaisusarja 2 N:o 17, Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitos, 2011.

Kuoppamäki S-M., Poliisin ja rajavartiolaitoksen turvapaikkamenettelyt ja yhteistyö, Poliisi-ammattikorkeakoulun raportteja, 2011.

Lähteenmäki M., 2013, Akateeminen väitöskirja, Lapsi turvapaikanhakijana: Etnografisia näkökulmia vastaanottokeskuksen ja koulun arjesta, Helsingin Yliopisto.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P, 2009, Tutki ja kirjoita, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Jyväskylä.

Ronkainen S., Pehkonen L., Lindblom-Ylänne S., Paavilainen E., 2013, Tutkimuksen voimasanat, Sanoma Pro, Helsinki.

Tarkkonen J. 2016, Akateeminen väitöskirja, "Näin on tehty ennenkin" - tutkimus turvallisuuden ja työhyvinvoinnin kokonaishallintaa estävistä ja vaikeuttavista uskomuksista, Lapin yliopisto.

Laihonen Harri, Hannula Mika, Helander Nina, Ilvonen Ilona, Jussila Jari, Kukko Marianne, Kärkkäinen Hannu, Lönnqvist Antti, Myllärniemi Jussi, Pekkola Samuli, Virtanen Pasi, Vuori Vilma, Yliniemi Terhi, Tietojohdaminen, Tampereen yliopisto, 2013.

Valli R., Aaltola J., Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, 2015, PS-kustannus, Jyväskylä.

Vehkalahti K., 2014, Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät, Oy Finn lectura Ab.

Artikkelit

En nationell översikt av kriminella nätverk med stor påverkan i lokalsamhället, Rikskriminalpolisens, Ruotsi, 2014.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi järjestyslain 22 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 28 §:n muuttamisesta, HE 101/2016.

Immigrant women and domestic violence, common experiences in different countries, Menjivar C., Salcido O., Arizona state University, Gender and Society, 12/2002.

KRP:n päällikkö: Maahantulijoiden kasvun myötä Suomeen voi tulla myös uudenlaista rikollisuutta: "Irakilaiset olivat jo toissa vuonna vahvasti edustettuina". Savon Sanomat, verkkolehti, 31.1.2016. <http://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Irakilaiset-olivat-jo-toissa-vuonna-vahvasti-edustettuina/722975>.

Poliisin menettely virka-avun antamisessa yksityiselle henkilölle, Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 2308/4/03, 17.5.2005, Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio.

Suojattu yhteisö: Kunniaväkivalta kollektiivisena ilmiönä Suomessa, Tuuli Tammissalo-Savolainen, MLL

Turvapaikanhakijoiden infektioituliaiset - ei uhka vaan diagnostinen haaste, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim, 2016;132(3):197-8, Anu Kantele, Heli Siikamäki, Anni Virolainen-Julkunen ja Timo Keistinen, Pääkirjoitus.

United Nations Children's Fund, Ending Child Marriage: Progress and prospects, UNICEF, New York, 2014.

Väkivaltainen ekstremismi Suomessa - tilannekatsaus 2/2014, Sisäministeriön raportti 10.9.2014, Sisäministeriö, Helsinki.

Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2016, Sisäministeriön julkaisu 23/2016, Sisäministeriö, Helsinki.

Internet-lähteet

43 bränder - men få gripna för attackerna, Dagens Nyheter, 25.12.2015, <http://www.dn.se/nyheter/sverige/43-brander-men-fa-gripna-for-attackerna/>

Alaikäisiä turvapaikanhakijoita on kadonnut myös Suomessa, Maahanmuuttoviraston tiedote 24.5.2016, http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/alaikaisia_turvapaikanhakijoita_on_kadonnut_myos_suomessa_67755?language=fi.

Counter-Extremism Strategy, syyskuu 2015, <https://www.gov.uk/government/publications/counter-extremism-strategy>

Daily Mail, 26.1.2016, lehtiartikkeli, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3416989/Riot-police-break-huge-brawl-hundreds-Muslims-one-group-saw-drinking-alcohol-German-migrant-camp.html>.

Europe's migration crisis, Jeanne Park, Council on foreign relations, New York, 23. syyskuuta 2015. <http://www.cfr.org/migration/europes-migration-crisis/p32874>

Ex-poliisiyljohtaja Paatero: "Vastaanottokeskuksissa on alettu järjestäytyä - vaarallisesta ilmiöstä vaietaan". Yle uutiset 7.9.2016, <http://yle.fi/uutiset/3-9149807>.

Express, 22.2.2016, lehtiartikkeli, <http://www.express.co.uk/news/world/646263/Migrants-Riot-Belgium-Leopoldsburg-Syrian-Afghan-Iraq-Headscarf-Police-Arrest>.

Järjestelykeskukselle jatkoa, Sisäministeriön mediatiedote, 26.11.2015, http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/jarjestelykeskukselle_jatkoa_63938.

Katsaus Rajavartiolaitoksen toimintaan, tammi-huhtikuu 2016, Rajavartiolaitoksen tiedote 4.5.2016, http://www.raja.fi/tietoa/tiedotteet/tiedotteet_rvle/1/0/katsaus_rajavartiolaitoksen_toimintaan_tammi-huhtikuu_2016_67392.

Kyyjärvi jatkaa Saarijärven vastaanottokeskuksen alaisuudessa, Maahanmuuttoviraston tiedote 29.9.2016, http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/kyyjarvi_jatkaa_saarijarven_vastaanottokeskuksen_alaisuudessa_70025?language=fi.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, Sisäasiainministeriö, 1.9.2011, www.finlex.fi.

Lastensuojelulaki, Sosiaali- ja terveysministeriö, 1.1.2008, www.finlex.fi.

Legal “Immigrants” & Fake Passports, The New Observer, 5.12.2015, <http://newobserveronline.com/legal-immigrants-behind-fake-passports/>.

Maahanmuuttoviraston turvapaikka- ja pakolaistilastot, 30.8.2016, http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot

Migrationsverket sekretessbelägger uppgifter om asylboenden, Migrationsverket, Sverige, 6.11.2015. <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2015/2015-10-28-Migrationsverket-sekretessbelagger-uppgifter-om-asylboenden.html.printable>.

Perättömät raiskaushuhut poliisin riesana - "Turvapaikanhakijoista ilmoitetaan herkemmin kuin muista", Yle-uutiset 29.2.2016, <http://yle.fi/uutiset/3-8707948>.

Poliisi ei halua Vastarintaliikkeen katupartiointia Ouluun, verkkoartikkeli, Kaleva 29.7.2015, <http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/poliisi-ei-halua-vastarintaliikkeen-katupartiointia-ouluun/703257/>.

Poliisihallitus vastaa Paateron huoleen - ei tietoa turvapaikanhakijoiden vaarallisesta järjestäytymisestä, Kilpeläinen T., Ilta-Sanomat, 7.9.2016. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001256150.html>.

Report of the Monitoring Group on Somalia pursuant to Security Council resolution 1853 (2008), Yhdistyneet kansakunnat, turvallisuusneuvosto, raportti 10.3.2010.

Tappo ja ryöstöjä Otanmäessä, Oulun poliisin tiedote, 27.9.2016, http://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/tappo_ja_ryostoja_otanmaessa_52090.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Turvapaikanhakijoiden kanssa toimivien ja työskentelevien rokotuksista kysyttyä, <https://www.thl.fi/fi/web/rokottaminen/kaytannon-ohjeita/usein-kysyttya/turvapaikanhakijoiden-kanssa-toimivien-ja-tyoskentelevien-rokotuksista-kysyttya>.

Tornion järjestelykeskuksen toiminta käynnistynyt, Sisäministeriön mediatiedote, 22.9.2015, http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/tornion_jarjestelykeskuksen_toiminta_kaynnistynyt_62521.

Turvapaikanhakijan itsemurha otetaan aina hyvin vakavasti, Maahanmuuttoviraston lehdistötiedote 27.9.2016, http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/turvapaikanhakijan_itsemurha_otetaan_aina_hyvin_vakavasti_69968.

Turvapaikanhakijat lastensuojelun asiakkaina, Lastensuojelun käsikirja, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/turvapaikanhakijat-lastensuojelun-asiakkaina>.

Turvapaikanhakijat, viikkotilastot, Maahanmuuttovirasto, www.migri.fi.

Turvapaikanhakijoiden saapuminen näkyy jokaisen poliisilaitoksen arjessa, Poliisihallituksen tiedote 4.12.2015. https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/turvapaikanhakijoiden_saapuminen_nakyy_jokaisen_poliisilaitoksen_arjessa_42109.

Turvapaikanhakijoille prepaid-maksukortit syksyn aikana, Finanssialan keskusliitto, Finanssiala-verkkolehden artikkeli 15.8.2016, <http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Turvapaikanhakijoille-prepaid-maksukortit-syksyn-aikana.aspx>.

Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä, Sisäministeriön www-sivut 15.9.2016, maahanmuutto-asiat, <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>

Turvapaikanhakijoita tullut yli kolmannes enemmän kuin viime vuonna, Maahanmuuttoviraston tiedote, 7.5.2015. http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/turvapaikanhakijoita_tullut_yli_kolmannes_enemmän_kuin_viime_vuonna_59916.

Tutkinta uudenvuoden aaton tapahtumista Aavarannan vastaanottokeskuksessa lopetettu, Keskusrikospoliisin tiedote 22.06.2016, http://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/tutkinta_uudenvuoden_aaton_tapahtumista_aavarannan_vastaanottokeskuksessa_lopetettu_48829.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, hyvä tieteellinen käytäntö, <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>, 2012.

Ulkomaalaislaki, Sisäasiainministeriö, 1.5.2004, www.finlex.fi

Usein kysytyt kysymykset, Maahanmuuttovirasto 27.9.2016, <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat/ukk>.

Uusi turvallisuuselvytysyksikkö perustettiin 1.4.2016, Suojelupoliisi, <http://www.supo.fi/turvallisuuselvitykset>

Vantaalle perustetaan transit-osasto vapaaehtoisesti palaaville, Maahanmuuttoviraston tiedote 4.2.2016, http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vantaalle_perustetaan_transit-osasto_vapaaehtoisesti_palaaville_65427.

Vastaanottokeskusten arviointityö käynnissä, Maahanmuuttoviraston tiedote 5.2.2016, http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vastaanottokeskusten_arviointityo_kaynnissa_65490.

Vastaanottokeskusten turvallisuutta kartoitettiin: Kolme yksikköä suljetaan, kolmen valmistelut keskeytetään, Poliisihallituksen tiedote, 8.12.2015, https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/vastaanottokeskusten_turvallisuutta_kartoitettiin_kolme_yksikkoa_suljetaan_kolmen_valmistelut_keskeytetään_42241.

Venäjän rajalta Lappiin suuntautuva laitton maahantulo ja sen hallinta, Rajavartiolaitoksen tiedote 12.1.2016, http://www.raja.fi/tietoa/tiedotteet/1/0/venajan_rajalta_lappiin_suuntautuva_laitton_maahantulo_ja_sen_hallinta_64776.

Muut lähteet

Aikuisten turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten mielenterveyden ja psyykkisten ongelmien erityispiirteet, Olli Snellman, Jaakko Seikkula, Jarl Wahlström, Katja Kurri, Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 51/2014.

Humanitaarista suojelua ei myönnetä enää, uudet maalinjaukset Afganistanista, Irakista ja Somaliasta. Maahanmuuttoviraston tiedote, 17.5.2016.

Espoon asukasluku vuodenvaihteessa 2014/2015, Espoon kaupunki, tietoisku 4/2015.

Katsaus Rajavartiolaitoksen toimintaan, tammikuu 2016, Rajavartiolaitos, tiedote 3.2.2016.

Living in insecurity - How Germany is failing victims of racist violence, Raportti, Amnesty International 2016.

Lähipoliisitoiminnan strategia, Poliisihallituksen julkaisusarja, 15.12.2010.

Maahanmuuttajat sekä maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskeskustelu sanomalehden sivuilla, Juuso Koponen, Pro Gradu, Helsingin yliopisto, maaliskuu 2015.

Menettely turvapaikkahakijatilanteen viestinnässä, Poliisihallituksen kirje 4.12.2015.

Migration in Afghanistan: History, Current Trends and Future Prospects, Katie Kuschminder, Manoj Dora, Maastricht Graduate School of Governance, 2009.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden infektio-ongelmien ehkäisy, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2009:21, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 15.12.2009.

Poikkeustilan sukupolvet, Irakilaispakolaisuus Suomessa, Marko Juntunen, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 31/2016.

Poliisi selvittää Pitäjänmäen torstai-illan tapahtumia, poliisin tiedote 6.11.2015.

Returning Rejected Asylum Seekers: challenges and good practices - National Report of Finland, Tiainen S., Brewis K., European Migration Network, Maahanmuuttovirasto, 1/2016. ISBN 978-952-5920-53-6.

Rikosylikonstaapeli Karhu J., haastattelu, Espoo, 3.10.2016.

Somalia Security Situation, EASO European asylum support office, Country of Origin Information Report, helmikuu 2016.

Syyrian sisällissota: Syitä ja taustatekijöitä, Alan Salehzadeh, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita No 46, Helsinki 2013.

Tavoitteena eheä yhteiskunta, Kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi, Sisäministeriö 28/2012, Helsinki, 2012.

Terrorismin uhka-arvio, Suojelupoliisin lehdistötiedote 3.11.2015.

The Somali Crisis: Failed State and International Interventions, Istituto Affari Internazionali, Rossella Marangio, 3/2012.

Tulli ja Rajavartiolaitos tiedottavat: Lentopostin tullitarkastuksissa paljastuvien asiakirjojen määrä roimassa kasvussa - Rajavartiolaitos tutkiin asiakirjojen oikeellisuutta. 24.9.2015, Rajakoiralehti 4/2015, s.22.

Turvapaikanhakijat ja kansallinen turvallisuus, Suojelupoliisin lehdistötiedote 3.11.2015
Vastaanottokeskusten turvallisuutta kartoitettiin: Kolme yksikköä suljetaan, kolmen valmistelut keskeytetään, Poliisihallituksen tiedote 8.12.2015.

Ulkomaalaisten lupa-asiat Maahanmuuttovirastolle - paikkakuntien sijainti vielä auki, Maahanmuuttoviraston tiedote, 11.3.2016.

World Migration Report 2015, International Organisation for Migration, Switzerland, 2015

Virka-apujärjestelyt sujuneet mallikkaasti Torniossa, Puolustusvoimat, Ruotuväki-lehti, 24.9.2015.

Kuviot

Kuvio 1: Tutkimusprosessi	23
Kuvio 2: Turvapaikanhakijamäärien kehitys (Maahanmuuttoviraston tilastot 2016).....	29
Kuvio 3: Kysymykset 1 ja 2.	52
Kuvio 4: Kysymykset 3 ja 4.	52
Kuvio 5: Kysymykset 5 - 7.	53
Kuvio 6: Kysymykset 8 ja 9.	53
Kuvio 7: Kysymykset 10 ja 11.	54
Kuvio 8: Kysymykset 12 - 18.	54
Kuvio 9: Kysymys 19.	55
Kuvio 10: Kysymykset 20 - 22.	55
Kuvio 11: Kysymykset 23 - 26.	55
Kuvio 12: Kysymykset 28 ja 29.....	55
Kuvio 13: Kysymykset 31 ja 32.....	56
Kuvio 14: Kysymykset 34 - 36.	56
Kuvio 15: Kysymys 30.....	56
Kuvio 16: Kysymys 27.....	56
Kuvio 17: Kysymys 33.....	57
Kuvio 18: Kysymykset 37 ja 38.....	57

Taulukot

Taulukko 1:Turvapaikanhakijoiden prosenttiosuudet. Lähde: Maahanmuuttovirasto, UNHCR7

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake.	72
Liite 2: Mielikuvat.....	76
Liite 3: Kokemukset	77
Liite 4: Kuvaaja tarkasteltavista poliisitehtävistä tutkimuksen kohteena olevissa vastaanottokeskuksissa ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ulkopuolisella alueella. Kuvaaja ei käsittele rikosilmoituksia.	78
Liite 5: Tilasto tarkasteltavista poliisitehtävistä vastaanottokeskuksissa Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ulkopuolisella alueella. Taulukossa ei käsitellä rikosilmoituksia.	79
Liite 6: Tutkimuslupa.....	80

Liite 1: Kyselylomake.

Yleiset ohjeet kyselyyn vastaamiseksi

27.4.2016

- Kysely tehdään anonyymisti. Yksittäisiä vastaajia ei tunnisteta, lomakkeet ja niiden kysymykset ovat kaikille kyselyyn osallistujille samanlaiset.
- Kysely on osa opinnäytetyötä, jossa tutkitaan poliisin työturvallisuutta vastaanottokeskustoiminnan yhteydessä.
- Kysely auttaa muodostamaan kuvan poliisien mielikuvista vastaanottokeskuksissa työskentelyn riskeistä.
- Älä lue kysymyksiä etukäteen, aloita vastaaminen 1. kysymyksestä ja jatka ”lennossa” loppuun asti.
- Vastaa kysymyksiin ympäröimällä mielestäsi sopivin vastaus. Ympäröi vain yksi numero per kysymys.
- Numero 1 tarkoittaa, että olet samaa mieltä kuin kysyjä ja numero 5 tarkoittaa, että olet täysin eri mieltä kuin kysyjä. Kaikkien vastausvaihtoehtojen selitykset ovat sarakkeen yläosassa.

1 Täysin samaa mieltä
2 Osittain samaa mieltä
3 En tiedä
4 Osittain eri mieltä
5 Täysin eri mieltä

OSA 1

1. Vastaanottokeskuksia ajatellessani, olen huolissani poliisien turvallisuudesta	1	2	3	4	5
2. Poliisin työ vastaanottokeskuksissa on mielestäni riskialttiimpaa kuin poliisin sesti	1	2	3	4	5
3. En mielelläni mene vastaanottokeskukseen poliisina kuin hälytystehtävällä	1	2	3	4	5
4. Menen mielelläni vastaanottokeskukseen poliisitehtävälle oma-aloitteisesti (yhteydenpito, koulutus, tutustuminen)	1	2	3	4	5
5. Poliisin hälytystehtävä vastaanottokeskuksessa on minun mielestäni erityisen poliisitehtävä	1	2	3	4	5
6. Kielteisen turvapaikkapäätöksen tiedoksianto vastaanottokeskuksessa on mi erityisen riskialtis poliisitehtävä	1	2	3	4	5
7. Yhteyshenkilön vierailu vastaanottokeskuksessa, keskuksen ohjaajia tapaami mielestäni erityisen riskialtis poliisitehtävä	1	2	3	4	5

- 1 Täysin samaa mieltä
 2 Osittain samaa mieltä
 3 En tiedä
 4 Osittain eri mieltä
 5 Täysin eri mieltä

8. Mielestäni merkittävä uhka vastaanottokeskuksiin kohdistuu vastaanottokeskuksen asukkaiden taholta	1	2	3	4	5
9. Mielestäni merkittävä uhka vastaanottokeskuksiin kohdistuu ulkopuolisten taholta	1	2	3	4	5
10. Poliisin ennalta estävällä työllä vastaanottokeskuksissa pystytään mielestäni vaikuttamaan poliisin työturvallisuuteen	1	2	3	4	5
11. Poliisin ennalta estävä työ vastaanottokeskuksissa ei mielestäni paranna poliisin työturvallisuutta vastaanottokeskuksissa	1	2	3	4	5
12. Olen kuullut, että vastaanottokeskuksissa on uhkailtu poliisia suusanallisesti väkivallalla	1	2	3	4	5
13. Olen kuullut, että vastaanottokeskuksissa on hyökätty poliisin kimppuun fyysisesti	1	2	3	4	5
14. Olen kuullut, että vastaanottokeskuksissa on piilossa ampuma-aseita	1	2	3	4	5
15. Olen kuullut, että vastaanottokeskuksissa on piilossa teräaseita	1	2	3	4	5
16. Olen kuullut, että vastaanottokeskuksissa on piilossa räjähdysaineita	1	2	3	4	5
17. Olen kuullut, että vastaanottokeskuksissa ovat asukkaat varautuneet vastustamaan poliisia fyysisesti vastaanottokeskusrakennuksen rakenteita muuttamalla	1	2	3	4	5
18. Olen kuullut, että vastaanottokeskuksissa on viranomaisille tuntemattomia ihmisiä piilossa	1	2	3	4	5
19. Olen kuullut, että poliisin sukupuoli vaikuttaa poliisitehtävän hoitoon vastaanottokeskuksessa enemmän kuin muualla.	1	2	3	4	5

OSA 2

20. Olen joutunut suullisten uhkausten kohteeksi vastaanottokeskuksessa poliisina	Kyllä	Ei
21. Olen joutunut fyysisen vastarinnan kohteeksi vastaanottokeskuksessa poliisina (vastaan haraaminen, maahan heittäytyminen)	Kyllä	Ei
22. Olen joutunut väkivallan kohteeksi vastaanottokeskuksessa poliisina (lyönnit, potkut, töniminen)	Kyllä	Ei
23. Olen nähnyt vastaanottokeskuksessa teräaseita piilossa	Kyllä	Ei
24. Olen nähnyt vastaanottokeskuksessa ampuma-aseita piilotettuna	Kyllä	Ei
25. Olen nähnyt vastaanottokeskuksessa räjähdysaineita piilotettuna	Kyllä	Ei
26. Olen nähnyt vastaanottokeskuksessa vastarintaan varautumista rakennuksen rakenteita muuttamalla	Kyllä	Ei
27. Olen itse havainnut, että vastaanottokeskuksissa on viranomaisille tuntemattomia ihmisiä piilossa	Kyllä	Ei
28. Olen kokenut yksittäisen poliisitehtäväni vaikeutuneen asukkaiden uhkaavan käyttäytymisen johdosta (väen kokoontuminen, tilanteeseen tunkeutuminen)	Kyllä	Ei
29. Olen kokenut yksittäisen poliisitehtäväni vaikeutuneen vastaanottokeskuksessa ulkopuolisten ihmisten uhkaavan käyttäytymisen johdosta (väen kokoontuminen, tilanteeseen tunkeutuminen)	Kyllä	Ei
30. Olen joutunut luopumaan/peräytymään virkatehtävän suorittamisesta vastaanottokeskuksen asukkaiden toimien vuoksi.	Kyllä	Ei
31. Olen joutunut käyttämään fyysistä voimaa vastaanottokeskuksessa (kiinni pitäminen, siirtäminen fyysistä voimaa käyttäen)	Kyllä	Ei
32. Olen joutunut käyttämään käsirautoja vastaanottokeskuksessa työtehtävällä	Kyllä	Ei

33. Olen nähnyt/kokenut, että sukupuoli on vaikuttanut poliisitehtävän hoitoon vastaanottokeskuksessa	Kyllä	Ei
34. Olen joutunut käyttämään teleskooppipatukkaa/kaasua vastaanotto-keskuksessa työtehtävällä	Kyllä	Ei
35. Olen joutunut käyttämään virka-asetta vastaanottokeskuksessa tehtävällä	Kyllä	Ei
36. Olen joutunut käyttämään etälamautinta vastaanottokeskuksessa työtehtävällä	Kyllä	Ei
37. Käsitökseni vastaanottokeskuksien turvallisuudesta poliisin näkökulmasta on muuttunut turvallisemmaksi	Kyllä	Ei
38. Käsitökseni vastaanottokeskuksien turvallisuudesta poliisin näkökulmasta on muuttunut turvattommammaksi	Kyllä	Ei

Kiitoksia, kysely loppui tähän. Voit taittaa paperit ja palauttaa oheiseen palautuslaatikkoon. Laatikko avataan vasta kun kaikki osallistujat ovat palauttaneet vastauksensa.

Hannu

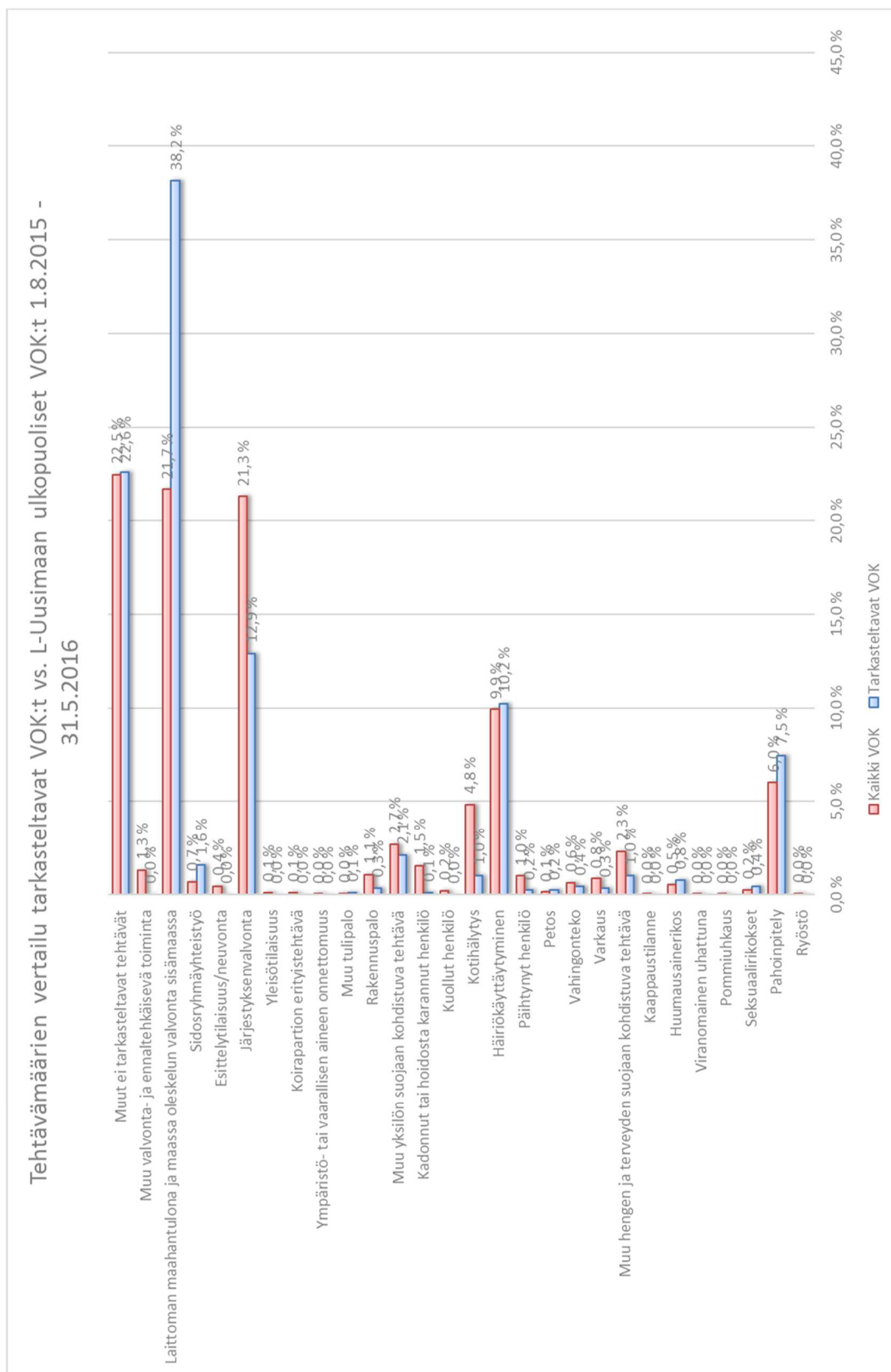
Liite 2: Mielikuvat

Liite 3: Kokemukset

Liite 4: Kuvaaja tarkasteltavista poliisitehtävistä tutkimuksen kohteena olevissa vastaanotto-keskuksissa ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ulkopuolisella alueella. Kuvaaja ei käsittele rikosilmoituksia.

Liite 5: Tilasto tarkasteltavista poliisitehtävistä vastaanottokeskuksissa Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ulkopuolisella alueella. Taulukossa ei käsitellä rikosilmoituksia.

Tarkastelun kohteena olevat tehtävät vastaanottokeskuksissa 1.8.2015 - 31.5.2016				
Tehtävälaji	Tarkasteltavat VOK		Kaikki VOK	
Ryöstö	0	0,0 %	3	0,0 %
Pahoinpitely	67	7,5 %	499	6,0 %
Seksuaalirikokset	4	0,4 %	19	0,2 %
Pommiuhkaus	0	0,0 %	2	0,0 %
Viranomainen uhattuna	0	0,0 %	2	0,0 %
Huumausainerikos	7	0,8 %	43	0,5 %
Kaappaustilanne	0	0,0 %	2	0,0 %
Muu hengen ja terveyden suojaan kohdistuva tehtävä	9	1,0 %	190	2,3 %
Varkaus	3	0,3 %	70	0,8 %
Vahingonteko	4	0,4 %	52	0,6 %
Petos	2	0,2 %	10	0,1 %
Päihtynyt henkilö	2	0,2 %	82	1,0 %
Häiriökäyttäytyminen	92	10,2 %	825	9,9 %
Kotihälytys	9	1,0 %	402	4,8 %
Kuollut henkilö	0	0,0 %	17	0,2 %
Kadonnut tai hoidosta karannut henkilö	1	0,1 %	128	1,5 %
Muu yksilön suojaan kohdistuva tehtävä	19	2,1 %	223	2,7 %
Rakennuspalo	3	0,3 %	88	1,1 %
Muu tulipalo	1	0,1 %	4	0,0 %
Ympäristö- tai vaarallisen aineen onnettomuus	0	0,0 %	1	0,0 %
Koirapartion erityistehtävä	0	0,0 %	7	0,1 %
Yleisötilaisuus	0	0,0 %	7	0,1 %
Järjestyksenvalvonta	116	12,9 %	1771	21,3 %
Esittelytilaisuus/neuvonta	0	0,0 %	35	0,4 %
Sidosryhmäyhteistyö	14	1,6 %	57	0,7 %
Laittoman maahantulona ja maassa oleskelun valvonta sisämaassa	343	38,2 %	1802	21,7 %
Muu valvonta- ja ennaltehkäisevä toiminta	0	0,0 %	108	1,3 %
Muut ei tarkasteltavat tehtävät	203	22,6 %	1867	22,5 %
Tarkasteltavien tehtävien yhteismäärä	696	77,4 %	6449	77,5 %
Kaikkien tehtävien yhteismäärä	899	100,0 %	8316	100,0 %

Liite 6: Tutkimuslupa

20.05.2016 POL-2016-4687

Tutkimuslupa ID-1564212428

Tutkimuslupa; Poliisin toiminnan riskit ja uhkat poliisitoiminnalle vastaanottokeskuksissa Espoon kaupungin alueella

Hakija Laurea-ammattikorkeakoulu
työn vastuullinen johtaja / opinnäytetyön ohjaaja:

- Jukka Ojasalo, Laurea-ammattikorkeakoulu
- Petri Puhakainen, Laurea-ammattikorkeakoulu
- Pekka Penttilä, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos

Tutkijat:

- ylikonstaapeli Hannu Väänänen, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos

Asia Tutkimuslupahakemus

Hakemus Turvallisuusalan ylempää ammattitutkintoa Laurea-ammattikor-

keakoulussa suoritettava Hannu Väänänen tekee tutkintoon liittyvää opinnäytetyötä, jossa selvitetään poliisin toiminnan riskejä ja uhkia poliisitoiminnalle vastaanottokeskuksissa Espoon kaupungin alueella. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen hälytys- ja valvontasektorin kanssa. Opinnäytetyön yhteenvetoa on tarkoitus käyttää poliisilaitoksella vastaanottokeskuksissa tapahtuvan poliisitoiminnan kehittämiseen.

Opinnäytetyön tekemiseksi Hannu Väänänen hakee lupaa saada käyttöönsä poliisiasian tietojärjestelmän sekä hätäkeskustietojärjestelmän tietoja teknisellä käyttöyhteydellä vastaanottokeskuksiin liittyvien poliisitehtävien analyysi- ja tilastotietojen selvittämiseksi. Lisäksi hakija hakee lupaa kysely- ja haastattelututkimuksen tekemiseksi poliisihallinnossa. Kyselytutkimuksen kohteena ovat Espoon kaupungin alueella vastaanottokeskuksissa työskentelevät poliisit. Hakemukseen on liitetty kyselytutkimuksen kysymyspatteristo. Haastattelut tehdään Keskusrikospoliisin analyysiosastolla ja niiden toteuttamisesta on sovittu komisario Kari Pasasen kanssa.

Päätös Poliisihallitus myöntää hakijalle luvan tutkimukseen liittyvien haastattelujen ja kyselyjen tekemiseksi sekä luvan hakemuksessa esitettyjen tietojen saamiseksi poliisiasian tietojärjestelmästä ja hätäkeskustietojärjestelmästä teknisen käyttöyhteyden avulla jäljempänä mainituin ehdoin ja rajoituksin.

Voimassaolo ja muuttaminen

Tämä päätös on voimassa siihen asti, kun luovutettujen tietojen käyttö on tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi, kuitenkin enintään 31.12.2016 saakka.

Poliisihallitus katsoo hakijan hyväksyneen tämän päätöksen ja sen ehdot viimeistään silloin, kun se ryhtyy tämän lupapäätöksen mukaisiin täytäntöönpanotoimiin. Poliisihallitus voi muuttaa tätä päätöstä ja sen ehtoja, milloin siihen syytä on.

Tutkimukseen liittyvät lupaehdot

Tämän luvan nojalla saadut tiedot ovat salassa pidettäviä ja niitä saa käyttää vain lupahakemuksessa määritellyn tutkimukseen. Tutkimuksen tekijä ei saa paljastaa salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan tietoonsa saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Tutkimuksen tekijä ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto ovat voimassa myös tutkimuksen päätyttyä.

Tietojen poiminta poliisiasia- ja tietojärjestelmästä ja hätäkeskustietojärjestelmästä voi tapahtua tutkimuksen tekijän toimesta teknisellä käyttöyhteydellä poliisin käyttöliittymien kautta hakemuksessa esitetyllä tavalla.

Haastattelu- ja kyselytutkimus tulee toteuttaa siten, ettei niistä aiheudu merkittävää vahinkoa tai häirtää virkatehtävien hoidolle. Tutkimukseen osallistumisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen.

Tutkimusaineistoa tulee käsitellä ja säilyttää lain edellyttämällä tavalla siten, etteivät tiedot voi paljastua ulkopuolisille. Sähköisessä muodossa olevaa tutkimusaineistoa saa säilyttää ainoastaan sellaisissa tietokoneissa ja elektronisissa laitteissa, joissa käytetään aina kiintolevyn ja muiden tietovälineiden vahvaa salausta sekä asianmukaisia tietoturvaohjelmistoja ja ratkaisuja. Tutkimuksen tekijän on myös ennen käyttöä varmistuttava siitä, että kiintolevyllä tai muulla tietovälineellä ei ole häirtä-, vakoilu- tai muita haitallisia ohjelmia tai tiedostoja. Tutkimusaineistoa saavat käsitellä vain työn vastuullinen johtaja / opinnäytetyön ohjaaja ja hakemuksessa nimetty tutkija.

Tutkimuksen tekijöiden on huolehdittava siitä, ettei kukaan henkilö ole välittömästi tai välillisesti tunnistettavissa tutkimuksessa julkaistavien tietojen kautta esimerkiksi otannan pienuuden vuoksi. Tutkimuksessa ei saa ottaa yhteyttä ulkopuolisiin henkilöihin tutkimusaineistosta saatujen tietojen perusteella. Tutkimuksessa tulee noudattaa yleisiä tutkimuseettisiä periaatteita ja ohjeita.

Tietojen hävittäminen ja arkistointi

Tutkimuksen päätyttyä yksittäisen henkilön identifioinnin mahdollistava tutkimusaineisto tulee hävittää tai siirtää arkistoitavaksi tai sen tiedot tulee muuttaa sellaiseen muotoon, ettei tiedon kohde ole niitä tunnistettavissa, kun henkilötiedot eivät ole enää tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi.

Tietojen hävittäminen tulee toteuttaa siten, että paperitulosteina tai sähköisessä muodossa olevat salassa pidettävät tiedot hävitetään silppuamalla tai muulla vastaavalla menetelmällä siten, etteivät tiedot ole toimenpiteiden jälkeen palautettavissa.

Sovelletut lainkohdat Henkilötietolaki (523/1999) 8, 11, 12, 14 ja 15 §
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 23, 24 ja 28 §
Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) 2, 7, 16, 20 §
Hätäkeskustoiminnasta annettu laki (692/2010) 16 §

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Rekisterinpitopäällikkö Jari Råman Ylitarkastaja Suvi Pato-Oja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Poliisihallitus 20.05.2016 klo 15.51. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet Tutkimuslupahakemus

Valitusosoitus

Jakelu Hannu Väänänen
Tiedoksi Länsi-Uudenmaan poliisilaitos Keskusrikospoliisi

POLIISIHALLITUS

Asemapäällikönkatu14, PL 22, 00521 HELSINKI kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puh. +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780 poliisi.fi